

Zijn zij anders dan wij?

Naam: Rosemarijn Groenink
Studentnummer: 321340
• Master Media & Journalistiek
Faculteit der Historische en
Kunstwetenschappen
• Erasmus Universiteit Rotterdam
Begeleidend docent: Annemarie Kersten
Tweede lezer: Erik Hitters

*Onderzoek naar het beeld van de moslims in de serie All American
Muslim afgezet tegen het Oriëntalisme van Edward Said.*

“Alle religies zijn door mensen bedacht.”

(Napoleon Bonaparte)

*“De christelijke opinie was een gebouw dat niet verwoest kon worden,
zelfs niet om te worden herbouwd.”*

(Said, 1978, p. 94).

*“De verhouding tussen de Occident en de Oriënt is er een van macht, van overheersing, van verschikende
gradaties van een ingewikkelde hegemonie.”*

(Said, 1978, p. 30).

ABSTRACT

In de masterthesis “Zijn zij anders dan wij” is onderzoek gedaan naar het beeld van de moslims in de serie *All American Muslim*. De afgelopen decennia zijn moslims en de islam, veelal negatief, in de media gerepresenteerd. Het beeld van de kijker, dat geconstrueerd wordt middels de media, heeft invloed op het gedrag van de kijker. De manier waarop sociale groepen in de media gerepresenteerd worden, heeft invloed op hoe deze in de samenleving behandeld worden als burgers. Middels *All American Muslim* is geprobeerd een bepaald beeld van de moslims te creëren om de misopvattingen, angsten en onwetendheden van de Westerse wereld over moslims en de islam weg te nemen. In dit onderzoek is geanalyseerd welk beeld van de moslims dan wordt gecreëerd middels de serie en in hoeverre dat beeld zich verhoudt tot de bevooroordeelde Westerse visie op het Oosten: het Oriëntalisme van Edward Said. Door de teksten, handelingen en beelden uit de serie *All American Muslim* middels een kwalitatieve frameanalyse te analyseren, is getracht te achterhalen hoe de moslims in de serie zijn geportretteerd. In het onderzoek is het Oriëntalisme daarnaast gebruikt als analytisch instrument om de representaties van de niet-Westerse ‘Ander’ in de media te observeren. Er is in dit onderzoek dus gekeken naar de manier waarop de moslims vandaag de dag in de serie *All American Muslim* worden geportretteerd en in hoeverre dit zich verhoudt tot het Oriëntalisme van Edward Said. Uit analyse van de serie kwam naar voren dat de moslims in de serie zich verhouden tot de Westerse ‘Ander’ waarin de Oosterse identiteit wordt geconstrueerd. Door zich vast te houden aan de conservatieve en traditionele normen en waarden, zetten de meeste moslims zich in de serie af tegen het progressieve en moderne Westen. Door de verschillende karakters in de serie, de mate van toewijding aan het geloof en de interpretaties van de Koran, worden echter verscheidene moslims gerepresenteerd, waardoor niet gesproken kan worden van dé Moslim. Uit de analyse van de serie komt eveneens naar voren dat de moslims het geloof hoog in het vaandel hebben staan. De normen en waarden, ideeën en de manier van leven zijn voornamelijk afkomstig van de Islam. Het beeld van de moslims dat geschetst wordt in de serie, bevestigen en bestrijden tegelijkertijd de stereotypen en vooroordelen die voortkomen uit het Oriëntalisme, waardoor het beeld van de moslim deels overeenkomt met de Oriëntalistische visie.

Concepten: Beeldvorming, Ideologie, Cultivatietheorie, Stereotype, Oriëntalisme.

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	9
INLEIDING	10
I. HOOFDSTUK 1. ISLAM IN HET KORT	14
1.1 Inleiding	14
1.2 Geschiedenis	15
1.3 Islam, Jodendom en Christendom	16
1.4 De vijf zuilen	17
II. HOOFDSTUK 2. DE TELEVISIE ALS 'BEELDVORMER'	20
2.1 Constructie van de werkelijkheid	20
2.1.1 <i>Representaties in de media</i>	21
2.2 Framing	22
2.3 De rol van de televisie	24
2.4 Cultivatietheorie	26
2.4.1 <i>Studies naar de rol van televisie</i>	28
2.5 Beeld van de Islam in de media	29
2.5.1 <i>Het Islamdebat, politiek en media</i>	31
III. HOOFDSTUK 3. HET ORIËNTALISME VAN EDWARD SAID	34
3.1 Inleiding	34
3.2 Het beeld van de Oosterling	36
3.3 Constructie van de identiteit in de 'Ander'	39
3.4 De angst van het Westen	40
IV. HOOFDSTUK 4. ONDERZOEKSOPZET	42
4.1 Probleemstelling en deelvragen	42
4.2 Onderzoeksmethode	43
4.3 Het analyseproces	45
4.4 Operationalisering	46
4.5 Het analysemateriaal	47
4.6 Dataverzameling	49
V. HOOFDSTUK 5. ANALYSE EN RESULTATEN	50
5.1 Inleiding	50
5.2 Analyseproces	50
5.2.1 <i>Open coderen</i>	50
5.2.2 <i>Axiaal coderen</i>	51
5.2.3 <i>Frames construeren</i>	54

5.3 Resultaten	60
5.3.1 Inleiding	60
5.3.2 Portretteren middels frames	60
5.3.3 Overeenkomsten van frames en indicatoren	74
VI. HOOFDSTUK 6 CONCLUSIE	79
6.1 Inleiding	79
6.2 Beantwoording hoofdvraag	80
6.3 Beperkingen onderzoek	83
6.4 Aanbevelingen vervolgonderzoek	83
LITERATUUR	85
BIJLAGEN	Zie digitale bijlage
I Transcripten <i>All American Muslim</i>	
II Inventarisatielijst	
III Networkviews	

VOORWOORD

“Iets lijkt onmogelijk, tot je het gedaan hebt.” (Nelson Mandela).

Voor u ligt de scriptie “Zijn zij anders dan wij?” over de beeldvorming van moslims in de media afgezet tegen het Oriëntalisme van Edward Said. Na zes maanden hard werken aan mijn masterthesis had ik het inderdaad gedaan, waar ik het van tevoren onmogelijk achtte. De masterthesis is het summum van mijn studiecarière en opeens is dan het einde daar. De zes maanden zijn soepel en goed verlopen, waar ik echter van tevoren niet had gedacht dat er zó veel uren in zouden gaan zitten. Omdat het onderwerp mij heel erg aansprak heb ik het niet als vervelend ervaren. Het schrijven van mijn scriptie heb ik zelfs als aangenaam en zeer leerzaam ervaren. Om die reden wil ik van deze mogelijkheid gebruik maken om een aantal mensen te bedanken, die hebben bijgedragen aan de realisatie van deze masterthesis. Allereerst wil ik mijn scriptiebegeleider Annemarie Kersten bedanken voor al het commentaar tot in de kleine details en de positieve energie, waardoor ik vol zelfvertrouwen verder kon. Daarnaast wil ik graag mijn studiematen bedanken voor de sparmomenten waarbij we tot nieuwe inzichten konden komen. Verder wil ik nog Petra Stienen bedanken die mij onbewust heeft aangezet om mijn scriptie te schrijven over de beeldvorming van de Arabische en Islamitische wereld. Als laatste wil ik mijn familie, vriendinnen en vriend bedanken voor de steun gedurende mijn gehele studie.

Rotterdam, juni 2013

Rosemarijn Groenink

INLEIDING

Naast de algemene beschrijvingen als gelovigen, burgers en religie, roepen de termen 'moslim' en 'Islam' in deze tijd een veelvoud aan associaties op. Alhoewel er inmiddels al een derde generatie moslims in Nederland opgroeit, is de afgelopen decennia door gebeurtenissen, denkbeelden en stereotypen een angst ontstaan voor een vreemde en onbegrepen godsdienst. De media spelen een rol in het bevestigen van die denkbeelden, stereotypen en het aanwakkeren van angsten (Van Poecke, 1979). De manier waarop de Islam en de moslims in de media gepresenteerd worden, heeft invloed op het beeld dat bestaat omtrent de snelst groeiende religie en haar aanhangers. Met name na de aanslagen van 11 september 2001 is er een negatief beeld ontstaan rondom de Islam en de moslims. Als gevolg van de brede Westerse steun voor de Amerikaanse definitie van de militante Islam als grootste bedreiging van de wereldgemeenschap, maar vooral door de zelfmoordacties van moslimstrijders, de terreuraanslagen in navolging van 11 september in Madrid in 2004 en de recentelijke onthoofding van een Britse militair in Londen wordt de Islam in het beeld dat bestaat steeds meer vereenzelvigd met de meest radicale fundamentalistische variant van de religie (Driessen, 2004). In de beeldvorming van velen is de Islam dan ook veranderd van een verre, exotische godsdienst in een dwangmatige opgedrongen levenswijze (Andoetoe, 2011).

De media-aandacht voor de Islam en de moslims, vooral in negatieve zin, is de afgelopen jaren na 11 september 2001 onverminderd groot gebleven (Driessen, 2004). Middels de media wordt in de Westerse wereld een bepaald beeld over het Oosten geconstrueerd. Vandaag de dag beslaat de *Jihad*, de heilige oorlog, in Syrië een groot gedeelte van de berichtgeving over het Oosten. En in Nederland ligt de focus op dit moment op de radicalisering van de Haagse Schilderswijk, waar de *sharia*, de islamitische wetgeving, ingevoerd zou zijn. Wat in de media gepresenteerd wordt, heeft invloed op het beeld dat gevormd wordt over de Islamitische wereld. Dit fenomeen, het vormen van een Westers beeld over Oosten, is echter niet iets van de afgelopen jaren maar stamt al uit de Griekse Oudheid. De Westerse denkbeelden, stereotypen en opvattingen over het Oosten zijn door de Palestijnse literatuurwetenschapper Edward Said ondergebracht in de term 'Oriëntalisme'. Said beschouwde het Oriëntalisme als een invloedrijke effectieve, Europees-ideologische creatie die schrijvers, filosofen en koloniale bestuurders de mogelijkheid gaven om om te kunnen gaan met het 'andere' van de Oosterse cultuur, gewoonten en godsdienstige overtuigingen (Said, 1978). Gesteund door de ervaringen als Palestijn die leefde in het Westen, werd Said een politiek activist die zich inzette voor de rechten van het Palestijnse volk. Hij uitte kritiek op de manier waarop moslims in de Westerse media werden gepresenteerd. Dit resulteerde in een wetenschappelijke analyse, wat uiteindelijk leidde tot het schrijven van zijn eerste en belangrijkste boek: *Oriëntalism: Western Representation of the Oriënt* (1978). In dit onderzoek wordt het Oriëntalisme gebruikt als een analytisch instrument om de representaties van de niet-Westerse 'Ander' in de media te observeren. De beeldvorming in de media van de relatie tussen het Westen en het Oosten en het beeld dat bestaat van het Oosten, kan middels het theoretische raamwerk van het Oriëntalisme geanalyseerd worden. In de manier waarop het

Westen naar het Oosten kijkt, zitten verscheidene stereotypen en vooroordelen verscholen (Huisman, Joye & Maesele, 2012).

In de huidige postmoderne wereld zijn de stereotypen en denkbeelden over de Oriënt in alle hevigheid toegenomen (Said, 1978). Televisieprogramma's, series, films en andere media hebben de informatie steeds meer in standaardvormen gegoten. De Oriëntalistische opvattingen dringen vandaag de dag middels de massamedia door in de geest van het algemene publiek (Said, 1978). In de dagelijkse televisieprogrammering wordt echter meer en meer aandacht besteed aan de "gewone" Oosterse medemens. Zo is in Amerika een nieuwe serie van start gegaan op TLC over vijf families met één overeenkomst: ze zijn moslim. In dit onderzoek naar de manier waarop moslims in de media geportretteerd worden, staat deze serie, genaamd *All American Muslim*, centraal. De 'real life' serie volgt de dagelijkse bezigheden van vijf gezinnen in Dearborn, gelegen in Michigan, wat de grootste concentratie moslims kent van Amerika. Naast een kijkje in de gebruiken, tradities en feesten van Amerikaans Islamitische families toont *All American Muslim* de kijker hoe de verschillende Islamitische familieleden, maar ook de Westerse Amerikanen, omgaan met de heersende vooroordelen en stereotypen over moslims. Dit zogenaamde andere geluid wat van de moslims in de media gepresenteerd wordt, geeft een alternatieve kijk in het leven van moslims. De serie biedt een raam naar een wereld die normaal gesproken niet goed zichtbaar is. Het 'inkijkje' in het leven van de moslims werd echter door een conservatieve familieorganisatie in Amerika betiteld als pure propaganda voor de Islam. De voorzitter van die organisatie schreef daarom een brief naar alle sponsors van het programma om zich terug te trekken, opdat ze niet geassocieerd zouden willen moeten worden met de show. Uiteindelijk gaf één van de sponsors, de 'Doe-het-zelf-keten Lowes', gehoor aan de oproep, al gaven ze dat niet toe (Spits, 2012). Waar het programma juist voor een ander moslimgeluid trachtte te zorgen, is het door de ophef een controversieel programma geworden. Door die ophef rondom het programma wordt de noodzaak ervan bevestigd. Het laat zien dat nog niet de gehele Westerse wereld klaar is om open te staan voor een eventueel ander beeld van de moslims en de Islam. Het doel van de serie *All American Muslim* is het beeld dat bestaat van de moslims en de Islam te verhelderen en waar nodig bij te schaven. Een doel dat vanuit Westers initiatief wordt nagestreefd, daar de serie geproduceerd en gedistribueerd wordt vanuit het Westen. De makers van *All American Muslim* beschrijven het doel van de serie als volgt: "*Offers an intimate look at their customs and celebrations, as well as the misconceptions, conflicts and differences they face outside – and within- their own community.*" (www.shedmediaus.com). Met andere woorden, de serie is geproduceerd om de Westerse wereld te laten zien hoe het leven van een Islamitische-Amerikaans gezin eruit ziet, hoe ze denken en wat ze doen. Hiermee trachten ze de angst en onwetendheid van de Westerse wereld weg te nemen. De serie wil daarmee iets meegeven naast de dagelijkse wellicht eenzijdige informatie over moslims waar het publiek nu continu mee wordt geconfronteerd. Maar hoe worden de moslims in de serie afgebeeld? Poetsen ze daadwerkelijk iedere morgen hun bomgordels, leven ze werkelijk als in de Middeleeuwen, dansen de hele dag buikdanseressen om de mannen heen en snijden ze bruto onverdoofde schapenkeeltjes door of vallen al die stereotypen uiteindelijk wel mee? En in hoeverre komt het beeld dat geconstrueerd wordt middels de serie overeen met de

bestaande stereotypen die voortkomen uit het Oriëntalisme van Said? In het Oriëntalisme worden de verhalen over het Oosten vanuit het Westen gerepresenteerd. Zoals Said het beschrijft: “Wij, het Westen, representeren het Oosten.” Door de experts, reizigers en commentatoren ontstond er een geframed beeld over het Oosten. De serie *All American Muslim* representeert middels de Islamitische karakters het Oosten vanuit de Oosterse visie. Om die reden heb ik gekozen om deze serie te analyseren en zo te onderzoeken of er dan een eventueel ander beeld gepresenteerd wordt dan de Oriëntalistische visie. Welke beeld wordt geconstrueerd nu het Oosten door de moslims zelf wordt gerepresenteerd?

De media kunnen een rol spelen in het beïnvloeden van de denkbeelden, ideeën en stereotypen omtrent etnische minderheden in de samenleving. Gezien de rol die media spelen in het construeren van beelden over moslims, is het van maatschappelijk belang om onderzoek te doen naar de manier waarop de moslims worden geportretteerd in de media. Bovendien heeft de manier waarop moslims gerepresenteerd worden in de media invloed op hoe de bevolkingsgroep behandeld wordt als burgers binnen de samenleving (Saeed, 2007). Dat de media een belangrijke rol spelen in de beeldvorming omtrent etnische minderheden, bleek uit de invloed die *The Cosby Show* had op het beeld van Afro-Amerikanen. In de jaren zestig en zeventig had de zwarte Amerikaanse bevolking een slechte reputatie onder hun blanke medeburgers. Om hier verandering in te brengen werd *The Cosby Show* geproduceerd en uitgezonden op televisie (Gray, 2000). Ondanks dat deze serie fictief was, heeft het veel voor de Afro-Amerikaanse gemeenschap betekend. Waar de zwarte bevolking eerder veelal in bestaande stereotypen als criminelen, uitschot en misdadigers op de televisie werd gerepresenteerd, werd de Afro-Amerikaanse gemeenschap nu gerepresenteerd als dokter, vader en advocaat (Gray, 2000). Zwarte studenten konden gaan studeren en zwarte mannen gingen niet alleen maar vreemd of zaten in de gevangenis. De perceptie van de wereld veranderde door datgene wat in de media aan het publiek getoond werd. Maar ook wat er vandaag de dag niet getoond wordt in de media, beïnvloedt de perceptie. Wanneer de media bepaalde elementen binnen een maatschappij negeren, wordt het leven in die samenleving bemoeilijkt voor diegene die niet, onvolledig of verkeerd gerepresenteerd worden in de media (Gray, 2000). Amerikaanse critici en wetenschappers menen dat *The Cosby Show* heeft bijgedragen aan hoe de wereld tegen de zwarte bevolking aankeek (Gray, 2000). Nu wereldwijd moslims meer en meer stereotyperend afgebeeld worden, nauwlettend in de gaten gehouden en gewantrouwd worden, kan de televisie eveneens een belangrijke rol spelen om een ander beeld van de Islamitische medemens te construeren en de perceptie van deze bevolkingsgroep bij te stellen (Shadid, 2009).

In dit onderzoek naar de beeldvorming van de moslims in de serie *All American Muslim*, afgezet tegen het Oriëntalisme, zal de opbouw er als volgt uit zien: allereerst is een korte beschrijving gegeven van een aantal belangrijke aspecten van de Islam. Om de moslims te begrijpen en te kunnen analyseren is het van belang dat de basiskennis van de Islam wordt beschreven. Om die reden wordt eerst kort de geschiedenis van de Islam beschreven, opgevolgd door de relatie met de andere Abrahamitische

geloven, het Christendom en het Jodendom. Vervolgens staan de verplichtingen beschreven die voortkomen uit de *sharia* en de Koran. In hoofdstuk twee staat de rol van de televisie in de maatschappij beschreven. De media presenteren en herhalen bepaalde beelden van de werkelijkheid met als gevolg dat de ideeën en denkbeelden over bepaalde groepen en religies beïnvloed kunnen worden. De dominante ideeën die heersen in een ideologie binnen een samenleving worden middels de massamedia bevestigd (Smelik et al., 1999; Van Poecke, 1979). In hoofdstuk drie staat het concept beschreven wat centraal staat in deze studie naar de beeldvorming van moslims in het televisie programma *All American Muslim*: het Oriëntalisme van Edward Said. De manier waarop het Westen naar het Oosten kijkt is voornamelijk gebaseerd op stereotypen en vooroordelen. Het Westen heeft een beeld van het Oosten waartegen de identiteit van het Westen bepaald wordt. Hier staat onder andere de constructie van identiteit, het beeld van de Oosterling en de angst van het Westen beschreven. In hoofdstuk vier is vervolgens de onderzoeksofzet beschreven. In dit hoofdstuk staan de probleemstelling en de deelvragen beschreven die centraal staan in dit onderzoek. In de paragrafen die daarop volgen zijn onder meer de onderzoeksmethode en de operationalisering beschreven. Daaropvolgend staan in hoofdstuk vijf de analyse en de resultaten van het onderzoek neergeschreven. Hier wordt antwoord gegeven op de twee deelvragen die zijn geformuleerd. In hoofdstuk zes, de conclusie, wordt uiteindelijk antwoord gegeven op de hoofdvraag waarbij een koppeling gemaakt wordt naar de literatuur. Tevens staan de problemen en beperkingen van het onderzoek beschreven en worden tot slot aanbevelingen gedaan voor verder onderzoek.

HOOFDSTUK 1. ISLAM IN HET KORT

1.1 Inleiding

Eén van de drie grootste religies ter wereld kan nauwelijks in het kort samengevat worden. Het begint er al mee dat wanneer aan tien verschillende moslims gevraagd zou worden wat de Islam is, er tien verschillende antwoorden gegeven worden. Door de diversiteit en de verschillende opvattingen van de religie worstelen wetenschappers en onderzoekers met de vraag of wel gesproken kan worden van *de* Islam. Zo kan de Koran niet gezien worden als een boek die één en dezelfde Moslim voorschrijft maar eerder als een paraplu waaronder tal van verschillende interpretaties schuil gaan (Luyendijk, 2012). Voor deze studie zullen de belangrijkste begrippen beschreven worden voor een beter begrip van de Islam en de moslims.

Allereerst is het belangrijk om een beschrijving te geven van de termen die gebruikt worden in deze studie. Zo is de Islam een monotheïstisch godsdienst en naast het Christendom en het Jodendom één van de drie grotere zogenaamde Abrahamitische religies. Het Arabische woord 'Islam' betekent letterlijk *overgave aan god of onderwerping*. Het wijst op het fundamentele, religieuze principe dat een aanhanger van de Islam, een moslim, zich overgeeft aan Gods wil en wetten (Luyendijk, 2012). In het Nederlands bestaan twee woorden voor iemand die de Islam aanhangt: een moslim en een Islamiet. Het woord 'Moslim' komt van het gelijkkluidende woord in het Arabisch, de taal waarin de Koran werd geopenbaard. De letterlijke betekenis van 'moslim' is: 'Hij die zich openbaart'. In heel de wereld wordt gebruik gemaakt van het woord 'moslim' om de gelovigen aan te duiden. Het woord Islamiet is niet in de Koran terug te vinden. Het is een vervoeging die door de niet-moslims als verwijzing gebruikt wordt in Nederland. In deze studie zal ik gebruik maken van het woord 'moslim' en niet van 'Islamiet', of de minder gebruikelijke woorden als 'moor', 'muzelman' en 'Saraceen', een Grieks woord voor 'Oosters' (Luyendijk, 2012). Daarnaast worden de woorden 'Arabier' en 'moslim' dikwijls door elkaar gehaald. Dit is echter onterecht. Zo verwijst het woord 'Arabier' naar iemands moedertaal en niet naar de religie. Naast het feit dat er ongeveer driehonderd miljoen Arabische moslims zijn, bestaan er ook Arabische christenen, Arabische joden en Arabische aanhangers van kleinere religies. De Arabische wereld is dan ook de wereld waar het merendeel van de bevolking Arabisch als moedertaal heeft. Met de Islamitische wereld wordt de wereld bedoeld, waarin het overgrote deel van de bevolking de Islam aanhangt.

In de serie *All American Muslim* staat de Islam centraal. Naast de vijf families, die in de serie geportretteerd worden, geven ruim een miljard mensen op de wereld zich over aan Allah's wil en wetten (Luyendijk, 2012). Hierdoor komen steeds meer mensen in het Westen in aanraking met de groeiende religie op vakantie, werk, school, privé, en middels de media. Hierdoor worden steeds meer vragen gesteld omtrent de mysterieuze en vaak onbegrepen religie (Luyendijk, 2009). Voor een breder begrip van de Islam in dit onderzoek is allereerst de geschiedenis en de oorsprong van de religie beschreven. Vervolgens is de verhouding met de andere twee belangrijke monotheïstische religies, het Jodendom en het Christendom beschreven omdat hierin al een zekere scheiding tussen het Westen en het Oosten waar te nemen is. Tot slot staan de vijf zuilen beschreven die vanuit de *sharia*, de

Islamitische wetgeving, zijn opgesteld. Dit zijn de belangrijkste verplichtingen waaraan moslims zich dienen te houden en vormen daarom een belangrijk aspect van de Islam en het begrip rondom de Islam.

1.2 Geschiedenis

Rond 570 na Christus werd Mohammed in Mekka geboren. Niet meer dan 62 jaar later ging hij dood, waarna hij een nieuwe godsdienst en een nieuw rijk achterliet. Nu ruim 1430 jaar later is de Islam de tweede en snelst groeiende religie ter wereld. De meeste moslims, die vandaag de dag in armoede leven, reiken verlangend naar het glorieuze verleden. Deze periode van bliksemsnelle zegetochten en de opmars van een wereldreligie tijdens en ook na het leven van Mohammed wordt nog veelvuldig aangeprezen in het onderwijs in Islamitische landen als een periode van vroomheid, vrijheid, rechtvaardigheid en bloei (Luyendijk, 2012). Anders dan in het Westen heeft 'conservatief' dan ook een positieve, rijke lading doordat het verwijst naar het verleden.

Volgens de Islam is de Koran het woord van God, doorgegeven aan Mohammed, die daarmee zijn profeet werd (Jansen, 2008). Mohammed had de gewoonte om ieder jaar een maand te mediteren in een grot bij Mekka. Dit is de plek waar, toen hij veertig jaar was, een stem uit het niets zich tot hem richtte en zei: '*Anta rasoel Allah*', 'jij bent de gezant van god'. De 'tekens', 'wonderen' en 'verzen' bij elkaar vormden uiteindelijk de Koran. Een belangrijk verschil tussen de Bijbel en de Koran is dat God in de Koran rechtstreeks spreekt tot de gelovigen en de Bijbel het verhaal is *over* god, verteld door betrokkenen (Luyendijk, 2012). Pas vijfentwintig jaar na de dood van Mohammed werden de verzen neergeschreven in de Koran in opdracht van kalief Oethman. Sinds deze optekening onder Oethman is niets meer veranderd aan het heilige boek. Wat in de Koran staat wordt niet betwist door de moslims. Echter de zogenaamde *hadith*, de duizenden anekdotes en aanwijzingen hoe een goede moslim zou moeten leven, is pas 150 jaar na de dood van de profeet neergeschreven. Verdraaiing en vervalsing is daarom niet uit te sluiten. Uitspraken van Mohammed over bijvoorbeeld de hoofddoek, het hiernamaals en tafelmanieren konden door de eventuele foutieve mondelinge overgave in ieders perspectief gebruikt worden. Een aantal vooraanstaande oriëntalisten achten een groot deel van de *hadith* dan ook niet betrouwbaar, wat onder moslimgeleerden tot grote verontwaardiging heeft geleid maar niet tot inhoudelijke tegenargumenten (Luyendijk, 2012).

Mohammed had de Koran ontvangen en de *hadith* afgegeven in een tijd dat hij een kleine woestijnstad met oase en achterland bestuurde. Binnen een eeuw was zijn geloof echter verspreid over de grote steden van de Pyreneeën tot de Indus in India. Toen was het voor het eerst dat er problemen opspeelden waar de Koran en *hadith* geen antwoord op hadden. Op basis van de Islam en de *hadith* groeiden vervolgens langzamerhand de eerste versies van de Islamitische wetten, oftewel de *sharia* (Luyendijk, 2012). Ondanks de problemen van de groeiende moslimrijken vond in de eerste eeuwen van de Islam een arabisering plaats. Het Arabisch nam geleidelijk het Grieks, Koptisch en Perzisch over op officiële documenten en munten. Daarnaast gingen de veroveringen ook door, behalve in Europa waar de opmars van de Islam tot stilstand was gekomen in 732 toen Karel Martel bij de Franse plaats Poitiers de moslims versloeg. Op de rand van het Europese gebied maakte Andalusië

onder leiding van het Islamitische gezag echter een bloeitijd door. Het kwam tot grote doorbraken op medisch, wiskundig en astronomisch gebied. De Arabieren introduceerden allerlei medische en wiskunde inzichten, waaronder het getal nul, in Europa. Het waren dan ook de Arabieren die tijdens de 'donkere Middeleeuwen' in Europa veel filosofische teksten uit de Griekse Oudheid bewaarden en commentarieerden waarmee de Renaissance in Europa uiteindelijk mogelijk werd gemaakt (Luyendijk, 2012). Enkele Islamitische hervormers concludeerden hieruit dat de moderne technologie zijn oorsprong heeft in het Islamitische Andalusië.

"Ik trof de Islam aan in Europa maar moslims in het Midden-Oosten."

(Mohammed Abdoeh geciteerd in Luyendijk, 2012, p. 27)

De negentiende-eeuwse denker uit Egypte bedoelde hiermee dat de Islamitische wereld het aflegt tegen Europa opdat Europa de Islam toepast maar het anders noemt. De militaire successen van Mohammed en zijn eerste opvolgers staan in scherp contrast met de afgelopen 500 jaar. Ondanks dat de Renaissance mede mogelijk werd gemaakt door de Arabische wetenschappers en filosofen, begon het glorieuze verleden van de moslims hen echter in de loop der jaren tegen te werken. Na het jaar 1500 verloor de Islamitische wereld steeds meer terrein aan het Westen en het Christendom waardoor de Islamitische gebieden vanaf 1850 in hoog tempo werden gekoloniseerd en onderworpen. In verhouding met het technologische, moderne en superieure Westen belemmerde het glorieuze verleden de moslims in hun gedachtegangen. Als ze de gebruiken en ideeën overnamen uit het Westen, voelden zij zich steeds meer afdwalen van hun eigen conservatieve idealen uit het verleden. Maar om het Westen bij te kunnen blijven in de ontwikkelingen, dienden ze hen wel te imiteren opdat de maatschappij anders zowel economisch als militair achteropraakte, waardoor ze gemakkelijker te domineren en te manipuleren zouden zijn door het Westen. In die tijd, begin 20^e eeuw, trachten enkele Islamitische landen aan te haken bij het Westen. Een voorbeeld hiervan is Turkije waarbij Atatürk grote hervormingen doorvoerde. Andere Islamitische landen, zoals Pakistan, Iran, Afghanistan en Soedan, streefden echter het tegengestelde na en stichten 'Islamitische staten'. Deze zogenaamde staten werden gesticht met als streven welvarend te zijn maar niet verwesterd (Luyendijk, 2012).

1.3 Islam, Christendom en Jodendom

De Koran presenteerde de Islam als een vervolmaking van de twee andere Abrahamitische godsdiensten, die eeuwen daarvoor al ontstaan waren. De verklaring hiervoor is dat God lang voordat hij aan Mohammed de Koran openbaarde, al openbaringen stuurde naar de mensheid, via Joodse en Christelijke profeten. Echter volgens de Koran werd gerommeld met deze boodschap van God en werd het verkeerd vastgelegd. Daarom besloot God eeuwen later een letterlijke openbaring te doen aan Mohammed. Wie de Koran leest, krijgt toegang tot Gods eigen woorden (Luyendijk, 2012).

“Hij heeft het boek met de waarheid tot jou neergezonden ter bevestiging van wat er voordien al was en Hij heeft ook de Torah en het evangelie neergezonden.” (Koran, III, 4, geciteerd in Luyendijk, 2012, p 34).

De Koran erkent het Christendom en het Jodendom als de voorgangers van de Islam. Volgens moslims is de Islam echter de ideale synthese. Het Jodendom is de religie van de rechtvaardigheid, het Christendom van de liefde en de Islam is een combinatie van beide religies. De nauwe ideologische en theologische verwantschap tussen het christendom, het Jodendom en de Islam uit zich in het feit dat ze alle drie geloven in één god. Ze geloven ook dat wij stervelingen zijn, die slechts tijdelijk op aarde zijn gezet om onze daden in het hiernamaals te vervolgen (Ahmed, 1993). De Koran stelt meer dan eens dat zowel joden als christenen “mensen van het Boek” zijn en dat hun oorspronkelijke Boeken van God afkomstig zijn. Er bestaat zelfs een genealogisch verband tussen het Jodendom en de Islam: joden stellen dat zij van Abraham afstammen via zijn zoon Isaac, terwijl de Arabieren zeggen van Abraham af te stammen via zijn zoon Ismaël (Ahmed, 1993). In de openbaring had Mohammed dan ook veel Joodse gebruiken overgenomen zoals de gebedsrichting naar Jeruzalem, werd later Mekka, en allerlei voedselvoorschriften. In Mohammed’s positieve houding ten aanzien van de joden kwam verandering nadat hij in 622 van Mekka was uitgeweken naar Medina, waar drie grote joodse stammen woonden. Aanvankelijk zocht Mohammed toenadering tot deze medemonotheïsten en verwachtte hij als de profeet te worden aanvaard (Driessen, 2004). Toen bleek dat de joden niet zouden overgaan tot Mohammeds nieuwe religie, brak hij op drastische wijze met hen. Niet alleen schakelde hij hen op politiek gebied uit, ook keerde Mohammed zich tegen de religie die zij beleden. Een aantal malen zouden de joden Mohammed hebben verraden, waardoor hij bij de ‘Slag van de Loopgraaf’ bijna het onderspit dolf (Driessen, 2004; Luyendijk, 2012). Als gevolg hiervan liet Mohammed alle joodse mannen executeren en de vrouwen en kinderen als slaaf verkopen. Fundamentalisten halen de ‘Slag van de Loopgraaf’, vaak aan om de ‘onbetrouwbaarheid’ van de joden te bewijzen. Vrede met de Joden, oftewel Israël, is om die reden onmogelijk. De belangrijkste slag met de joden was bij Chaibar in 629, waar door moslimfundamentalisten nog regelmatig naar gerefereerd wordt (Luyendijk, 2012). De negatieve houding ten opzichte van het Jodendom en de aanhangers komt eveneens in uitdrukking in de koranverzen uit die periode. Daarentegen wordt juist een positieve houding gecreëerd ten opzichte van het Christendom, althans in vergelijking met het Jodendom (Driessen, 2004).

De gespannen verhouding tussen de christenen, joden en moslims wordt tegenwoordig getypeerd als een frictie tussen de Islamitische wereld, het Oosten, en het Westen. De verschillende situaties, contexten en omstandigheden waarin beide werelden met elkaar in contact kwamen, hebben geleid tot negatieve vooroordelen en stereotypen over de ander (Luyendijk, 2012). De problemen komen veelal voort uit stereotypen en misverstanden tussen de uiteindelijk drie verschillende monotheïstische godsdiensten (Ahmed, 1993).

1.4 De vijf zuilen

De *sharia*, de Islamitische wet, begint voor alle moslims met de belangrijkste verplichtingen (Driessen, 2004). De vijf basisverplichtingen van de Islam, oftewel de vijf zuilen, vormen voor elke moslim bij uitstek de praxis waarbinnen de moslim het geloof beleeft en uitdraagt (Driessen, 2004). 'Er is geen god behalve God en Mohammed is Zijn gezant', de Islamitische geloofsbelijdenis of *shahada* is de eerste zuil van de Islam. Het geeft de betuigenis van de ene God, van de eenheid van God en van de speciale plaats van Mohammed binnen de Islam weer (Driessen, 2004; Luyendijk, 2012). De *shahada* is onderdeel van het gebed, de *salat*, waarmee de moslims hun geloof iedere dag bevestigen. Wie moslim wil worden moet de geloofsbelijdenis in het bijzijn van betrouwbare getuigen tweemaal bewust en oprecht uitspreken. Wanneer mensen vanaf hun geboorte opgroeien in de Islam, dan zijn het de ouders of andere familieleden die voor hen getuigen. Als het kindje geboren is, wordt de geloofsbelijdenis, nadat het kindje gewassen en geschoren is, ingefluisterd in het oor (Driessen, 2004).

De tweede zuil is het *salat* of het gebed. In de gehele Islamitisch wereld klinkt vijfmaal per dag de oproep voor het gebed. Het rituele gebed is de belangrijkste plicht en vindt plaats afhankelijk van de zon. Voor het gebed dient men zich te reinigen door de grote wassing van het hele lichaam, of de kleine wassing van gezicht, armen, handen, oren en voeten. Vrouwen in de vruchtbare leeftijd kunnen zich door menstruatie en bevalling, waardoor zij onrein zijn, niet altijd aan de gebedsplicht houden. De gemiste gebeden dienen later ingehaald te worden (Driessen, 2004). Het gebed vindt plaats in een reine plaats, zoals een moskee of op een gebedskleed. Ingeleid met het 'Allâhu akbar' volgt de *sajda*, de prosternatie. Dit betekent de knieling met de handen voor op de grond en een buiging waarbij het hoofd de grond raakt. Zeer vrome moslims hebben ten gevolge van extreem veel bidden een eeltplek op het voorhoofd, de zogenaamde *zabiba* (Driessen, 2004). Moslims wiegen niet tijdens het gebed, want dat zou afstammen van het Joodse gebed en tevens verheffen ze niet hun stem want dat is Christelijk, stelt de Islam. Hoe vaak per dag gebeden wordt is uiteindelijk geheel persoonsafhankelijk (Luyendijk, 2012).

De derde zuil is de *sawn* of het vasten in de heilige maand Ramadan. Anders dan bij het vasten van de christenen, is vasten geen boetedoening maar eerder een doel in zichzelf (Driessen, 2004). Van zonsopgang tot zonsondergang dienen moslims tijdens de vasttijd van voedsel, drank, seks en rookwaren af te zien. Het doel van het vasten is het vergroten van de zelfbeheersing en het zuiveren van de geest. Daarnaast ondervinden rijkere moslims een maand lang hoe het is om arm en hongerig te zijn. Wanneer vrouwen zich in een onreine staat bevinden, hoeven ze niet te vasten. De Ramadan wordt afgesloten met een feestdag vol vreugde over de geleverde inspanning en prestatie. Het vasten wordt gebroken met een speciaal gerecht. In Marokko is dit bijvoorbeeld witte pap, wat verwijst naar reinheid (Driessen, 2004). Kinderen krijgen nieuwe kleren, snoep en speelgoed. De volwassenen trekken schone of nieuwe kleren aan voor het festijn, gaan bij elkaar op bezoek en eten speciale koekjes die bij dit feest horen (Driessen, 2004).

De vierde zuil behelst het *zakat* of de verplichte aalmoezen. Het geven van aalmoezen of godsdienstige belasting is bedoeld voor de armen, wezen, gevangenen, slaven, schuldenaars, reizigers en de strijders voor God. De *zakat* wordt gegeven uit liefde voor God, heeft rituele reinheid tot gevolg

en middels de *zakat* kan een plaats in het paradijs verworven worden (Driessen, 2004). Moslims stellen dat de *zakat* de solidariteit tussen arm en rijk vergroot en de economie stimuleert. Naast de *zakat* maakt ook de gelijke positie van de moslims tijdens het bidden en het gezamenlijk vasten de Islam tot een egalitaire religie (Janssen, 2008). Volgens enkele westerse wetenschappers maakt dat Mohammed tot de eerste socialist (Luyendijk, 2012).

Tot slot is de vijfde zuil binnen de Islam de *hadj* of bedevaart naar Mekka. Volgens de Koran moet elke moslim minimaal éénmaal in het leven naar Mekka, mits dat financieel haalbaar is. De gedachte is dat nergens ter wereld het mogelijk is zo dicht bij God te komen als daar (Luyendijk, 2012). Met de verandering van de gebedsrichting van Jeruzalem naar Mekka, werd de Ka'aba een heiligdom voor de moslims (Driessen, 2004). De *hadj* bestaat uit een bezoek aan de Ka'aba, het aanraken van de zwarte steen die in de Ka'aba is gemetseld en het zeven maal maken van een rondgang om de Ka'aba tegen de wijzers van de klok in. De emotionele beleving van de *hadj* is overweldigend voor de moslims. De man of vrouw die de *hadj* heeft verricht verdient een eretitel: *hadjji* voor de man en *hadja* voor de vrouw. In de religieuze ervaring speelt de persoon van Mohammed een belangrijke rol. Het is niet zozeer een verering van Mohammed als wel een verdieping van de relatie met de Profeet. De bedevaart naar Mekka, die Mohammed maakte net voor hij stierf, de zogenaamde 'afscheidsbedevaart', staat model voor het huidige *hadj*-ritueel (Driessen, 2004).

De basis van het geloof in de Islam is gebaseerd op de verplichtingen die beschreven staan in de *sharia* en de Koran. Om de religie en de moslims te kunnen begrijpen is het van belang om enkele belangrijke termen die uit de Islam voortkomen, het ontstaan van de religie en de relatie met de andere grote monotheïstische geloven, uitgelegd te hebben. In de samenleving worden enkele termen en gebruiken van de Islam onnauwkeurig en op een verkeerde manier gebruikt door de media (Driessen, 2004). In het volgende hoofdstuk staat de rol van de media en dan met name de televisie, in de samenleving beschreven. In de informatie- of netwerksamenleving absorberen wij kennis en informatie over de samenleving grotendeels uit de media en wat ons door de media wordt aangeboden (Docters van Leeuwen, 2001).

HOOFDSTUK 2. DE TELEVISIE ALS 'BEELDVORMER'

2.1 Constructie van de werkelijkheid

Media zijn niet meer weg te denken uit onze hedendaagse samenleving waarin ze een belangrijke rol vervullen. Middels de media, en dan met name de televisie, vindt een geconstrueerde weerspiegeling van de werkelijkheid plaats, waarin de verschillende groepen in de samenleving gerepresenteerd worden (Hall, 2006). Daarin vindt een continue wisselwerking plaats tussen de media en de maatschappij, wat resulteert in een wederzijdse beïnvloeding. Media representeren de verhalen uit de samenleving, waar de samenleving de verhalen, trends en ideeën van de werkelijkheid van de media overnemen. Professor in de communicatie en grondlegger van de cultivatietheorie, George Gerbner, beschrijft de televisie dan ook als 'verhalenverteller' binnen de maatschappij. De culturele representaties in die verhalen helpen actief mee aan het construeren van die maatschappij. De verhalen zijn meer dan alleen een geconstrueerde weerspiegeling van de werkelijkheid; ze geven vorm aan die werkelijkheid. Mediatheoreticus Stuart Hall pleit voor een opvatting van representatie die niet enkel een mimetisch beeld weergeeft van de wereld maar een constituerende functie heeft en bijdraagt aan het vormen van die wereld (Hall, 2006). Het idee dat representaties, die getoond worden middels de media, de werkelijkheid vormgeven, geeft het belang van die representaties weer. De beelden en de 'echte' werkelijkheid liggen echter, anders dan vaak gedacht wordt, niet ver van elkaar vandaan: datgene wat gerepresenteerd wordt en de werkelijkheid komt voor een groot deel overeen (Hall, 2006).

Middels het presenteren en herhalen van bepaalde beelden van de werkelijkheid kunnen media het idee dat bestaat over onder andere bepaalde sociale groepen, onze eigen identiteit, andere culturen en religies, beïnvloeden. Het gaat hierbij voornamelijk om het bevestigen van bestaande dominante ideeën en perspectieven die heersen in de werkelijkheid (Smelik et al., 1999). Media zijn daarin belangrijke 'beeldvormers' in het creëren van beelden en ideeën. Met beeldvorming wordt letterlijk het vormen van beelden bedoeld (Smelik et al., 1999). In de media worden bijvoorbeeld gewelddadige en fundamentele beelden van de moslims, die demonstreren en vechten, veelvuldig herhaald. Beeldvorming ontstaat onder invloed van de concrete beelden en teksten uit de werkelijkheid om ons heen. Het proces dat plaatsvindt komt tot stand door een wisselwerking van materiële en mentale beelden in het hoofd. Het is een gecompliceerd sociaal, psychologisch en cognitief proces, dat invloed heeft op de manier waarop mensen de werkelijkheid ervaren en ernaar handelen (Smelik et al., 1999). Het mentale proces is lastig te analyseren, wat beeldvorming ongrijpbaar maakt. Om meer vat op beeldvorming te krijgen, kijken Smelik et al. naar de materiële bronnen die leiden tot beeldvorming. Zij onderscheiden daarbij drie niveaus binnen het proces van beeldvorming:

1. De materialiteit: de concrete beelden en teksten in de media.
2. Het effect: de totstandkoming van de mentale beelden, eventueel resulterend in gedrag.
3. De beïnvloeding: de mogelijke verandering van de mentale beeldvorming. Dit laatste niveau resulteert op zijn beurt weer in nieuwe materiële beeldvorming (Smelik et al., 1999). De

denkbeelden die mensen hebben, ontleen ze voor een groot deel aan wat ze zien en lezen in de media en overige instituties als onderwijs, de kerk en het gezin (Van Poecke, 1979).

De verschillende niveaus zijn op een bepaalde manier opgebouwd waarbij macht een belangrijke rol speelt. Op het eerste niveau in de concrete materiële beelden en teksten is de werking van macht in beeldvorming waar te nemen. Bij de materialiteit worden bepaalde beelden en teksten getoond en andere juist verborgen gehouden. De weergave van de wereld kan het best vergeleken worden met een ijsberg: slechts tien procent van de ijsberg steekt boven het oppervlak uit en trekt daarmee de aandacht, waar de duistere, verborgen en onduidelijke negentig procent onzichtbaar blijft onder water (Van Ginneken, 2002). Deze productie van macht draait vervolgens om stereotype beeldvorming wat het best te omschrijven is als een proces van insluiting en uitsluiting van categorieën die binnen of buiten de norm vallen en dus wel of niet bij de spreekwoordelijke tien procent van de ijsberg hoort. In de samenleving heerst een bepaalde norm wie of wat, wanneer op welke manier gepresenteerd wordt. Die norm is meestal impliciet en vanzelfsprekend (Smelik et al., 1999). In deze opvatting van macht, die gebaseerd is op de filosofie van Michel Foucault, hebben de mensen die zich trachten te verzetten tegen bepaalde beeldvorming eveneens macht ondanks dat ze uitgesloten zijn. Het complexe proces van insluiting en uitsluiting is werkzaam in de interactie tussen de zender, het product en de ontvanger in het derde niveau.

Smelik et al. (1999) stellen dat de mensen hun denkbeelden voor een groot deel baseren op wat in de media getoond wordt. Als in de Westerse wereld een Arabische man met een lange baard en traditionele kledij een kantoor binnenstapt, zullen de meeste mensen eerder denken aan een moslimfundamentalist of zelfs een terrorist dan aan een kantoormedewerker. Dat gedrag komt voort uit onbewuste beeldvorming. Smelik et al. stellen dat deze veronderstelling een logisch gevolg is van het feit dat Arabische mannen in traditionele kledij zelden in een kantoorfunctie in de media afgebeeld worden. Daarnaast worden de stereotype beelden continu bevestigd door de media. Door de stereotype beeldvorming worden bepaalde categorieën ontvangers zoals vrouwen en etnische minderheden, vaak onbedoeld, van de boodschap uitgesloten doordat ze onbedoeld verkeerd of onvolledig gerepresenteerd worden (Smelik et al., 1999). In beelden en teksten worden continu representaties van mannen, vrouwen, etnische minderheden, situaties, politiek etc. geproduceerd. Het is hierbij van belang waakzaam te zijn op het feit dat representaties al dan niet overeenkomen met de werkelijkheid. Zo zijn representaties meer dan de constructies van de werkelijkheid en spelen ze een belangrijke rol in de ontwikkeling van relaties en hoe de ideologie in een maatschappij tot stand komt (Malik, 2002). In het proces van beeldvorming spelen voorstellingen en representaties in de media dan ook een belangrijke rol.

2.1.1 Representaties in de media

“What they (media) exercise is the power to represent the world in certain definite ways. And because there are many different and conflicting ways in which the meaning about the world can be constructed, it matters profoundly what and who gets represented, who and what regularly and routinely gets left out; and how things, people, events, relationships are represented. What we know of

society depends on how things are represented to us and that knowledge in turn informs what we do and what policies we are prepared to accept." (Miller, 2002 geciteerd in Saeed, 2007, p. 246).

Voorstellingen of representaties spelen een belangrijke rol in het proces van beeldvorming en hoe mensen over de wereld denken. In dit onderzoek wordt gekeken hoe de moslims in de serie *All American Muslim* worden afgebeeld en gerepresenteerd in de serie. Er zijn doorgaans twee betekenissen aan het concept *representation* toe te schrijven (Hall, 1996). Allereerst is dat de conventionele, mimetische notie van representatie, waarbij verondersteld wordt dat mediarepresentaties een weerspiegeling vormen van de 'echte wereld'. De tweede beschrijving van het begrip representatie is een radicale en postmoderne notie waarvan het uitgangspunt is dat 'de echte wereld' nooit helemaal zichtbaar zal zijn (Hall, 1996). 'Betekenaar' en 'betekende', symbool en referent vallen volledig samen in wat door de Franse socioloog en filosoof Jean Baudrillard 'simulacra' genoemd wordt: er kan geen onderscheid meer gemaakt worden tussen de symbolische representaties van de wereld en de 'werkelijke' wereld (Baudrillard (1981), geciteerd in Frissen en de Mul, 2000). Er kan hierbij een vergelijking getrokken worden met de grot van Plato, waarbij de representaties op de muur de werkelijkheid voorstelden voor de gevangenen die vanaf hun geboorte in de grot vastzaten. De representaties van de 'echte' wereld in de grot middels schaduwen vormen voor de gevangenen de 'echte' werkelijkheid. De gevangenen zien de representaties van de werkelijkheid als de 'echte' werkelijkheid omdat zij de andere werkelijkheid niet kennen. De allegorie in de grot laat zien dat iedereen een eigen werkelijkheid heeft door het vermogen om te interpreteren. Hall (1996) gaat tussen deze twee betekenissen in zitten. Hij stelt dat er wel een 'echte wereld' bestaat buiten de representaties, waar enkel middels de representaties betekenis aan gegeven kan worden. Daarbij benadrukt Hall dat de representaties in de media niet de werkelijkheid reproduceren maar produceren. Representaties in de media zijn geen directe weerspiegeling van de werkelijkheid maar vormen een geconstrueerde werkelijkheid. De media hebben daardoor de macht de werkelijkheid op een bepaalde manier vorm te geven door enerzijds zaken te benadrukken en anderen juist te negeren. Met andere woorden, de media vormen een belangrijke factor bij de sociale constructie van de werkelijkheid. Evenals Hall meent Said dat de werkelijkheid niet objectief waar te nemen is maar enkel door representaties daarvan (Devroe, 2007). Said stelt echter wel dat ondanks dat het niet mogelijk is om perfect te weten of een bepaalde groep, religie of thema objectief gerepresenteerd wordt, er wel uitspraken gedaan kunnen worden over de accuraatheid, de richting en de rechtvaardigheid van de representaties (Devroe, 2007; Hall, 1996).

2.2 Framing

De manier waarop de media een bepaald onderwerp, object of kwestie presenteren en de werkelijkheid kunnen vormgeven, kan binnen de communicatiewetenschap het best uitgelegd worden als het framingsperspectief (Van Gorp & Van der Goot, 2009). Robert M. Entman (2007) beschrijft framing als een proces waarin een verhaal wordt gevormd door een aantal aspecten uit de

waargenomen werkelijkheid te kiezen en die aan elkaar te koppelen (Entman, 2007). De definitie die Entman verbindt aan framing is de volgende:

“To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation and/or treatment recommendation for the item described.” (Entman, 1993, p. 52).

Entman (1993) beschrijft framing aan de hand van twee termen: *selection* and *salience*. Bepaalde aspecten van de werkelijkheid worden bewust of onbewust belicht of onderdrukt om een bepaalde manier van interpretatie te promoten. Door weglating en selectie van delen van de werkelijkheid, wordt er een bepaald beeld gecreëerd middels de media (Entman, 1993). De media presenteren een geconstrueerde werkelijkheid door bepaalde delen van de werkelijkheid te benadrukken en anderen juist te negeren. Het gaat bij framing niet alleen om wat er wel wordt gezegd maar eveneens om wat er niet wordt gezegd. Op deze manier wordt middels het mediaframe richting gegeven aan een bepaald onderwerp en wordt het enerzijds gepresenteerd en anderzijds geïnterpreteerd. Het mediaframe is het zogenaamde kader waarin een onderwerp wordt aangereikt (Entman, 1993; Hall, 1996). De manier waarop informatie aandacht krijgt en hoe deze informatie voorgesteld wordt, kan invloed hebben op de manier waarop het geïnterpreteerd en gepercipieerd wordt. Dit is een gevolg van het feit dat frames selecteren en de aandacht vestigen op specifieke aspecten van de realiteit (Entman, 1993).

Framing is een vorm van *bias* en hangt nauw samen met *priming* en *agendasetting*. *Bias*, de letterlijke vertaling is “vooringenomenheid” en “het sturen in een bepaalde richting”, in mediateksten is zowel het gevolg van een bewust als onbewust proces. In de media kan *bias* middels verschillende factoren aanwezig zijn (Entman, 1993). Het komt tot uitdrukking in de manier waarop het verhaal verteld wordt, waar framing die manier is. *“It is through framing that political actors shape the texts that influence or prime the agendas and considerations that people think about.”* (Entman, 2007, p. 165). Het principe van agendasetting is dat wanneer meer aandacht besteed wordt aan bepaalde aspecten van de werkelijkheid, het publiek dit eerder zal aanmerken als zijnde belangrijk dan de aspecten die worden weggelaten of worden genegeerd. De aandacht die door de media geschonken wordt aan bepaalde onderwerpen, bepaalt de perceptie van het publiek over die belangrijkste onderwerpen. Aandacht vestigen op bepaalde thema’s en onderwerpen ten koste van andere onderwerpen staat in de onderzoeksliteratuur bekend als *priming*, een manier om middels de media-agenda de publieke opinie te laten verschuiven. Margaret Thatcher wist bijvoorbeeld in 1987 dat gezondheidszorg en onderwijs de belangrijkste problemen waren dus dat in de campagne andere onderwerpen centraal moesten staan. Over deze issues wordt dan meer nagedacht omdat ze vaker in de media besproken worden (De Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling, 2003; Entman, 1993).

Het productieproces, de inhoud en het eventuele effect van de mediaboodschappen vinden op verschillende locaties plaats. Framing begint bij de communicator van de tekst. Als we dit betrekken op de serie die centraal staat in dit onderzoek, *All American Muslim*, zijn de beelden die het

programma uiteindelijk uitzendt maar een fractie van de beelden die zijn opgenomen voor de serie. Dus niet alleen de families die gevolgd worden in de serie spelen een rol in het *framen* van moslims, maar eveneens de editors, regisseurs en producenten van de serie spelen een rol door de bewust of onbewust gekozen frames en perspectieven. Daarnaast bevat de communicatie tussen de karakters in de serie *framing devices*, wat onder andere bestaat uit woordgebruik, formuleren, metaforen, argumenten en voorbeelden. Daarbij maken de karakters in de serie eveneens keuzes in het benadrukken dan wel weglaten van bepaalde onderwerpen. Vervolgens interpreteert de ontvanger, in dit geval de kijker, de frames vanuit het eigen denkkader, dat geconstrueerd is aan de hand van de omgeving, eerdere ervaringen, instituties en de media. Aan de hand daarvan construeert de kijker betekenissen. De massamedia, waarin televisie een grote rol speelt, vervullen een belangrijke functie bij het proces van betekeniscreatie omdat er een continue stroom van informatie en beelden verspreid wordt (Entman, 1993; Van Gorp & Van der Goot, 2009).

2.3 De rol van televisie

De zogenaamde 'window to the world', de televisie, speelt een belangrijke rol in het veranderende medialandschap van de afgelopen decennia. Eerder werd televisiekijken niet gezien als culturele bezigheid, maar daar bracht Philips in 1956 verandering in met een speciale reclamecampagne: "Televisie is meer dan kijken alleen", een slogan die vandaag de dag nog steeds opgaat (Van Dijk, 2002). In de 20^e eeuw is de televisie uitgegroeid tot een groot massamedium dat miljarden mensen bereikt. Televisie wordt een massamedium genoemd omdat het meerdere programma's uitzendt die door heel veel verschillende mensen tegelijkertijd bekeken kunnen worden. De massamedia zijn een trend die de tijd- en plaatsbarrières van menselijke communicatie steeds meer wegnemen waardoor mensen op een mondiaal niveau kunnen communiceren. Door het enorme bereik van de massamedia is de wereld aan het veranderen in een dorp, een wereld die door Marshall McLuhan 'Global Village' wordt genoemd (Durham & Kellner, 2006; Wickham, 2007).

Door het bereik van onder andere de televisie is een massacommunicatie gaande waarbij automatisch een massapubliek gecreëerd wordt. John Fiske stelt in zijn boek *Television Culture* (1987) echter dat het publiek niet bestaat uit passieve massakijkers, maar uit actieve individuen. Hij ziet de individuen als subjecten die vormgegeven worden door de sociale situaties waarin zij zich bevinden. Die verschillende sociale contexten en discoursen hebben ieder hun eigen culturele veronderstellingen en gedachtewerken. Een discours behelst een bepaalde sociologische achtergrond en een ideologisch standpunt dat de dominante ideologie kan beïnvloeden. Fiske stelt dat de identiteit van de mens middels het discours tot stand komt (Fiske, 1987). Geen enkel individu is hierdoor hetzelfde, wat de diversiteit onder het publiek volgens Fiske waarborgt (Fiske, 1987). Door de verschillende achtergronden en interpretaties is het publiek geen massapubliek maar juist heel verschillend, zo stelt Fiske. Het individu beslist zelf over de interpretatie en de beoordeling van het mediamateriaal dat in de cultuur aangeboden wordt. Zowel de tekst als de ervaring kan daarbij anders beleefd worden. Iedere kijker vormt daarin zijn of haar eigen mening, om zich op die manier te onderscheiden en een identiteit te vormen (Fiske, 1987).

Fiske beschrijft de televisie als drager van betekenissen die in een voortdurend proces van productie en reproductie een essentieel onderdeel vormen van de sociale structuur. De representaties en karakters die op de televisie getoond worden, die door het publiek geïnterpreteerd kunnen worden, zijn niet kortweg *representatives* van individuele mensen maar *encodings* van de bestaande ideologie in de samenleving. Televisie legt een bepaalde betekenis in programma's waarbij de codes correleren met de in de samenleving aanwezige dominante ideologie. Fiske definieert codes als volgt:

"Codes are links between producers, texts, and audiences, and are the agents of intertextuality through which texts interrelate in a network of meanings that constitutes our cultural world."

(Fiske, 1987, p. 4).

Voor de duidelijkheid kan er een enigszins gesimplificeerde hiërarchische structuur opgesteld worden binnen de televisie-inhoud. Het eerste niveau is 'reality', het tweede niveau 'representation' en het derde niveau is 'ideology'. In werkelijkheid is deze scheiding echter niet zo strikt. Het eerste niveau gaat over de manier van voorkomen zoals het gepresenteerd wordt op televisie en de codes die daarin verwerkt zijn. Het betreft bijvoorbeeld de aankleding, make-up, houding, omgeving, gedrag. Het tweede niveau behelst technische codes waarin de *conventional representational codes* de representaties van het verhaal, het conflict, het karakter etc. vormgeven. Het derde niveau is georganiseerd in samenhang en aanvaardbaarheid van de ideologische codes zoals die van individualisme, ras, klasse kapitalisme etc. Alleen wanneer deze drie niveaus een harmonieuze eenheid vormen is begrip mogelijk. Van belang is om te begrijpen dat de werkelijkheid in de samenleving gecodeerd is. De televisie fungeert als uitdrager van betekenissen in de cultuur. Door de codes binnen de cultuur te begrijpen kan de realiteit begrepen en geïnterpreteerd worden (Fiske, 1987).

Om de productie van programma's en de productie van de betekenisgeving te begrijpen, is het van belang de werking van discours uit te leggen. Discours is een term die in verschillende maatschappelijke terreinen wordt gebruikt en daarbij verscheidene betekenissen kent. In de communicatiewetenschappen wordt de term gebruikt om de sociale praktijk te duiden die onze werkelijkheid construeert (Fiske, 1987). In de sociale dimensie van het begrip kan het eenvoudigweg gezien worden als een bepaalde manier van spreken die verder gaat dan zinnen: het is een uitgebreid gebruik van taal (Fiske, 1987). Het is het spreken op een bepaald niveau over een onderwerp waarmee de werkelijkheid gestructureerd wordt en de dominante ideologie tegengesproken of juist versterkt kan worden. Een discours is nodig om een cultureel product zoals een televisieprogramma of een tekst, maar ook de samenleving waarin wij leven, te kunnen begrijpen. Het is daarnaast eveneens een middel om betekenis te kunnen verlenen aan sociale ervaringen (Fiske, 1987). Discoursen worden daarbij niet geproduceerd door de individuele spreker of schrijver maar worden sociaal geproduceerd in de samenleving. Fiske stelt daarbij dat de discoursen die in de samenleving gecreëerd worden, niet alleen betekenis geven aan de wereld om ons heen, maar eveneens de sociale identiteit vormgeven. De discoursen in de te analyseren serie, *All American Muslim*, zeggen iets over de discoursen in de

samenleving. Middels discours is het mogelijk om de wereld, die getoond wordt op televisie, de wereld om ons heen en onszelf te begrijpen.

De slogan van Philips, "Televisie is meer dan kijken alleen", geldt nu nog steeds. De televisie maakt de codes en discoursen in de samenleving interpreteerbaar en begrijpbaar. George Gerbner beschrijft in zijn cultivatietheorie de rol van televisie in de samenleving en de invloed die het heeft op de ideologie die er heerst.

2.4 Cultivatietheorie Gerbner

"The alienating culture of television has taken the place of other forms of communication that at one time tied us together in families and communities, and gave us all the opportunity to participate in creating and passing along our cultural story. For the first time in human history, children are hearing, most of the stories, most of the time, not from their parents or school or churches or neighbours, but from a handful of global conglomerates that have something to sell. It is impossible to overestimate the radical effect that this has on the way our children grow up, the way we live, and the way we conduct our affairs." (Gerbner, 1994, p. 40).

Een belangrijk onderdeel van communicatiewetenschappelijk onderzoek is het bestuderen van de effecten van massamedia-inhoud op het publiek en de beïnvloeding hiervan op en de gevolgen voor de samenleving. In de jaren zeventig werd onder leiding van George Gerbner onderzoek gedaan naar de invloed van televisie aan de hand van culturele indicatoren. De culturele indicatorenbenadering stelt dat televisie de rol van cultuurverspreider gedeeltelijk heeft overgenomen van eerdere bestaande instituties als de kerk, het gezin en de school. Volgens Gerbner verspreidt de televisie gedragsregels zoals de instituties en verhalenvertellers dat vroeger deden (Gerbner, 1976). De televisie kan dan ook beschouwd worden als een belangrijke *storyteller* van de moderne Westerse samenleving. De hedendaagse verhalen zijn de televisieprogramma's, die aan de lopende band geproduceerd worden.

De televisie is een institutie waarin een symbolische werkelijkheid gecreëerd wordt waarin dagelijks miljoenen mensen verkeren. De alomtegenwoordigheid van de televisie maakt dat de gemeenschappelijke symbolische omgeving elke dag wordt herhaald en via een klein scherm de huiskamer binnenkomt. De inhoud van de programma's op televisie geeft een coherent beeld van de symbolische werkelijkheid en de maatschappij die op televisie gecreëerd wordt, waarmee uitgedragen wordt wat bestaat in de maatschappij, wat belangrijk is, wat in relatie staat tot wat en wat goed en fout is (Van Poecke, 1979). De maatschappij cultiveert middels massamedia wat de normen en waarden, de geboden en verboden zijn en wat als passend, heilzaam en redelijk beschouwd kan worden. In dit verband spreekt Gerbner van het 'boodschapsysteem' van televisie. In het boodschapsysteem vindt een socio-cultureel proces plaats wat de 'symbolische functies' worden genoemd. De logica van relaties en structuren die gepresenteerd worden in de massamedia maken dat de leden van die maatschappij zich thuis voelen in die ordening. De ideologie die in de massamedia uitgedragen wordt, ontwikkelt zich in teksten, boodschappen en ontstaat in de sociale interactie in het communicatieproces. Hierdoor wordt een symbolische omgeving gecreëerd (Van Poecke, 1979). De

gecreëerde ideologie wordt middels de massamedia en dan met name de televisie gereflecteerd naar de maatschappij. Doordat televisieverhalen vaak eenzelfde structuur kennen, verspreidt de televisie als medium één enkele ideologie. Hierdoor spreekt Gerbner van een cultivatie, waarbij de betekenis van televisie binnen een maatschappij centraal staat (Gerbner, 1976).

Gerbner stelt dat de televisie verantwoordelijk is voor de cultivatie van wereldbeelden over de werkelijkheid bij kijkers, die maar in een beperkte mate representatief zijn voor de 'echte' werkelijkheid. De ideologie, die middels de televisie worden getoond, wordt overgenomen door de kijkers. De veelvoorkomende beelden op televisie sturen het denken en de verwachtingen over de eigen realiteit en de eigen cultuur. De kijker past aan de hand van de denkbeelden en situaties, die middels de media getoond worden, de eigen verwachtingen en het gedrag aan. Deze stelling werd onderzocht aan de hand van de door Gerbner opgestelde cultivatietheorie. In deze theorie wordt een onderscheid gemaakt tussen de 'heavy viewers', intensieve televisiekijkers die zich langdurig en veelvuldig aan het boodschapsysteem van de televisie blootstellen, en 'light viewers', sporadische televisiekijkers. De cultivatie wordt onderzocht door de twee type kijkers te vergelijken op het gebied van inschattingen die zij maken van de sociale werkelijkheid en door bepaalde attitudes van beide groepen te onderzoeken (Vergeer, 2000). Uit onderzoek blijkt dat voor de intensieve kijker de wereld veel dreigender verschijnt op televisie dan dat de wereld in werkelijkheid is. De werkelijkheid en de televisiewerkelijkheid lopen in elkaar over bij de 'heavy viewers'. Gerbner benadrukt echter dat er een verschil is tussen de werkelijkheid die getoond wordt middels de massamedia en de 'echte' werkelijkheid. Gerbner is ervan overtuigd dat de media een eigen werkelijkheid presenteren, die afwijkt van de objectieve echte werkelijkheid. De televisie cultiveert een geconstrueerde televisiewerkelijkheid, die continu herhaald wordt. Het publiek wordt meer en meer afhankelijk van die geconstrueerde werkelijkheid en kan geen onderscheid meer maken tussen de maatschappelijke werkelijkheid en de televisiewerkelijkheid. Symbool en referent valt hierbij samen en simulacra, een begrip van Baudrillard (1981), treedt op (Smelik, 1999; Frissen & de Mul, 2000). Iedereen weet bijvoorbeeld hoe een neergestort vliegtuig eruit ziet, waarbij de meesten dit weten doordat ze dit op televisie hebben gezien. Het kennen van dit beeld is dan niet gebaseerd op de eigen waarheid, maar op de waarheid die gecreëerd is op de televisie. De simulacrumtheorie van Baudrillard plaatst de realiteit recht tegenover de door de beeldcultuur gecreëerde illusie van de werkelijkheid (Durham & Kellner, 2006; Frissen & de Mul, 2000).

De culturele indicatorenbenadering van Gerbner tracht de vier dimensies van het boodschapsysteem te onderzoeken. Deze dimensies zijn *existence*, *priorities*, *values* en *relationships*. Aan de vier kernpunten zijn verschillende meetinstrumenten verbonden. Zo kan *existence* gemeten worden door te onderzoeken hoeveel aandacht aan bijvoorbeeld een onderwerp op televisie besteed wordt. De *priorities* meet men door te kijken hoeveel nadruk door een medium gelegd wordt op bijvoorbeeld wat goed en fout is. De *values* worden gemeten door te analyseren van waaruit iets voorgesteld wordt door bepaalde kwalificaties en connotaties te kwantificeren. En tot slot worden de *relationships* gemeten door de structuur en de verbanden waarin het verschijnt bloot te

leggen. De uitgevoerde metingen kunnen samengenomen worden tot culturele indicatoren. Op die manier bepalen de media de manier waarop de culturele indicatoren vorm krijgen (Van Poecke, 1979). De symbolische omgeving kan geanalyseerd worden aan de hand van de door Gerbner opgestelde culturele indicatoren. Dit model is volgens Gerbner binnen het theoretische veld van inhoudsanalyse specifiek ontworpen om de voorheen miskende primaire functies van massamedia te analyseren (Van Poecke, 1979).

Cultivatatie treedt vervolgens op wanneer het beeld dat de kijkers verkrijgen via de media, invloed heeft op de opvattingen over de werkelijkheid bij de kijkers. De opvattingen van de kijkers kunnen aan de hand van de culturele indicatoren bijgesteld worden. Ideeën van de kijkers over hoe men zich dient te gedragen, normen en waarden en houding ten opzichte van minderheden zijn voornamelijk afkomstig van de manier waarop de media ze presenteren. De cultivatietheorie stelt dat de media en dan met name de televisie middels teksten, boodschappen, het collectief bewustzijn cultiveert door veelvuldig stereotype representatie naar voren te brengen (Van Poecke, 1979). De 'heavy viewers' hebben niet alleen een wereldbeeld wat overeenkomt met wat op de televisie getoond wordt, ze zijn eveneens meer geneigd om te denken in stereotypen. De televisie fungeert als verhalenverteller in de westerse moderne cultuur. Door het realistische aspect van de televisie worden deze verhalen en de indrukken, die de kijker middels de televisie opdoet, veelal als de waarheid betiteld (Van Poecke, 1979).

Er bestaan echter ook enkele kritieken op de theorie van Gerbner. Zo bleek op het methodologische vlak bij enkele correlaties geen rekening gehouden te zijn met controlevariabelen. Bij herberekening bleef weinig van de resultaten overeind waardoor de opvatting ontstond dat de relatie tussen televisiekijken en effect slechts een schijnverband zou zijn, dat verklaard kan worden door derde variabelen (Shanahan & Morgan, 1997). Een ander punt van kritiek op methodologisch vlak is dat Gerbner ervan uit gaat dat het effect en de invloed van de televisie lineair is (Van den Bulck, 1996). Daarnaast beschrijft Van den Bulck (1996) dat de hypothese zo geformuleerd zou zijn dat elk significant verband tussen de realiteitsopvattingen en televisiekijken als bewijs van de theorie wordt beschouwd. Daarnaast is niet gekeken naar de kwaliteit en de commerciële kanten van televisie. Veel onderzoekers zijn van mening dat de effecten van het mediagebruik slechts opgemerkt worden als daartoe redenen zijn bij het publiek. Gerbner en zijn medewerkers beweerden als reactie hierop echter dat de cultivatietheorie individuele verschillen en interpretaties niet uitsluit. Een individu vormt zich een beeld van de wereld middels de symbolische voorstellingen die door de televisie worden aangereikt. Deze opvatting sluit daarmee dus niet uit dat iedere individu persoonlijke interpretaties heeft van de televisieboodschappen, wat eerder al door Fiske (1987) beweerd wordt (Van den Bulck, 1996).

2.4.1 Studies naar de invloed van televisie

In Nederland en in het buitenland zijn een aantal studies gedaan naar de invloed van de media op de beeldvorming van minderheden bij het publiek. In Nederland promoveerde Vergeer (2000) met een proefschrift waarin hij op basis van de cultivatietheorie van Gerbner de relatie onderzocht tussen

blootstelling aan de media en het gevoel van etnische dreiging. Uit het effectenonderzoek kwam naar voren dat er slechts een minimaal verband is tussen de media en het ervaren van etnische dreiging. Andere factoren als opleiding, sociaal-economische status, leeftijd etc. speelden een grotere rol in het bieden van een verklaring voor het ervaren van etnische dreiging. Maar uit het onderzoek bleek wel dat de blootstelling aan amusementsprogramma's een hoger gevoel van dreiging veroorzaakte, waar bij nieuws- en informatieprogramma het tegengestelde werd vastgesteld (Vergeer, 2000). Het gevaar echter bij een effectenonderzoek is dat de uitkomsten aan verschillende variabelen toe te schrijven zijn. Daardoor is het moeilijk om de precieze effecten in beeld te brengen.

Hartmann en Husband (1974) hebben de reacties en attitudes van de Britten onderzocht ten aanzien van etnische minderheden en de mogelijke rol van de media in de ontwikkeling van die attitudes. De onderzoekers hadden een ander vertrekpunt dan Vergeer en legden in eerste instantie geen direct verband tussen televisiekijken en de houding ten overstaande van etnische minderheden. Toch bleek er een link tussen mediaoriëntaties en attitudes tegenover de etnische minderheden, hoewel ze daar verder geen uitspraken over deden. De belangrijkste conclusie die zij trokken in onderzoek was dat mediagebruikers in mediaboodschappen vooral zochten naar denkbeelden en feiten die hun bestaande attitudes en houdingen tegenover etnische minderheden bevestigden en legitimeerden (Hartmann & Husband, 1974).

Net als Hartmann & Husband deed Troyna (1981) eveneens onderzoek in Groot-Brittannië naar de manier waarop de media rassenrelaties representeren en wat de invloed van deze representaties is op de houding en meningen van de kijkers. Uit de resultaten bleek dat de media een belangrijke bron van informatie waren voor de mensen in de maatschappij die niet tot nauwelijks in aanraking komen met etnische minderheden. Echter net als bij eerdere onderzoeken bleek geen directe relatie tussen de mate van mediaconsumptie en de negatieve attitudes en meningen ten overstaande van etnische minderheden. De media bleken echter wel belangrijk te zijn voor het bevestigen van de bestaande publieke meningen over rassenrelaties.

Uit deze verschillende onderzoeken komt naar voren dat directe effecten lastig waar te nemen zijn en de relatie tussen de variabelen niet altijd even duidelijk is. Echter ondanks dát is gebleken dat de media informatie verschaffen die een belangrijke rol spelen in de beeldvorming over onderwerpen, sociale minderheden etc. De media hebben de macht meningen te bevestigen, bij te schaven en te veranderen. Wát op televisie wordt getoond is daarom van belang voor de beeldvorming van de moslims en de Islam in de Westerse wereld.

2.5 Beeld van de Islam in de media

Waar eerder literatuur en reisbeschrijvingen een belangrijke rol speelden bij de beïnvloeding van het beeld van de Oosterse medemens, spelen nu de media steeds meer een rol bij de beeldvorming van moslims en de Islam (Van Royen, 1995). Naast dat de visie van het Westen op de moslims is gebaseerd op ontmoetingen met moslims in het westerse straatbeeld, uitspraken en acties van moslimfundamentalisten, is het voornamelijk gebaseerd op wat in de media gepresenteerd wordt. Wat vandaag de dag op de televisie over moslims en de Islam wordt getoond, is een eenzijdig beeld

van een bevolkingsgroep en een religie (Shadid, 2009). Deze beelden beïnvloeden echter wel de perceptie van de kijkers over de moslims en de Islam. Voor het onderzoek is het van belang om de huidige context rondom het beeld van de moslims te beschrijven.

Het laatste decennium wordt de Islam vaak geassocieerd met geweld, intolerantie en fundamentalisme. Op dinsdagochtend 11 september 2001 veranderde voor miljoenen mensen de wereld toen drie door Islamitische extremisten gekaapte vliegtuigen de Verenigde Staten in het hart raakten. Na deze dodelijke aanslag met bijna 3000 doden is niet alleen Amerika maar ook de rest van de Westerse wereld ontegenzeggelijk veranderd. Na de aanslagen van 11 september 2001 is er een negatieve beeldvorming ontstaan rondom de Islam en de burgers die worden geassocieerd met de Islam. In de beeldvorming van velen is de Islam van een verre, exotische godsdienst veranderd in een dwangmatige opgedrongen levenswijze (Andoetoe, 2011). De vele aanslagen op Westerse doelen na 11 september hebben dit alleen maar versterkt. Overigens zijn er al sinds het ontstaan van de Islam aanslagen gepleegd in naam van het geloof en de politieke ideologie van de religie. Echter na de aanslagen in 2001 ontstond er een bepaald beeld van de Islam. Nog maar weinigen zouden in een bestaansrecht voor een vreedzame Islam geloven die zich naast een uiterst gewelddadige ideologische variant staande kan houden. De extremistische Islam zou daarentegen ook helemaal geen vreedzame variant willen die cohabiteert met de *kufar*, de ongelovigen (Andoetoe, 2011). Het doel van die variant zou een wereldheerschappij zijn onder Islamitische wet en het herstel van het Mohammedaanse kalifaat. Dit beeld van de Islam dat vanaf 2001 in de loop der jaren is gecreëerd, behelst een religie met starre gelovigen die geen tolerantie tonen voor andere ideologieën. Volgens het Westerse beeld hebben de meeste Islamitische landen nog een beschaving die teruggaat naar de Middeleeuwen. Het Oosten zou achter lopen op het Westen. Niet alleen moslims interpreteren hun religie in een bepaalde tijdsgeest, datzelfde geldt voor buitenstaanders (Luyendijk, 2012). Op basis van de in Westerse ogen gruwelijke straffen voor bijvoorbeeld diefstal, handen afhakken, die in enkele Islamitische samenlevingen conform de *sharia* worden uitgevoerd, ontstaat het beeld van barbaarse maatschappijen (Driessen, 2004).

De aanslagen van 11 september en die daarop volgden waren de afgelopen jaren een belangrijke bron voor de beeldvorming van het Oosten en de Islam. Discussies rondom de religie bestaan echter al langere tijd. Discussies die op verschillende manieren en in allerlei kunstvormen tot uiting zijn gekomen, waarvan de belangrijkste en degene die veel impact hebben gehad kort besproken zullen worden. Eén van de eerste discussies over de Islam werd aangewakkerd door de Rushdie-affaire. De gehele Islamitische wereld was in 1988 geschokt door de verschijning van het boek *The Satanic Verses*, in het Nederlands "De Duivelsverzen", dat geschreven was door Sir Ahmed Salman Rushdie. De grootste kritiek van de religieuze moslimleiders op het boek spitste zich eigenlijk enkel toe op twee hoofdstukken, die in een andere stijl geschreven zouden zijn dan de andere hoofdstukken. Rushdie zou dezelfde stijl hebben toegepast in deze twee hoofdstukken als die van de belangrijkste bronnen van de Koran. Met de duivelsverzen worden werken bedoeld die Mohammed in eerste instantie zou hebben uitgesproken waar die later vervangen zijn. Zo is de referentie naar Allah's dochters later verwijderd als zijnde de "duivelsverzen". Mohammed zou onder invloed van de duivel

deze verzen uitgesproken hebben. Door het dwaalspoor waar hij zich op bevond berusten deze verzen op een misverstand. Rushdie werd vervolgens vogelvrij verklaard in een *fatwa*, een religieus-juridisch advies, dat was opgelegd door de Iraanse moslimgeestelijke Khomeini. De moslims verachten het boek omdat zij geloven dat de Koran authentiek, compleet en origineel is (Luyendijk, 2012; VPRO, 2004).

Een aantal decennia later drukte het Deense Dagblad "Jyllands-Posten" een serie van twaalf satirische politieke spotprenten af die de profeet Mohammed toonden (Klausen, 2009). Deze prenten leidden tot veel commotie onder de moslims in zowel Denemarken, West-Europa als in de moslimlanden. Vervolgens was er veel ophef in de Westerse landen over die Islamitische woede. Osama Bin Laden, toen nog de leider van de Islamitische terreurbeweging Al Qa'ida, eiste dat Kurt Westergaard, de tekenaar, zou worden uitgeleverd en volgens de Islamitische wet berecht en veroordeeld zou worden. Waar Rushdie uiteindelijk tien jaar ondergedoken had, wordt Kurt Westergaard eveneens tot de dag van vandaag permanent beveiligd (Troost, 2010).

Naast deze twee kunstuitingen kwam in 2012 de trailer van de anti-Islamitische film *Innocence of Muslims* uit, een film die in heel de Islamitische wereld kwaad bloed zette. In eerste instantie was de film echter geschoten als de avonturenfilm *Dessert Warriors*, althans dat dachten de acteurs, tot *Dessert Warriors* een jaar na de productie opdook als *Innocence of Muslims*, compleet met uitspraken over Mohammed, moslims en de Islam, toegevoegd middels nasynchronisatie. Het was een "politieke poging om de aandacht te vestigen op de hypocrisie van de Islam", aldus de regisseur. De gevolgen van de trailer waren niet te overzien. Wereldwijd kwamen protesten en aanvallen op Amerikaanse diplomatieke posten waar ten minste 74 doden bij vielen. Iedereen die iets met de film te maken had, werd met de dood bedreigd en de acteurs kregen door het Egyptische gerechtshof de doodstraf opgelegd (Elsevier, 2012; Matt & Nissenbaum, 2012). Eén van de geldschieters van de film, de rechtsreligieuze activist Steve Klein, stelt dit met de film te hebben willen bewijzen: de protesten, woede en aanvallen van de moslims laten volgens hem zien dat de Islam een gewelddadige religie is (Elsevier, 2012). Moslimexpert Hans Jansen benadrukt eveneens dat er geen gematigde Islam bestaat: "Er is maar één Islam. Er zijn echter wel gematigde moslims." (Elsevier, 2010). Joris Luyendijk stelt dat daarbij dat de Koran niet één en dezelfde moslim voorschrijft en dat iedereen zijn eigen interpretaties kan hebben (Luyendijk, 2012).

2.5.1 Het Islamdebat: politiek en media

De Nederlandse politicus Geert Wilders stond in 2010 voor de rechtbank terecht voor zijn uitspraak dat er geen gematigde Islam bestaat. Volgens de aanklagers zet hij daarmee alle moslims weg als extremisten (Elsevier, 2010). De terreuraanslagen op 11 september 2001 wakkerden het Islamdebat wereldwijd aan. In de crisissfeer die ontstond na de terroristische aanslagen werd niet meer opgekeken van scherpe uitspraken in de media en de politiek ten opzichte van de Islam. Niet alleen op televisie of andere massamedia, maar ook in de regeringen wordt er tot op de dag van vandaag over kwesties gesproken die betrekking hebben op de Islam. Anti-Islam standpunten en gevoelens zijn de afgelopen jaren vrijer geworden, krijgen meer aandacht in de media en zijn herhaaldelijk onderwerp van een politieke strijd. Dat Nederland hierin niet alleen staat blijkt onder meer uit de landrapporten

over anti-moslimincidenten sinds 11 september van het Europese centrum voor bestrijden van racisme en xenofobie (Europees Waarnemingscentrum voor Racisme en Vreemdelingenhaat (EUMC), 2002, 2003).

In het Nederlandse publieke debat kwam de Islam steeds negatiever in beeld (Shadid, 2009). Volgens Wasif Shadid hebben politici als Pim Fortuyn, Ayaan Hirsi Ali en Geert Wilders het debat gepopulariseerd. De flamboyante, excentrieke politicus Pim Fortuyn stond erom bekend geen blad voor de mond te nemen. Zijn uitspraken gingen over politiek, over het land, over zichzelf, over oorlog, over seks maar voornamelijk over de Islam. Met zijn uitspraak, "De Islam is achterlijk, ik zeg het maar, het is een achterlijke cultuur", laaiden de gemoederen hoog op (Volkskrant, 2012). Dit geldt eveneens voor de uitspraken van de politica Ayaan Hirsi Ali. De anti-Islam uitspraken gingen over Mohammed als "pedofiele verkrachter" en over de positie van de vrouw in de Islam, waarover zij in 2004 met Theo van Gogh de film *Submission* maakte. Vandaag de dag is politicus Geert Wilders bezig met een offensief tegen de moskeeënbouw in Nederland. Hij ontwikkelde een zelfhulpprogramma op internet, de 'MoskNee', voor burgers die geen moskee naast hun huis willen. Het voortdurend debatteren over bepaalde aspecten van moslims en de Islam heeft geleid en leidt nog steeds tot een negatieve beeldvorming van de bevolkingsgroep en hun religie (Shadid, 2009).

Volgens Shahid komen een aantal aspecten van de religie gestaag terug in het integratievraagstuk en het bespreekbaar maken van zogenaamde moslimproblemen. In het nationale debat staan de exotische Islamitische gebruiken, de simplificatie van de Islam en de Islamitische cultuur, het portretten van moslims als zijnde achterlijk, irrationeel en fanatiek en niet geïntegreerd en de gelijkheid tussen mannen en vrouwen in de Islam, centraal (Shadid, 2009). Veelal worden de verscheidene aspecten in het Westen gebruikt als afleidingsmanoeuvre om de aandacht van oorzaken van sociale uitsluiting en marginalisering van de Islam en haar gelovigen af te leiden (Vanderwaeren, 2005). Zo verglijdt de discussie over de gelijkheid van vrouwen en mannen in de Islam gemakkelijk tot een discussie over de positie van de vrouw binnen de Islam. De positie van de moslima in de Islam is niet alleen in de media een hot item, het staat als het ware symbool voor het politieke integratiedebat dat veelvuldig in de Westerse wereld gevoerd wordt (Shadid & Koningsveld, 2005).

"Maar de mannen hebben een positie boven haar [de vrouw] (Koran, II, 223). De mannen zijn zaakwaarnemers voor de vrouwen, omdat God de een boven de ander heeft bevoorrecht (...). De deugdzame vrouwen zijn dus onderdanig. (...) vermaant haar, laat haar alleen in de rustplaatsen en slaat haar." (Koran, IV, 34, geciteerd in Luyendijk, 2012, p. 61). Deze koranverzen voeden vandaag de dag de meest beladen discussie omtrent de positie van de vrouw binnen de Islam. Het feit dat Islam niet alleen betrekking heeft op godsdienstige normen en tradities, maar ook op allerlei verschillende culturen over de hele wereld, maakt het moeilijk om een eenduidige beschrijving te geven van de positie van de vrouw en de gelijkheid van mannen en vrouwen in de Islam. De verzen van de Koran zijn dan een helder aanknopingspunt voor politici en de media om de verhouding tussen de mannen en vrouwen in de Islam weer te geven. Binnen het debat over moslima's en integratie van de Islam speelt de discussie over de hoofddoek een centrale rol. Een aspect dat samenhangt met de gelijkheid tussen mannen en vrouwen. De hoofddoek is de afgelopen jaren veelvuldig in de media geweest en is vaak

onderwerp van landelijke discussies. In de Nederlandse maatschappij wordt veel waarde gehecht aan gelijkheid tussen mannen en vrouwen en volgens velen correspondeert het beeld van een moslima met een hoofddoek niet met de gelijkheid tussen mannen en vrouwen. De hoofddoek wordt in de media en de politiek gezien als een teken van onderdrukking van de vrouw, als niet bereid zijn om te integreren, als zijnde conservatief en gebrek aan loyaliteit aan de publieke en constitutionele orde (Shadid & Koningsveld, 2005). Hoewel de Islam zich niet uitspreekt over de hoofddoek en het enkel heeft over bedekken, menen veel moslimvrouwen dat het dragen van de hoofddoek een verplichting is (Nijhoff, 1994). In de Koran staat dat de vrouwen hun sieraad, wat geïnterpreteerd kan worden als verleidelijkheid, dient te bedekken. De vrouw dient haar blik neer te slaan, de intieme delen bedekt te houden en hun sieraad niet te tonen, behalve wat toch al zichtbaar is. Dit laatste zou ruimte geven aan vrouwen om zich 'normaal' te kleden, wat binnen de omstandigheden van plaats, functie klimaat en maatschappij al dan niet 'normaal' is. De vrije interpretatie van de Koran leidt, zoals eerder beschreven, tot verschillende ideeën over in dit geval de hoofddoek. De lichaamsbedekkende kleding voor de religie is binnen het moslimdebat hoe dan ook een hekel punt waarbij sterke negatieve uitspraken niet geschuwd worden. Zo wilde Geert Wilders belasting heffen op de "kopvod" en "dat symbool van onderdrukking". Met het idee om "iets terug te verdienen aan de Islam" stelde Geert Wilders voor om per moslima 1000 euro belastinggeld te vorderen, de zogenaamde "kopvoddentax" (Trouw, 16 sept 2009). Uitspraken vanuit de politiek in de media hebben uiteindelijk invloed op de perceptie van en denkbeelden over hoofddoeken en moslims.

De afgelopen jaren, en met name na 11 september 2001 is de snelst groeiende religie ter wereld in een kwaad daglicht komen te staan. Een wereldwijd debat omtrent de Islam is in de Westerse landen losgebarsten. Islamdebatten en integratiedebatten zijn in de media, door politici en de bevolking gevoerd, waar scherpe uitspraken over de Islam en haar aanhangers niet geschuwd worden. Het gevolg is dat de kloof tussen het Westen en het Oosten enkel gevoed wordt.

HOOFDSTUK 3. HET ORIËNTALISME VAN EDWARD SAID

3.1 Inleiding

De beeldvorming van de Islam, de moslims en het Oosten gaat ver terug in de tijd. Al eeuwen wordt het beeld dat Oost en West, de Oriënt en de Occident van elkaar hebben, gekleurd door oordelen en vooroordelen. Een aantal van deze visies kwam naar voren in de literatuur en de reisbeschrijvingen maar in de loop der jaren spelen de media steeds meer een rol in de beeldvorming van het Oosten. De bevooroordeelde manier waarop het Westen naar de Arabische en Islamitische wereld kijkt, kan het best beschreven worden als het Oriëntalisme, een term die sinds de mondiale kolonisatie de tweede helft van de negentiende eeuw gebruikt werd door de grote Westerse mogendheden. In 1978 definieerde Edward Said in zijn boek *Orientalism, Western Conceptions of the Orient*, de term Oriëntalisme als de dominante Westerse opvatting van de Oriënt, oftewel het Oosten in culturele zin. Said's Oriëntalisme biedt het klassieke raamwerk waarmee de relatie tussen "The West and The Rest", moslims en de Islam in het bijzonder onderzocht kan worden. Said focust in zijn boek voornamelijk op het Midden-Oosten, een gebied dat grotendeels bewoond wordt door moslims. Wat hij vooral benadrukt in zijn boek is de Europese en Westerse dominantie, niet alleen op het gebied van economie en politiek, maar eveneens op cultureel gebied. Dit komt tot uiting in de manier van spreken, denken en schrijven over het Oosten, een geconstrueerd discours, dat het Westen een zogenaamde 'Ander' verschaft, waartegen de Westerse identiteit bepaald kan worden. Middels dat geconstrueerde discours, het Oriëntalisme, worden de verhoudingen en voornamelijk de verschillen tussen het bekende Westen en het onbekende Oosten, in stand gehouden (Saeed, 2007; Said, 1987).

Zoals het Westen bepaalde vooroordelen en stereotypen kent over het Oosten, geldt dat andersom evengoed: het Occidentalisme. Dit is echter geen vergelijkbaar equivalent van het Oriëntalisme. Onder het Occidentalisme wordt de negatieve manier waarop het Westen door het Oosten gezien wordt, bedoeld. Het gaat over de Oosterse afkeer van het de Westerse beschaving vanwege het materialisme, de lichtzinnigheid en het individualisme (Buruma & Margalit, 2004). Dit staat haaks op de gelovige, traditionele en conservatieve boerengemeenschap uit het Oosten (Luyendijk, 2012). In deze studie richt ik mij echter op het Oriëntalisme, waarbij het van belang is te veronderstellen dat het denkbeeld van de Oriënt niet enkel een denkbeeld is maar een constructie dat overeenkomsten heeft met de werkelijkheid (Said, 1978).

Om het brede concept Oriëntalisme te duiden geeft Said een drievoudige beschrijving van het Oriëntalisme. De eerste en de duidelijkste omschrijving is het Oriëntalisme als een academische studie over de Oriënt door westerse geleerden, ook wel Oriëntalistiek genoemd. Elke persoon die les geeft, onderzoek doet of schrijft over de Oriënt, of die persoon nu een antropoloog, socioloog of historicus is, is een Oriëntalist en bedrijft het Oriëntalisme. Wanneer er gesproken wordt over de Oriënt worden hiermee de landen bedoeld ten Oosten van Europa. Het zijn de landen die geografisch tot Azië behoren. Volgens Said bestaan er scheve verhoudingen tussen het Oosten en het Westen en om die stelling kracht bij te zetten, beschrijft Said een soort geografische lijn tussen beide gebieden. Aan de ene kant van het gebied wordt in het boek van Said de Franse en Britse beleving van het Nabije Oosten

als voorbeeld genomen en aan de andere kant van de lijn staat symbolisch de Islam en de Arabieren. Europa wordt daarin als machtig en duidelijk omlind voorgesteld, waar het Oosten als verslagen en vaag is gepresenteerd. Dit leidde in Europa in het koloniale tijdperk tot de idee dat de Oriënt indolent en onveranderlijk was, wat totaal verschillend was van het dynamieke en vooruitstrevende Westen (Said, 1978). In een interview zegt Said het volgende over het Oriëntalisme beginnend in de tijd van de kolonisatie: *“So Orientalism is not just a vicarious experience of marvels of the East; it is not just some vague imagining about what the Orient is, although there is some of that there. But it really has to do with how you control actual populations; it is associated with the actual domination of the Orient, beginning with Napoleon.”* (Viswanathan in Said, 2001, p. 169). Het gaat niet zozeer om de denkbeelden die zijn ontstaan over het Oosten maar meer over de manier waarop het Westen gebruik maakt van het begrip om het Oosten te kunnen domineren en onderdrukken.

De denkbeelden over het Oosten beslaan de tweede benadering die door Said onderscheiden is: de verbeeldende variant van het Oriëntalisme. Het behandelt het ontologisch en epistemologisch verschil tussen het Oosten, de Oriënt en het Westen, de Occident. Het Oriëntalisme is afgeleid van de Oriënt, oftewel het Oosten. De wereld die niet-westers is, wordt ermee aangeduid. Zowel het denkbeeld van het Westen op het Oosten als de term Oriënt is ontologisch instabiel. Beide begrippen bestaan uit menselijke inspanningen, deels bevestigend en deels plaatsbepalend van de ander. Het denkbeeld en de Oriënt zijn beiden begrippen die zich ogenschijnlijk makkelijk lenen voor manipulatie, waarvan veel te maken heeft met de Islam en de Arabieren aan de ene kant en ‘wij’, de Westerlingen, aan de andere kant. Het ontologische en epistemologische verschil werd niet alleen door wetenschappers, maar ook door dichters, schrijvers, economen en koloniale bestuurders gebruikt voor hun theorieën, gedichten, verhalen en het beleid.

De derde benadering wordt ook wel het institutionele Oriëntalisme genoemd. Het gaat verder in op het verschil tussen Oost en West en de machtconstructies die daarmee samenhangen. Het beschrijft het Oriëntalisme als een discours waarin het Westen het Oosten representeert en de relatie tussen de twee gebieden behouden wordt door de macht van kennis en taal. Een discours is volgens de filosoof Michel Foucault een geheel aan uitlatingen over een bepaald onderwerp, waarin de macht van taal en kennis een rol speelt. Said maakte in zijn boek ter ondersteuning van zijn gedachtegoed veelvuldig gebruik van de onzichtbare machtstructuren zoals die beschreven waren door de Franse denker Foucault (Said, 1978). In het Oriëntalisme is altijd sprake van een verborgen macht, die gekleurd is door dominantie en ongelijkheid, waarbij het Westen verheven is boven het Oosten. Zoals Said het beschrijft, zijn er Westerlingen en er zijn Oosterlingen. De eersten overheersen; de anderen worden overheerst. In zijn boek heeft Said gepoogd de machtstructuren bloot te leggen die het Oriëntalisme als kennisobject construeert en produceert. Hij analyseert de verschillende discoursen en instituties gerelateerd aan de beeldvorming van het Westen over de Oriënt. Daarbij onderzoekt Said de manier waarop de constructie van de ‘Ander’ tot waarheid wordt gemaakt. Echter waarheden zijn illusies waarvan men vergeten is dat ze dat zijn, zo stelt Said. De structuur van kennis over anderen is volgens Said het grote probleem van Oriëntalisme. Kennis is macht, degene die de kennis bezitten hebben op die manier de macht over degene die de kennis niet bezitten. Degene die de macht in

handen heeft, bepaalt wat gekend wordt over wat en hoe het gekend wordt. Met betrekking op het Oriëntalisme betekent dit het Westen die kennis heeft over het Oosten, doordat Westen meer kennis heeft dan het Oosten op economisch, militair en technologisch gebied (Luyendijk, 2012). Het Oosten wordt hierdoor getransformeerd in een 'discursieve Oriënt' waardoor het Westen de macht blijft behouden. Het Oriëntalisme is een Westerse methode om de Oriënt te overheersen, er nieuwe vorm aan te geven en gezag over uit te oefenen, stelt Said. Zolang deze kennis- en machtstructuur niet fundamenteel veranderd wordt, blijft de superieure houding van het Westen ten opzichte van het Oosten bestaan. Said betoogt dat deze verhouding tussen het Westen en het Oosten gezien moet worden in relatie tot de Westerse dominantie over de Oriënt in tijden van kolonisatie, imperialisme en neokolonisatie. Het vormt een belangrijke drijfveer voor het politiek imperialisme van het Westen (Said, 1978).

Voor dit onderzoek is het van belang om het Oriëntalisme bij de analyse van de serie *All American Muslim* te betrekken, opdat het een belangrijk analytisch instrument en een volwaardige academische onderzoekstak is om representaties van de niet-westerse 'Ander' in de media te observeren (Huisman, Joye & Maesele, 2012). De beeldvorming in de media van de relatie tussen het Westen en het Oosten en het beeld dat bestaat van het Oosten vanuit het Westen kan geanalyseerd worden vanuit het theoretische raamwerk van Oriëntalisme. In de manier waarop het Westen naar het Oosten kijkt, zitten verscheidene stereotypen en vooroordelen verscholen. Het aanbod van de massamedia versterkt de stereotypen waarmee de Oriënt bekeken wordt (Huisman, Joye & Maesele, 2012). In de volgende paragraaf staat dan ook de beelden en de stereotypen die bestaan van de Oosterling beschreven. Vervolgens is de constructie van de identiteit beschreven doordat het idee bestaat dat het Westen een deel van de identiteit ontleent aan het Oosten. Tot slot is de angst voor de onbegrepen godsdienst beschreven, wat samenhangt met de bevooroordeelde gedachtegangen en ideeën over het Oosten en de manier waarop het Westen zich verhoudt tot het Oosten.

3.2 Het beeld van de Oosterling

Het Oriëntalisme is een bestaand discours over het Oosten dat door het Westen gevoerd wordt. Westerse categorieën, normen en waarden worden gehanteerd om alles wat verschilt van het Westen onder de noemer 'het Oosten' te definiëren. Het gaat dus niet zozeer om hoe de 'echte Oosterling' eruit ziet maar om de algemene beeldvorming, die middels kennis en macht verspreid wordt, van hoe de Oosterling eruit ziet. In het Oriëntalisme wordt dus een bepaald beeld geconstrueerd vanuit het Westen over het Oosten. De Oosterlingen worden in de verhalen van het Westen gepresenteerd vanuit de Westerse visie. Het Westen representeert moslims en de Islam en presenteren de bevolkingsgroep op een bepaalde manier. Dit is dan ook één van de problemen die Said in zijn boek aankaart: Wij, het Westen, representeren het Oosten, waar zij zichzelf dus niet representeren. Opdat het Westen eigen experts, reporters, commentatoren had die over het Oosten berichtten, was de informatie geframed, waarbij bepaalde zaken werden belicht en andere juist werden weggelaten. Op die manier ontstond een zeker beeld over de Oosterlingen (Saeed, 2007)

Overtuigingen, ideeën en denkbeelden over een bepaalde groep worden stereotypen genoemd. Walter Lippmann spreekt als een van de eersten over stereotypen in zijn boek *Public Opinion* (1922). Stereotypen zijn beelden in ons hoofd van mensen en andere groepen, die gecreëerd worden in de cultuur (Lippmann, 1922). Middels stereotypen wordt betekenis gegeven aan het gedrag van anderen. Het is een vorm van generaliseren opdat de stereotype toebehoort aan een gehele groep, waar het wellicht op enkele individuen van toepassing is. We oordelen over individuen op basis van de groep waartoe zij behoren en we beoordelen een gehele groep op basis van enkele individuen binnen die groep (Lippmann, 1922). Zo wordt de gehele Islam bijvoorbeeld gezien als een gewelddadige religie op basis van opvattingen die bestaan over individuen of groepen binnen die religie. Het is daarom belangrijk dat wij onszelf eraan blijven herinneren dat stereotypen de vertegenwoordigers zijn van groepen (Oakes et al., 1994). Wanneer iemand herkend wordt als onderdeel van een bepaalde groep, worden onmiddellijk bepaalde karakteristieken en eigenschappen toegekend die gebaseerd zijn op de groep. De denkbeelden en ideeën die heersen over de sociale groep, hebben invloed op de manier waarop men omgaat met de individuen van de groep. Stereotypen en vooroordelen spelen een cruciale rol in het stigmatiseringproces van moslims (Shadid, 2009). De media worden dan ook regelmatig verweten stereotypen te bevestigen, in het bijzonder wat betreft de etnische minderheden. Vandaag de dag halen wij steeds meer informatie uit de media waarbij veronderstellingen en ideeën vaker hierop gebaseerd zijn dan op persoonlijke ervaringen. Om die reden kunnen televisieprogramma's, zoals 'reality television', een grote invloed uitoefenen op de beeldvorming rondom moslims en de Islam (Gorham, 1999). Ondanks dat iemand nooit met een individu uit een bepaalde groep gepraat heeft, bestaan er meningen of gedachtegangen over dat individu en de groep (Oakes et al., 1994).

Individen die tot een andere groep behoren dan de eigen groep, worden veelal gezien als de *outgroup*. Deze groepen zijn vaak afwijkend en in de minderheid. In dit geval is het Westen de eigen groep die denkbeelden, ideeën en overtuigingen construeren over de zogenaamde *outgroup*, het Oosten. De beelden van het Westen van de Oosterse cultuur bestonden al in de Griekse Oudheid. Volgens Said is het verbeeldende Oriëntalisme terug te brengen naar het begin van de Klassieke Oudheid. In de Griekse mythologieën, zoals in de Bacchanten, was het Westerse superioriteitsgevoel ten opzichte van het Oosten al ten volle aanwezig (Said, 1978). In de Romantiek, eind 18^e eeuw, was het Oosten voor Europa bijna een mythisch begrip, een fata morgana dat ongrijpbaar was en steeds weer terugweek (Waardenburg, 1995). Men kende de Oosterlingen een geestelijke of psychische dimensie toe, die anders was dan bij de mensen in het Westen. In het verlangen de Oosterling een gezicht te geven werd de Homo Islamicus gecreëerd door de Oriëntalist. Het beeld van de Oosterse medemens is voornamelijk gebaseerd op vooroordelen en collectieve fantasieën. Het gaat bij het Oriëntalisme niet zozeer om hoe de "echte" Oriënt eruit ziet maar om de algemene beeldvorming van het Oosten. De vooroordelen en stereotypen die Said beschrijft komen kort gezegd neer op een Oosterling die irrationeel is en een religie aanhangt die volkomen statisch is, waardoor hij niet in staat is zichzelf verder te ontwikkelen en daarom door het Westen onder controle gehouden dient te worden.

In *Beginning Postcolonialism* beschrijft John McLeod in navolging van Edward Said het beeld van het Westen op het Oosten als volgt:

“Western views of the Orient are not based on what is observed to exist in Oriental lands, but often result from the West’s dreams, fantasies and assumptions about what this radically different, contrasting place contains.” (McLeod, 2000, p. 41).

McLeod noemt in zijn boek enkele stereotypen en vooroordelen van het Westen over het Oosten. Het eerste stereotype van de Oriënt wat McLeod noemt is het tijdloze van de Oriënt. In contrast met het Westen, dat vooruitgang boekt op zowel economische als militaire fronten, wordt het Oosten als tijdloos gezien waarbij de samenleving leeft als in de Westerse Middeleeuwen. Een westerse reiziger reist niet alleen in kilometers maar ook in tijd wanneer hij of zij naar het Oosten afreist (Said, 1978). Het stereotype wat hieruit voortvloeit is dat Oosterlingen worden gezien als primitief en de samenleving als barbaars. Het volgende stereotype dat beschreven is door McLeod is dat de Oriënt *strange* is, oftewel eigenaardig. Waar het Westen en de Occident beschreven kan worden als rationeel, verstandig en vertrouwd, is de Oriënt irrationeel, abnormaal en buitengewoon. Daarnaast bestaat het stereotype dat vanuit het Oriëntalisme verscheidene aannames gedaan worden over de karakteristieken en eigenschappen van een ras. Ondanks individuele kwaliteiten van Oosterlingen worden ze door beeldvorming vaak homogeen getypeerd. Voorbeelden hiervan zijn de gewelddadige Arabier, de luie Indiaan en de ondoorgrondelijke chinees. Naast aannames over ras bestaan eveneens aannames over geslacht. In veel Westerse films, series en kunst over het Oosten worden vrouwen afgebeeld als naakte of halfnaakte exotische wezens, die de sleutel zouden hebben tot de mystieke seksuele wereld. De mannen en vrouwen komen niet overeen met de geslachtsverdeling zoals die bestaat in de Westerse wereld. Van oorsprong is de Oriënt vrouwelijk, passief, onderdanig, exotische, luxueus, seksueel mysterieus en verleidelijk, waar het Westen mannelijk, actief, dominant, heldhaftig, rationeel, gecontroleerd en ascetisch is. Middels deze metaforen van het Oosten en het Westen kan gesteld worden dat het Oosten gepenetreerd en uiteindelijk gedomineerd is door het mannelijke Westen tijdens het koloniale tijdperk. Het laatste stereotype wat McLeod van het Oosten beschrijft is de ontaarding van het Oosten. Dit slaat terug op het feit dat de Westerse wereld van mening is dat het Oosten hulp nodig heeft. In dat licht keurt de Westerse wereld het kolonialisme ook goed waarbij de Westerse wereld redding kwam brengen. Oosterlingen zouden zwak, onbetrouwbaar, laf, gewelddadig, laks, op seks belust en lui zijn. Het Oosten diende geciviliseerd te worden en te voldoen aan de standaarden bepaald vanuit het Westen (McLeod, 2000).

3.3 Constructie van de identiteit in de 'Ander'

Het vertoog van het Oriëntalisme, waarin een bepaalde constructie van het Oosten behouden wordt, hangt meer samen met het zelfbeeld van het Westen dan het "werkelijke Oosten". Said schrijft hier het volgende over:

"Indeed, my real argument is that Orientalism is – and does not simply represent – a considerable dimension of modern political-intellectual culture, and as such has less to do with the Orient than it does with "our" world." (Said, 1978, p. 12).

De identiteit van het Westen wordt bepaald in een constructie met het Oosten. Net als het feit dat Oriëntalisme niet ontologisch stabiel is, hangt de universele beschrijving van het begrip identiteit volgens de Duitse filosoof Martin Heidegger af van de tijd waarin het zich bevindt en waarin het vormgegeven wordt (Ijsseling, 1994). Hall (1996) beschrijft identiteit als een discursieve benadering waarin de identiteit gezien wordt als een constructie in een continu en oneindig proces. Sociale veranderingen hebben invloed op de identiteitsvorming: je bent wie je bent in relatie tot anderen. De identiteit komt tot uitdrukking in het contact met de leefomgeving, de verhouding tot de omgeving, tot situaties en tot de wereld (Arendt, geciteerd in May & Kohn, 1997). Het is een articulatieproces dat opereert door verschil waardoor de identiteit geconstrueerd wordt. Hall beschrijft de constructie van de identiteit in de ander als volgt:

"It is only through the relation to the Other, the relation to what it is not, to precisely what it lacks, to what has been called its constitutive outside that the 'positive' meaning of any term – and thus its 'identity' – can be constructed." (Hall, 1996, p. 4-5).

Om het identificatieproces te consolideren is datgene nodig wat erbuiten staat, de zogenaamde *constitutive outside*. Door het aanduiden van symbolische grenzen, of zoals Hall het noemt, door de productie van *frontier-effects*, krijgt de identiteit vorm door de ander en het verschil in de ander (Hall, 1996). We kennen onszelf vanwege het sociale karakter van de identiteit, niet alleen in onze eigen uitdrukkingen maar juist mede in de zelfexpresse van anderen. Het gemeenschappelijk eigen en het verschil dat waar te nemen is bij de ander, is volgens Richard Jenkins eigen aan de constructie van identiteit. Hij stelt dat het opbouwen van de individuele identiteit en de sociale identiteit overeenkomstige processen zijn, beiden intrinsiek sociaal (Jaspert, 2009).

In de uitwerking van het begrip Oriëntalisme beschrijft Said dat de identiteit van de Westerse wereld voornamelijk gevormd wordt door één echte ander: het Oosten. Hij stelt dat de identiteit van het Westen aan kracht wint door zich af te zetten tegen het Oosten als zijnde het mindere Westen. Maar naast dat het Westen zich afzet tegen het Oosten als surrogaat, won het Westen identiteit door zich af te zetten tegen de verborgen identiteit van zichzelf. Een centraal punt in het vertoog van Said is dat het Oriëntalisme een aanzienlijke dimensie van de moderne politieke intellectuele cultuur is, die niet

alleen maar vertegenwoordigd wordt, en als zodanig zelfs minder te maken heeft met de Oriënt, dan met 'onze eigen wereld'. Hierin beschrijft Said eveneens het aspect van superioriteit: waarin de Europeanen verheven zijn boven de niet-Europeanen waaraan het Westen de identiteit ontleent (Said, 1978; Jaspaert, 2009). De twee geografische entiteiten ondersteunen en weerspiegelen elkaar echter wederzijds. Net als de Oriënt is het Westen eveneens een denkbeeld dat een geschiedenis en een traditie heeft van denken, beeldvorming en woordenschaten die er werkelijkheid en steun aan hebben gegeven in en voor het Westen. De erkenning van de twee concepten van twee verschillende werelden zorgt enerzijds voor een blijvende spanning, maar anderzijds hebben beide werelden er belang bij. Het anders-zijn van de andere identiteit beïnvloedt de eigen identiteit. (Driessen, 2004). Het Oosten en het Westen hebben elkaar dus nodig om de identiteit vorm te geven, te complementeren en te bestaan (Driessen, 1997; Said, 1978). Al sinds de oudheid werd het Oosten gezien als het complementaire tegendeel van het Westen. De constructie van identiteit hangt samen met de ordening van macht en machteloosheid in elke samenleving. Elk tijdperk en elke samenleving herscheppen hun 'anderen' in de samenleving middels de bestaande instituten. Vandaag de dag worden moslims, met name na 11 september, op een bepaalde manier in de media weergegeven. Dit zorgt voor een *preferred reading* waardoor de zogenaamde "Andersheid" van de bevolkingsgroep benadrukt wordt ten overstaande van de rest van de samenleving (Saeed, 2007).

3.4 De angst van het Westen

De opinie over de Oriënt wisselt van minachting van het Westen voor het vertrouwde en bekend geachte, en angst en vrees voor het nieuwe en onbekende. Wanneer de geest plotseling wordt geconfronteerd met een radicale nieuwe vorm van leven, zoals toen de Islam in Europa verscheen in de vroege Middeleeuwen, is de reactie van de bevolking over het algemeen behoudend en defensief. Iets wat uitgesproken buitenlands en anders is, verkrijgt een status die om de één of andere reden eerder minder vertrouwd dan meer vertrouwd is (Said, 1978). Uit een TNS NIPO-onderzoek in opdracht van de *Volkskrant* komt naar voren dat veel Nederlanders bang zijn voor moslims. Deze angst zou deels voortkomen uit onwetendheid. Het is een visie die zijn oorsprong kent in emotie: de gemiddelde Nederlander weet nauwelijks iets van de religie en heeft ook niet de wil iets van moslims te weten. Naast de eerder beschreven rol van de media bij de beeldvorming van moslims, zijn media eveneens een belangrijke oorzaak in het voeden van de Westerse vrees ten opzichte van het Oosten (Shadid, 2009). Waar voorheen in Nederland Turken, Marokkanen en Somaliers woonden, zijn deze bevolkingsgroepen nu ondergebracht onder de noemer moslims. In het artikel 'Griezelen uit onbegrip' staat beschreven dat Nederlanders liever griezelen dan begrijpen als het gaat om moslims. (Groen & Nicolassen, 2004). Het is de angst voor een vreemde en onbegrepen godsdienst. Volgens Bert Musschenga, hoogleraar wijsgerige ethiek aan de Vrije Universiteit, heeft de angst van het Westen te maken met de geloofsbelijdenis van de moslims: het religieuze plichtsbef en de godsverering is in het Westen nauwelijks nog aanwezig.

Poorthuis en Saleminck (2011) beschrijven het huidige beeld van de veronderstelde gewelddadige Islam als projectie van angst vanuit de onzekerheid over de eigen leefomgeving. De

bestaande beelden van de Islam fungeren als spiegels van de nationale of christelijke identiteit. De beelden van de 'Ander' hangen dan ook, zoals eerder beschreven, altijd samen met de beoogde identiteit in een onbewust proces (Poorthuis & Saleminck, 2011). Steeds meer wordt de houding ten opzichte van moslims en de Islam gezocht in verschijnselen als Islamofobie en anti-Islamisme (Shadid, 2009). Islamofobie behelst een overmatige angst voor deze religie en haar belijders waar anti-Islamisme een vijandige houding is, die tot uiting komt in vooroordelen, discriminatie en psychisch en fysiek geweld. Verkeerde en onvolledige representatie van de moslims en de Islam in de media kunnen resulteren in racisme en Islamofobie (Saeed, 2007). De term wordt voor het eerst gebruikt in 1991 en in 1997 gedefinieerd. Ondanks dat het woord vrij recent is, bestaat het fenomeen dat het woord wil omvatten al sinds de achtste eeuw. De diepzinnigheid en de gebruiksduur van de westerse Islamofobie wordt gemarkeerd door de marginalisatie en de verdringing van de Islam door het Westen (Said, 1978; Shadid, 2009).

Culturele en religieuze identiteiten van mensen zijn de belangrijkste bron van conflict na de Koude Oorlog. De 'Clash of civilization', een theorie van politicoloog Samuel Huntington, zal zich voornamelijk afspelen tussen 'The West and the rest'. De theorie houdt in dat er een nieuwe koude oorlog gaande is, niet om economische of politieke redenen maar op basis van cultuur (Saeed, 2007). Volgens Huntington vormt vooral de Islamitische beschaving, als belangrijkste restcategorie, de grootste bedreiging voor het dominante Westen (Huntington, 1993). Het gevoel van angst dat het Westen heeft voor het Oosten, heeft invloed op het beeld dat Westerlingen vormen van de Islam en moslims (Jaspaert, 2009).

De bevooroordeelde manier waarop het Westen naar de Arabische en Islamitische wereld kijkt, werd eerder gevoed door literatuur en reisbeschrijvingen, waar nu de media een grote rol spelen. Wat onder andere op televisie wordt getoond, is van belang voor de beeldvorming van de moslims en de Islam. Zo is de televisie meer dan alleen televisie kijken. Het geconstrueerde beeld van de werkelijkheid, wat middels de televisie gepresenteerd wordt, beïnvloedt de denkbeelden, ideeën en percepties van de grootst groeiende religie van de wereld. Een religie die door de diversiteit en de verschillende opvattingen nauwelijks gezien kan worden als één religie, als dé Islam. De koran kan dan ook het best omschreven worden als een paraplu waaronder meerdere interpretaties van de Islam schuil gaan. Het is een religie waar sinds 11 september 2001 een groeiende angst vanuit het Westen voor is ontstaan. Angst voor het vreemde, die samenhangt met de bevooroordeelde gedachtegangen en ideeën over het Oosten en de manier waarop het Westen zich verhoudt tot het Oosten. De media spelen echter een rol in het beïnvloeden van de denkbeelden en percepties over de Islam. Middels het representeren en herhalen van bepaalde beelden van de werkelijkheid kunnen media het idee dat bestaat over onder andere bepaalde sociale groepen, andere culturen en religies beïnvloeden. Middels dit kwalitatieve onderzoek zal in de volgende hoofdstukken naar voren komen welk beeld geschetst wordt van de moslims in de serie *All American Muslim*, opdat de media de macht hebben meningen te bevestigen, bij te werken, aan te vullen en te veranderen.

HOOFDSTUK 4. ONDERZOEKSOPZET

4.1 De probleemstelling en deelvragen

In de huidige informatie- of netwerksamenleving absorberen wij kennis en informatie over de samenleving grotendeels uit de media en wat ons door de media wordt aangeboden (Docters van Leeuwen, 2001). Echter middels die media, en dan met name de televisie, vindt een geconstrueerde weerspiegeling van de werkelijkheid plaats, waarin verschillende groepen in de samenleving gerepresenteerd worden (Hall, 2006). De media kunnen het idee dat bestaat over bepaalde sociale groepen, onze eigen identiteit, andere culturen en religies beïnvloeden door bepaalde beelden van de werkelijkheid te presenteren en te herhalen. Het gaat hierbij voornamelijk om het bevestigen van bestaande dominante ideeën en perspectieven, die heersen in de ideologie van de samenleving (Smelik et al., 1999). De veelvoorkomende beelden op televisie sturen het denken en de verwachtingen over de eigen realiteit en de eigen cultuur. De kijker past aan de hand van de denkbeelden en situaties die middels de media getoond worden, de eigen verwachtingen en het gedrag aan. De manier waarop de informatie in de media aandacht krijgt en hoe deze informatie voorgesteld wordt, kan invloed hebben op de manier waarop het geïnterpreteerd en gepercipieerd wordt. De media hebben dus een bepaalde macht door de werkelijkheid vorm te geven door enerzijds zaken te benadrukken en anderen juist te negeren middels de representaties (Hall, 1996; Entman, 1993). Zo blijkt uit eerder onderzoek dat media dan ook een belangrijke rol spelen in de beeldvorming over etnische minderheden (Hartmann & Husband, 1974; Troyna, 1981; Vergeer 2000). Wat op de televisie getoond wordt, is daarom van belang voor de beeldvorming van de moslims en de Islam in de Westerse wereld.

Wat vandaag de dag op de televisie over moslims en de Islam wordt getoond, is echter een eenzijdig beeld van de moslimgemeenschap en de religie (Shadid, 2009). Stereotypen en vooroordelen spelen daarbij een rol in het stigmatiseringsproces van de moslims (Shadid, 2009). Deze beelden beïnvloeden de perceptie van de kijkers over de bevolkingsgroep en de Islam. De bevooroordeelde manier waarop het Westen naar de Arabische en Islamitische wereld kijkt, kan het best beschreven worden als het Oriëntalisme. Middels het theoretische raamwerk van Oriëntalisme kan de beeldvorming van de moslims en de Islam geanalyseerd worden. Aan de hand van een kwalitatieve analyse zal bestudeerd worden hoe de moslims in de serie *All American Muslim* geportretteerd worden. Het Westen heeft door de media een bepaald beeld gegenereerd van de bevolkingsgroep en de religie. De Oosterlingen worden in de verhalen van het Westen gerepresenteerd vanuit de Westerse visie, waarin de Oosterse bevolkingsgroep op een bepaalde manier worden geportretteerd. Dit is dan ook één van de problemen die Said in zijn boek aankaart: Wij, het Westen, representeren het Oosten, waar zij zichzelf dus niet representeren (Saeed, 2007). Opdat het Westen eigen experts, reporters en commentatoren had die over het Oosten berichtten, was de informatie geframed, waardoor een bepaald beeld over de Oosterlingen ontstond. In de serie *All American Muslim* representeren de moslims echter zelf het Oosten. De Islamitische karakters uit de serie representeren het Oosten, waardoor een raam naar een wereld geopend wordt die normaal gesproken niet goed

zichtbaar is. Nu het niet door het Westen wordt gerepresenteerd, wordt er wellicht een ander beeld geconstrueerd van de moslims en de Islam. Maar in hoeverre worden de bestaande stereotypen uit het Oriëntalisme over moslims en de Islam in de serie tegengesproken of weerlegd? In hoeverre wordt een zogenaamd ander beeld geportretteerd nu het Oosten door de moslims zelf wordt gerepresenteerd? Hoe verhouden de beelden uit de serie zich tot het Oriëntalisme, oftewel de bevooroordeelde visie van het Westen over het Oosten? Vanuit de maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie en het theoretische kader vloeit de volgende probleemstelling voort:

Hoe worden moslims in de serie All American Muslim geportretteerd en hoe verhoudt dit zich tot het Oriëntalisme van Edward Said?

Om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag zijn er, geleid door de analysemethode, twee deelvragen geformuleerd. Om te onderzoeken welk beeld er wordt gecreëerd van de moslims zal een frameanalyse uitgevoerd worden op de serie *All American Muslim*. De deelvragen voor dit onderzoek zijn:

- *Aan de hand van welke frames worden de moslims in All American Muslim geportretteerd?*
- *In hoeverre passen deze frames in de Oriëntalistische visie van het Westen op het Oosten?*

Middels de kwalitatieve frameanalyse kan op de eerste deelvraag antwoord gegeven worden, opdat met behulp van deze analysemethode frames geformuleerd kunnen worden. De tweede deelvraag zal aan de hand van de indicatoren opgesteld vanuit het Oriëntalisme, beantwoord kunnen worden.

4.2 De onderzoeksmethode

In de communicatiewetenschap wordt vaak onderscheid gemaakt tussen kwalitatief onderzoek en kwantitatief onderzoek. In dit onderzoek vindt de analyse plaats middels kwalitatief onderzoek. Kwalitatief onderzoek levert een beschrijving, een oordeel op en het antwoord op de onderzoeksvraag zal dan ook beschrijvend zijn (Reijnder, 2010). Bij kwalitatief onderzoek van mediamateriaal wordt een reconstructie van latente betekenisstructuren in de documenten gemaakt. In de studie naar de diepere betekenis in de serie *All American Muslim* wordt gebruik gemaakt van een specifieke vorm van een discoursanalyse, een overkoepelde term om te onderzoeken hoe over een bepaald onderwerp gesproken wordt. Deze specifieke vorm is de frameanalyse, die kort gezegd de analyse van frames inhoudt. Het heeft als doel om de betekenissen in medianarratieven en boodschappen aan de oppervlakte te brengen (Van Gorp en Van der Goot, 2009). Een frame is een interpretatiekader waarmee de sociale realiteit geïdentificeerd kan worden en dat middels een frameanalyse bestudeerd kan worden. Een frameanalyse onderscheidt alle vormen van ideeën die wijzen op een specifieke interpretatie van die sociale realiteit. De auteur brengt bij het framen van een boodschap, vaak impliciet, het onderwerp waarover de tekst handelt in verband met een idee dat al in de cultuur aanwezig is (Van Gorp & Van der Goot, 2009). Gebeurtenissen, personen of kwesties krijgen betekenis door het frame of de invalshoek van waaruit ze in een tekst worden belicht (Van Gorp, 2007).

Middels de frameanalyse is het mogelijk om systematisch de communicatie in de serie *All American Muslim* te analyseren en het beeld dat daarmee geportretteerd wordt overzichtelijk te maken. Om inzicht te verwerven in het gamma van mogelijke frames dat gebruikt wordt om duidelijk te maken op welke manier de moslims worden geportretteerd, maak ik gebruik van een inductieve frameanalyse (Van Gorp & Van der Goot, 2009).

Twee principes en stapsgewijze methoden uit de *grounded theorie* benadering zijn van belang voor het inductief reconstrueren van frames (Van Gorp, 2007). Allereerst is er het gelijktijdig verlopende proces van verzamelen, coderen en analyseren. Tijdens het analyseren worden voortdurend nieuwe ideeën ontwikkeld en naar gegevens gezocht die het voorkomen van de frames bevestigen of tegenspreken. Ten tweede is de *comparative method*, waarmee getracht wordt de objectiviteit van het onderzoek zoveel mogelijk te waarborgen. Een frame behelst een latente betekenisstructuur in de boodschap, wat de analyse niet vereenvoudigt. Een frame reikt expliciet of impliciet een vertrouwd beeld aan waarvan de zender van de boodschap verwacht dat de ontvanger het op dezelfde manier zal interpreteren (Van Gorp & Van der Goot, 2009). Als onderzoeker is het daarom van belang om continu bewust te zijn van de eigen denkkaders bij het identificeren van de frames. Middels de constante *comparative method* tracht de onderzoeker tegenwicht te bieden aan de subjectieve en onvermijdelijke betrokkenheid van de onderzoeker bij het onderwerp (Van Gorp, 2007). Door het herhaaldelijk doornemen van het materiaal is het mogelijk de voorlopige inzichten te staven en deze met een bepaalde zekerheid naar voren te schuiven. Door zo systematisch mogelijk te werk te gaan, wordt de subjectiviteit van de onderzoeker zo veel mogelijk binnen de perken gehouden. Daarnaast zal een deel, één aflevering, van het systematisch coderen gedaan worden door een andere onafhankelijke onderzoeker om de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten. Wanneer op een systematische manier gewerkt wordt door beide onderzoekers, zal de kans op gelijke frames toenemen en het onderzoek betrouwbaarder maken (Van Gorp & Van der Goot, 2009).

Het eindresultaat van een inductieve frameanalyse bestaat uit een aantal *frame packages*. Deze *frame packages* vormen een samenhangend geheel van een centraal frame, *framing devices* en *reasoning devices*. De auteur van een boodschap past frames bewust of onbewust toe door *framing devices* te gebruiken, wat uiteenvalt in onder andere woordgebruik, formuleringen, metaforen, beeldmateriaal, argumenten en voorbeelden. Deze zichtbare kenmerken van frames bevatten vertekende informatie over kwesties, het gedrag van personen of bepaalde gebeurtenissen, die de onderliggende betekenis van frames uiteindelijk bepalen (De Vreese, 2012). Deze verwijzen allemaal naar het frame als omvattend idee (Van Gorp, 2007). Het zijn dus aanwijsbare elementen in de boodschap, die het culturele frame in de hoofden van ontvangers kunnen activeren. Zij vormen hiermee de verankering van een frame in een boodschap. Een frame is een in de cultuur ingebed idee wat de *frame package* een logisch geordend geheel maakt (Van Gorp & Van der Goot, 2009). De *reasoning devices* vormen tot slot de latente of eveneens manifest in de tekst aanwezige logische keten van redeneringen die aangeven wat het probleem is, waar het een probleem is en welke oplossing het probleem eventueel zou kunnen oplossen (Van Gorp & Van der Goot, 2009). De

reasoning devices verwijzen naar de manieren waarop een kwestie of het gedrag van personen verklaard kan worden (De Vreese, 2012).

4.3 Het analyseproces

Om framebundels te creëren worden de data in drie parallel lopen coderingsstrategieën gecodeerd. Dit zijn de 'open codering', het 'axiaal coderen' en het 'selectieve coderen' (Van Gorp, 2007). De eerste stap in de procedure om de tekst te analyseren, is 'open codering'. In de 'open codering' wordt een inventarisatie gemaakt van aanwijsbare elementen, zowel tekstuele als visuele, die kunnen bijdragen aan de interpretatie van de boodschappen door de ontvangers (Van Gorp & Van der Goot, 2009). Een 'open codering' houdt in dat men teksten als het ware opent om ze op te breken in verschillende delen zodat deze onderling met elkaar vergeleken kunnen worden om eventuele gelijkenissen en verschillen te analyseren (Van Gorp, 2007). De bedoeling is om de getranscribeerde teksten, afkomstig van de communicatie die plaatsvond in de serie *All American Muslim*, systematisch door te nemen. Hierbij kan een inventaris gemaakt worden van de tekstuele elementen die verband houden met het onderwerp van het onderzoek, bijvoorbeeld 'de moslim is streng gelovig', en daaraan codes toe te kennen. Het gaat daarbij over de woordkeuze, zoals bijvoorbeeld *hesjab, God Willing* (Arabische termen), slagzinnen zoals *religion is a lifestyle*, maar ook metaforen, stereotypen, exemplarische gebeurtenissen, en visuele beelden van bijvoorbeeld skatende moslimvrouwen (Van Gorp, 2007). Deze fase kan een lange en ongestructureerde lijst van concrete elementen opleveren die verband houden met moslims en de Islam. Vanuit hier wordt naar een lijst van *framing* en *reasoning devices* gewerkt (Van Gorp & Van der Goot, 2009).

Bij de tweede stap van de coderingsstrategieën vindt het 'axiaal coderen' plaats, wat neerkomt op het identificeren van patronen in de inventaris via grafische en tekstuele voorstellingen in de inventaris van *framing devices*. Dit gebeurt door deze voorstellingen in dimensies onder te brengen rond een as van centrale ideeën en opvattingen (Van Gorp, 2007). Eventuele overeenkomsten, verschillen en contrasten worden hier geduid en herleid tot dimensies van 'axes'. Dit kan resulteren in overkoepelende ideeën, wat cruciaal is om te bepalen of het daadwerkelijk een nieuw frame betreft. Stapsgewijs dient er een steeds grotere afstand genomen te worden van de primaire getranscribeerde tekst om tot een zeker abstractieniveau te kunnen komen. Bij dit niveau kan eveneens de bestaande literatuur over het onderwerp aangehaald worden doordat er meer afstand is genomen, opdat het minder relevant wordt uit welke concrete communicatie-uitingen de elementen afkomstig zijn. In de eerste stap wordt dit vermeden om de openheid van de codering niet in de weg te staan (Van Gorp & Van der Goot, 2009). Daarbij is het eveneens van belang aandacht te besteden aan de mogelijke *reasoning devices*: verschillende definiëringen van de situatie, het duiden van de oorzaken, verantwoordelijkheid en oplossingen en morele uitspraken ten aanzien van de bestudeerde thematiek (Van Gorp, 2007). In deze fase kunnen langzamerhand clusters van samenhangende elementen tot stand komen.

In de derde fase, het 'selectief coderen', wordt naar clusters in de *devices* gezocht en worden de codes, die het omvattende denkbeeld binnen de bundels het best weergeven, geselecteerd. De

bevindingen die tijdens de eerste en tweede fase van de coderingsstrategieën rechtstreeks of indirect in de coderingen en diagrammen een neerslag vinden, worden daarom bij het selectief coderen van verdere ballast ontdaan (Van Gorp, 2007). Om deze stap uit te voeren wordt een framematrix, ook wel *signature matrix* genoemd, opgesteld. Het doel hiervan is om uiteindelijk tot een beperkt aantal *frame packages* te komen die elkaar uitsluiten en het analysemateriaal duidelijk en overzichtelijk laat zien. In de framematrix staan de verschillende onderscheiden frames beschreven als rij-ingangen en de *devices* als kolomingen. In eerste instantie kan deze kwalitatieve matrix per kolom worden ingevoerd, waarna vervolgens over de verschillende kolommen heen naar logische combinaties gezocht kan worden (Van Gorp, 2007). Een belangrijke voorschrift daarbij is dat de schakel in de keten zinvol moet zijn. Het doel is om uiteindelijk tot een aantal framebundels te komen die onderling exclusief zijn. Daarbij kan eveneens worden nagegaan in hoeverre de verschillende frames zich tot elkaar verhouden. Zo kan het zijn dat er tegenover een frame een zogenaamd counterframe geplaatst kan worden. Tot slot moeten er namen verbonden worden aan frames. Dit gebeurt door de framebundels in verband te brengen met de literatuur en de culturele motieven, zoals waarden, normen, stereotypen, mythes, ideologieën en ideeën (Van Gorp, 2007).

De frames die uiteindelijk worden geconstrueerd, worden tegen het Oriëntalisme van Edward Said gehouden om te analyseren of het beeld wat gecreëerd wordt middels de serie, overeenkomt met het beeld wat het Westen heeft van het Oosten.

4.4 De operationalisering

De onderzoeksvraag die centraal staat in dit onderzoek is: *'Hoe worden moslims in de serie All American Muslim geportretteerd en hoe verhoudt dit zich tot het Oriëntalisme van Edward Said?'*

Om deze vraag te kunnen beantwoorden wordt een frameanalyse uitgevoerd op de getranscribeerde teksten van de communicatie in de serie en enkele relevante beelden uit de serie. De volgende deelvragen zijn aan de hand daarvan geformuleerd:

- *Aan de hand van welke frames worden de moslims in All American Muslim geportretteerd?*
- *In hoeverre passen deze frames in de Orientalistische visie van het Westen op het Oosten?*

Middels de frameanalyse kunnen de betekenissen in medianarratieven en boodschappen aan de oppervlakte gebracht worden (Van Gorp & Van der Goot, 2009). Een frame is daarbij een interpretatiekader waarmee de sociale realiteit geduid kan worden en middels een frameanalyse bestudeerd kan worden. De manier waarop de moslims in de serie geportretteerd worden, kan middels de frameanalyse gestructureerd weergegeven worden. De verschillende frames worden middels de coderingsstrategieën systematisch geconstrueerd. Deze frames zullen vervolgens afgezet worden tegen het Oriëntalisme van Edward Said. Zoals in hoofdstuk 3 van het onderzoek, het Oriëntalisme van Edward Said, beschreven staat, heeft de Westerling in de loop der jaren uit angst voor het vreemde en exotische van de Oosterling een bepaald beeld geconstrueerd aan de hand van reisverhalen, boeken en geschriften en later de massamedia. Voor dit onderzoek heb ik een aantal indicatoren bepaald vanuit het Oriëntalisme van Edward Said, waartegen ik de frameanalyse van de serie zal afzetten. De

frames die voortkomen uit de frameanalyse zullen tegenover de volgende stereotyperende indicatoren voortkomend uit het Oriëntalisme gezet worden:

- I. Het Oosten is tijdloos. De moslim is conservatief en heeft als streven om te leven als Mohammed heeft gedaan in zijn glorie-dagen. De moslim leeft een conservatief leven wat in de ogen van het Westen als achterhaald en verouderd gezien wordt. Het conservatieve aspect werkt eveneens door in de man- vrouwverdeling in de samenleving. Vrouwen hebben een traditionele rol binnen het gezinsleven.
- II. Het Oosten is het mindere Westen. Niet alleen op economisch en politiek, maar eveneens op cultureel gebied. Dit komt tot uiting in de manier van spreken, denken en schrijven over het Oosten, een geconstrueerde discours, dat het Westen een zogenaamde 'Ander' verschaft waartegen de Westerse identiteit bepaald kan worden.
- III. De Oriënt is seksueel, mysterieus en exotisch. De waterpijpen en buikdanseressen zijn onderdeel van een mysterieuze en verleidelijke kant van de Islam.
- IV. De moslim is streng gelovig. De angst van het Westen is deels gebaseerd op het feit dat moslims de Koran en hun religie als leidraad gebruiken voor hun leven, waar dat in het Westen al lange tijd niet meer gebruikelijk is.
- V. De Oosterling is als persoon zwak, onbetrouwbaar, lui, op seks belust, laks en gewelddadig.

Aan de hand van deze indicatoren kan bepaald worden in hoeverre de beelden die gepresenteerd worden van de moslims overeenkomen met de stereotypen en de bevooroordeelde manier van kijken van het Westen naar het Oosten, zoals beschreven staat in het Oriëntalisme van Said.

4.5 Het analyse materiaal

De serie die geanalyseerd wordt in dit onderzoek, is *All American Muslim*, een reality televisieserie in documentaire stijl. "Televisie is iets magisch, niet alleen voor de kijkers, maar ook voor de maker. Iedereen is gefocust op het script en leeft voor het verhaal dat we creëren." Dit zijn de woorden van een reality programmamaakster in een interview met de *Volkskrant*. (Volkskrant, 2011). In reality televisie, wat gepresenteerd wordt als de werkelijkheid, komt de maakbaarheid van de werkelijkheid veelvuldig terug. Er zijn twee belangrijkste aspecten van reality television: allereerst portretteren de karakters zichzelf in de shows. In de serie *All American Muslim* portretteren de moslims, anders dan het Oriëntalisme waarin het Westen het Oosten representeert, zichzelf, het Oosten. Daarnaast zijn de dialogen en sommige gebeurtenissen die opgenomen worden niet *scripted*, wat inhoudt dat de acties en reacties in principe natuurlijk zijn. Ondanks dát is het belangrijk te beseffen dat de zogenaamde regels van de show bepaald worden door het productieteam, zoals de quote in de *Volkskrant* al aangeeft: "het verhaal dat gecreëerd wordt" (Neiger, 2011). Eén van de voornaamste doelen van 'reality television' is om de verhalen te laten zien van mensen die afwijken van de gemiddelde mens in de bevolkingsgroep. Het heilzame aspect van deze manier van programmeren is dat een 'open mind' wordt gecreëerd ten opzichte van de sociale groep die wordt geportretteerd (Hill, 2005). De documentaire stijl geeft de kijker inzicht in het privéleven van 'andere' mensen. De story plot wordt

middels *editing* of geplande situaties gepresenteerd waardoor de term 'docusoap' en 'docudrama' ontstaat.

In dit onderzoek zal geanalyseerd worden hoe de moslims in het programma worden geportretteerd. Dit gebeurt aan de hand van een frameanalyse, waarbij die frames vervolgens tegen het licht van het Oriëntalisme van Edward Said worden gehouden. De serie gaat over Amerikaanse moslims die leven in Dearborn, de grootste Arabisch Amerikaanse commune in Amerika. Ondanks dat zij in de Westerse wereld wonen, leven zij in een Oosterse commune, wat invloed heeft op hun levensstijl. Door de gemeenschap waarin zij leven en de Islamitische levensstijl die zij daarbij aannemen, representeren de moslims in Dearborn de Islamitische Oosterse bevolking in de Westerse wereld. Daarbij is het van belang om aan te geven dat er verder geen vergelijking gemaakt zal worden tussen de verschillende moslims over de hele wereld. Door het feit dat de Islam niet alleen betrekking heeft op godsdienstige normen en tradities, maar ook op allerlei verschillende culturen over de hele wereld, is het onmogelijk om de moslims in de wereld te generaliseren. Dit ga ik dan ook niet doen. Dit onderzoek richt zich enkel op de manier waarop de serie de moslims representeert in de Westerse wereld.

Het programma is voor het eerst op 13 mei 2012 uitgezonden in Nederland via TLC, een Amerikaans *networkchannel* dat wereldwijd in verschillende landen uitzendt. De serie bestaat uit acht afleveringen van ieder rond de 43 minuten. De serie heeft één seizoen. Het tweede seizoen is gecancelled doordat het bestempeld werd als zijnde controversieel, wat de serie niet zou moeten zijn volgens de programmamakers. Het zou daarmee aan zijn doel voorbij schieten. Het doel van de serie is om een andere kijk op de moslims te bieden en een beter inzicht te geven in de moslimgemeenschap, zoals die kan bestaan in de Westerse wereld (Bladna, 2011).

De families die centraal staan in de serie zijn allereerst de Amen familie. Deze familie bestaat uit de ouders Mohsen en Lila Amen en hun volwassen kinderen Suehaila, Shadia, Bilal en Samira. Shadia heeft een zoon uit een eerder huwelijk, genaamd Adam. Zij trouwt in de eerste aflevering met de Christelijke Jeff. Samira is getrouwd met Ali Fawaz. De Aoude familie bestaat uit Nader en Nawal Aoude en hun pas geboren kindje Naseem, die geboren wordt in aflevering 4. De Bazy-Allahmad familie bestaat uit Ali en Nina Bazy-Allahmad en hun zesjarige zoon Andre. De Jaafar familie bestaat uit Mike en Angela Jaafar en hun vier kinderen Jenna, Julia, Jad en Ryan. Tot slot bestaat de vijfde familie, de Zaban familie, uit Fouad en Zaynab Zaban met hun vier kinderen Jamilah, Ayah, Mohamed en Fatima. De serie gaat over deze vijf moslim families die allemaal een eigen perceptie hebben van de Islam en hoe men dient te leven volgens de Islam (Discovery Pressweb, 2013). Zoals Joris Luyendijk (2012) stelt in zijn boek *Islam voor beginners*, schrijft de Koran niet één en dezelfde moslim voor maar kan iedereen zijn eigen interpretaties hebben. Dit leidt in de serie tot controverses, misopvattingen en drama.

4.6 Dataverzameling

De data zijn verzameld middels YouTube. Alle afleveringen staan in zijn geheel geüpload op de website. Voor dit onderzoek wordt het gehele eerste seizoen van *All American Muslim* geanalyseerd. Op deze manier kunnen de uitspraken die worden gedaan over de serie, terugslaan op de hele serie. Gezien het feit dat de productie van het tweede seizoen gecanceld is, blijft het ook bij deze serie en gelden de eventuele uitspraken die voortkomen uit dit onderzoek voor de gehele serie. Binnen de afleveringen komen verscheidene onderwerpen langs die betrekking hebben op de Islam. Zo gaat het in de eerste aflevering over vrouwenemancipatie, hoofddoeken en de geloofsbelijdenis. Elke aflevering snijdt verschillende onderwerpen aan die het begrip van de groeiende religie kunnen vergroten en wat uiteindelijk het beeld van de moslims en de Islam zou kunnen veranderen. De afleveringen heten als volgt:

Aflevering 1: How to Marry a Muslim

Aflevering 2: The Fast and the Furious

Aflevering 3: A Muslim goes to Washington

Aflevering 4: Friday Nights Bites

Aflevering 5: Muslims Moving on

Aflevering 6: A Change at Redemption

Aflevering 7: The Day the World Changed

Aflevering 8: Crunch Time

Alle afleveringen worden getranscribeerd, waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen de handelingen van de karakters, de beelden en de tekst. In mijn analyse zal ik mijn voornamelijk richten op de tekst en dus datgene wat gezegd is door de verschillende karakters in de serie. De handelingen en de beelden zullen een ondersteunende functie hebben bij de analyse. De transcripten vormen de data voor de analyse.

De coderingsstrategieën van de frameanalyse zullen uitgevoerd worden middels het programma Atlas.ti. Met dit softwareprogramma is het mogelijk om de data te coderen, output op te vragen en het analyseproces navolgbaar te maken door het toevoegen van onder andere memo's en datum- en tijdstempels. Het programma houdt het codeerproces bij, geeft additionele informatie bijvoorbeeld over de frequentie van de gebruikte codes en helpt op die manier de validiteit van de data en de betrouwbaarheid van het onderzoek te verhogen (Evers, 2007).

HOOFDSTUK 5. ANALYSE EN RESULTATEN

5.1 Inleiding

Aan de hand van het theoretisch kader en de maatschappelijke en theoretische relevantie, is voor dit onderzoek naar de beeldvorming van moslims de volgende hoofdvraag opgesteld:

Hoe worden moslims in de serie All American Muslim geportretteerd en hoe verhoudt dit zich tot het Oriëntalisme van Edward Said?

Om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag zijn er, geleid door de analysemethode, twee deelvragen geformuleerd. Om te onderzoeken welk beeld er wordt gecreëerd van de moslims is een frameanalyse uitgevoerd op de serie *All American Muslim*. De deelvragen voor dit onderzoek zijn:

- *Aan de hand van welke frames worden de moslims in All American Muslim geportretteerd?*
- *In hoeverre passen deze frames in de Oriëntalistische visie van het Westen op het Oosten?*

In dit hoofdstuk zal antwoord gegeven worden op deze deelvragen. Middels de kwalitatieve frameanalyse kan op de eerste deelvraag antwoord gegeven worden, opdat na het uitvoeren van de methode een aantal frames geformuleerd zijn. Deze frames worden in dit hoofdstuk vervolgens tegen de indicatoren, opgesteld vanuit het Oriëntalisme, gehouden om de tweede deelvraag te beantwoorden. Om de deelvragen te kunnen beantwoorden zijn framebundels gecreëerd, waarbij de data in drie parallel lopende coderingsstrategieën zijn gecodeerd: ‘open coderen’, ‘axiaal coderen’ en ‘selectief coderen’ (Van Gorp, 2007). In de volgende paragrafen staan deze verschillende fases binnen de frameanalyse beschreven met betrekking tot de data.

5.2 Analyseproces

5.2.1 Open coderen

Bij de ‘open codering’ is een inventaris gemaakt van aanwijsbare elementen die aanwezig waren in de acht afleveringen van *All American Muslim*. Deze elementen zijn voornamelijk afkomstig van het tekstuele gedeelte van de serie. De visuele elementen die gecodeerd zijn, dienen hierbij als ondersteuning voor de tekstuele elementen. Middels Atlas.ti was het mogelijk om systematisch te coderen om op die manier de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten. Daarnaast is één aflevering door een onafhankelijke onderzoeker middels Atlas.ti op dezelfde systematische manier gecodeerd, waardoor uiteindelijk soortgelijke codes geformuleerd werden.

Uit de getranscribeerde teksten, afkomstig van de communicatie die plaatsvond in de serie en de waargenomen handelingen en de beelden, zijn systematisch 223 codes geregistreerd. Deze codes varieerden van ‘Achtergesteld voelen’, ‘Arabieren geven graag advies’, ‘Het belang van voortplanting’, tot ‘Ophemelen van de Hesjab’, ‘De relatie met Allah’ en ‘Sterke persoonlijkheid’. In de bijlage is de inventarislijst van alle codes die uit de data geconstrueerd zijn, opgenomen.

Bij het merendeel van de codes zijn verscheidene tekstelementen toe te schrijven. Een voorbeeld van een tekstueel element, waar de code 'Achtergesteld voelen' aan is gekoppeld, is onder andere: *"This is a one of a million lifetime opportunity that we as Muslims probably won't get."* Onder de moslims in de Westerse wereld kan het idee bestaan dat er minder kansen en mogelijkheden zijn waardoor zij zich achtergesteld voelen. Een aanname die gebaseerd kan zijn op de waarheid of op sensitieve betrekkingen, het gaat er echter om hoe de karakters in de serie zich voelen. Tekstelementen als *"I think culturally it is expected. Wife: Yes. Fouad: For us to have kids."* en *"Wife: Even for us, we have four, God bless them, and our family is like come on, we need another boy. You know come on."*, zijn geschaard onder de code 'Het belang van voortplanting'. Het krijgen van kinderen is voor de familie, de gemeenschap, de cultuur en religie van belang. In dit laatste tekstuele element is eveneens aandacht voor de woordkeuze, *"God bless them"*, wat gecodeerd is als 'Geloof in Allah'. De karakters in de serie uiten hun geloof in Allah en laten veel zaken in het leven van God afhangen. Ze hebben vertrouwen in het leven wat Allah voor hen uitgestippeld heeft, wat tot uiting komt in de volgende tekstelementen: *"When you have more blessing from God, it means God will cooperate more with you and give you a lot of good things in your life."* en *"I'm a firm believer that God has a plan."*

Bij de benaming van de codes is zowel gekeken naar het tekstuele element als de context. De code 'Moderne hesjab', wat in feite een contradictio in terminis is door enerzijds het moderne en anderzijds het traditionele binnen één zin, valt echter door de context wel toe te schrijven aan verschillende tekstelementen. Een tekstelement wat hier mede onder geschaard is, is: *"I want to be able to say you know, I got my hair done in my own kind of way."* Deze code laat eveneens zien dat veel karakters in de serie *All American Muslim* zich bevinden tussen twee werelden, enerzijds de moderne Amerikaanse cultuur en anderzijds de conservatieve en traditionele Islamitische religie, wat de contradictio in terminis verder uitlegt. De vermenging van het traditionele en het moderne komt in de visuele elementen veelvuldig naar voren. Zo zijn herhaaldelijk beelden te zien van traditioneel gesluierde vrouwen die de klassieke functies van de vrouw uitvoeren, maar daarnaast ook gesluierde vrouwen die in traditionele kledij aan het hardlopen of zelfs aan skaten zijn. Dit laat de moderne Westerse invloeden zien. Deze beelden en handelingen werden dan gecodeerd als 'Westerse invloeden'.

Alle elementen, visuele en tekstuele, die in de ongestructureerde lijst van concrete elementen staan, hangen samen met het onderwerp van het onderzoek. Vanuit deze 'open codering' is naar een lijst van *framing* en *reasoning devices* gewerkt in de volgende de coderingsstrategieën.

5.2.2 Axiaal coderen

Tijdens de tweede fase van de coderingsstrategieën is geanalyseerd in hoeverre bepaalde patronen in de inventarisatielijst waar te nemen zijn middels grafische en tekstuele voorstellingen. Aan de hand van de *networkviews* gemaakt in het programma Atlas.ti was het mogelijk om de verbanden tussen de codes systematisch weer te geven rond een as van centrale ideeën en opvattingen. Deze *networkviews* geven een duidelijk overzicht van overkoepelende ideeën, wat cruciaal is om te bepalen of het een

frame betreft. De clusters van samenhangende elementen zijn in de bijlage opgenomen. Cluster 1 is een voorbeeld van een cluster waarbij de samenhang en verbanden tussen de codes waar te nemen is. Het betreft het cluster omtrent "Angst voor het vreemde".

Uit de analyse van cluster 1 blijkt dat het niet alleen maar angst is voor het vreemde maar dat er eveneens sprake is van wederzijdse openstelling. Zo komt de angst voor het vreemde naar voren in angst om buiten de veilige haven van Dearborn te komen, maar ook in angst voor Westerse invloeden bij bijvoorbeeld de Islamitische opvoeding en kledingseisen van de Islam. Dit is de angst voor het vreemde vanuit het Oosterse perspectief beschreven. De angst voor het vreemde komt echter eveneens vanuit Westers perspectief tot uiting in de angst voor de Islam en voor de veranderende maatschappij. Dit wordt in de serie aangegeven door zowel de moslims zelf als de Westerse medemens. In de serie draait het om de islamitische Amerikanen die hun kant van het verhaal willen laten zien en het verhaal over de Arabische Amerikaan willen vertellen. Ze gebruiken dit podium om bepaalde misopvattingen de wereld uit te helpen, stereotypen tegen te spreken, maar ze daarnaast ook te bevestigen. Doordat deze serie zich voornamelijk richt op de Islamitische Amerikaan, komt angst voor de Islam en de veranderende maatschappij minder naar voren in de serie.

Angst voor het vreemde komt zowel vanuit het Oosten naar het Westen als het Westen naar het Oosten naar voren. Op het gebied van culturen en religies bestaat zowel bij het Oosten als het Westen enerzijds angst voor elkaar en anderzijds staan ze voor elkaar open. Dit komt naar voren in de mate van aanpassen. Een koppel in de serie, Jeff en Shadia gaan met elkaar trouwen. Jeff moet zich hiervoor bekeren opdat Shadia, niet eens zozeer voor zichzelf, maar voor haar familie, haar zoon en de gemeenschap, voor de Islam wil trouwen. Jeff past zich hierdoor aan, aan de Islamitische traditie om voor Allah te trouwen, waar Shadia open staat voor Westerse invloeden door in eerste instantie al met een Westerse man te daten. Vervolgens trouwt Shadia in een witte jurk, wat eveneens de invloed van de Westerse cultuur laat zien.

Dat er bij beide kanten een zekere angst bestaat voor het vreemde komt veelvuldig naar voren in de serie. In cluster 1 is waar te nemen hoe de verschillende codes over angst met elkaar samenhangen. Veel tekstuele elementen, die resulteren in codes hebben te maken met angst op verschillende niveaus. Dit wordt in het cluster dan beschreven als 'part of', 'associated with' of 'cause of'. Wanneer een Moslim buiten de gemeenschap op zoek gaat naar moslims, de code 'Medestanders zoeken', heeft dat te maken met angst voor het vreemde, bang om open te stellen voor de 'Ander'. Dit verband is dan beschreven als 'associated with'. Daarnaast zijn in het cluster eveneens tegenstrijdigheden waar te nemen en is naast angst sprake van openstelling en aanpassing ten overstaande van de 'Ander'. Deze verbanden staan in het cluster dan beschreven als 'contradict'.

In tweede fase van de coderingsstrategie, het 'axiaal coderen', zijn uiteindelijk 13 clusters geformuleerd vanuit de inventarisatielijst die eerder tot stand kwam in de eerste fase. De dimensies van axes die daarin centraal stonden, zijn achtereenvolgend 'Aanpassen', 'Anders dan anderen', 'Beeldvorming', 'Clash der culturen', 'Gemeenschap', 'Gevolgen van 9/11', 'Hoofddoek', 'Man-vrouwverhouding', 'Mate van toewijding', 'Normen en waarden van de Islam', 'Samengang religies' en 'Typische Arabieren'. Deze clusters zijn tot stand gekomen in het creëren van samenhang tussen de verschillende codes met het oog op de theoretische inbedding. Vervolgens is in de derde fase, het 'selectief coderen', in de clusters naar *devices* gezocht en zijn de codes die het omvattende denkbeeld binnen de bundels het best weergeven geselecteerd. Om deze stap uit te voeren is een framematrix opgesteld. Vanuit deze framematrix kan vervolgens geanalyseerd worden welke frames uit het datamateriaal naar voren komen.

5.2.3 Frames construeren

De frames worden geselecteerd en geconstrueerd aan de hand van een framematrix. In de framematrix staan alle *frame packages* beschreven die voortkwamen uit de eerdere coderingsstrategieën. In de paragraaf waarin de resultaten beschreven staan, zijn de framebundels beschreven die onderling exclusief zijn. Daarbij wordt eveneens nagegaan in hoeverre de verschillende frames zich tot elkaar verhouden. De namen van de frames zijn in verband gebracht met de tekstuele elementen, de codes, de literatuur en de culturele motieven zoals waarden, normen, stereotypen, mythes ideologieën en ideeën. Hierbij is in het achterhoofd gehouden op welke manier de moslims en de Islam in de serie worden geportretteerd. Op de volgende pagina's is in tabel 1 een overzicht weergegeven van de framematrix.

Tabel 1

Framematrix van dertien *frame packages* die gebruikt worden om de moslims in de serie *All American Muslim* te portretteren.

Reasoning devices		Framing devices								
Frame	Probleem definiëring	Causale verantwoordelijkheid	Oplossing/Handelingsperspectief	Verantwoordelijkheid naar oplossing	Morele basis	Emotionele basis	Kernbegrippen	Visuele devices	Verbale devices	Voorbeelden
Anders dan anderen	De kloof tussen het Westen en het Oosten wordt gevoed door de zogenaamde andersheid van de Ander.	Andere culturen, andere religies, gebruik van de Ander voor de constructie van de eigen identiteit.	De ander respecteren en als gelijke behandelen.	Zowel het Oosten als het Westen.	Behoud van de eigen identiteit die geconstrueerd wordt in relatie met anderen.	Angst erkenning van de ander en de ordening van de macht in de samenleving.	Anders behandeld, Achtergesteld voelen, Anders dan andere Moslims, De perfecte moslim, Sensitieve betrekingswaan.	Anders behandeld, Anders behandeld, Anders-zijn.	“Aliens”, “Being looked at”, “Different”, “Staring”, “Third class”.	Nawai: it is like we are aliens of something, like we are not humans. Woman: I wasn't expecting a muslimcouple.
Angst voor het vreemde	De wederzijdse opinie van het Oosten en het Westen wisselt van minachting, angst en vrees voor het onbekende.	Verkeerde representaties van de moslims in de media kunnen resulteren in racisme en Islamofobie. Wederzijdse angst die voortkomt uit stereotypen.	Open- minded en wederzijdse beïnvloeding kan leiden tot één gemeenschap waardoor de verhoudingen veranderen.	Zowel het Oosten als het Westen.	Angst voor het vreemde is een projectie van angst vanuit de onderzoekerheid over de eigen leefomgeving.	Onwetendheid: de gemiddelde Westering weet nauwelijks iets van de islam en heeft ook niet de wil.	Angst reactie Westerse omgeving op Hesjab, Angst uitdragen islam, Angst voor de Islam, Angst voor Westerse invloeden. Buiten de veilige haven, Misopvattingen wegnemen.	“Totally different world”, “Scared”, “Fair”.	Wife: My biggest worry is that Jamilla, she is in middle school, she is growing up and she sees older girls, dressing in certain ways and doing something and I'm not there at the school (...).	
De toegewijde moslim	De geloofsbelijdenis van de moslims en het religieuze plichtsbesef is in het Westen nauwelijks nog aan de orde.	Religie speelt een belangrijke rol in het leven van een moslim. De toegewijde moslim volgt het leven volgens het uitgestippelde pad van God.	Het leven leiden aan de hand van de Koran en de plichten die beschreven staan in de Sharia.	De moslim.	Traditioneel en conservatief het geloof aanhangen waar dat in de Westerse wereld aan het afnemen is.	Eigen levensstijl aanhouden. Aardse leven is ondergeschikt.	Full commitment, Moslim is superieur, Op de vingers tikken, Sterke persoonlijkheid, Waarde hechten aan moslimgemeenschap, Interpretatie Koran.	Traditioneel, bidde, Gescheiden bidde, Shahada.	“Religion is a lifestyle”, “Follow”, “Convert”,	Bilal: We are ask to make it fit around our life.

De islam stelt zich superieur op ten overstaande van het verloederde individuele westen, de westerse cultuur en de andere religies.

De Koran erkent het Christendom en het Jodendom als voorgangers van de islam. De islam is echter de ideale synthese van deze twee religies volgens de moslims.

De superieure houding ten overstaande van de Westerse culturen en religies aanpassen.

De islam is superieur ten overstaande van de Westerse normen Superioriteits- en waarden en gevoel. Meerdere culturen. De islam wijkt nergens voor en gaat overal voor.

Geloof maakt beter mens, Moslim is superieur, op de vingers tikken, Sterke persoonlijkheid, Traditionele denkwijze, Trots op moslim-zijn, Waarde hechten aan het geloof, angst Westerse invloeden.

Islamitische groet, Gescheiden bidden, Traditioneel bidden.

Fouad: You know I'll send out a letter to you guys we are gonna flip the schedule because of Ramadan.

Fouad: if you are following your faith, you are a better citizen.

Counterframe Islam is superieur. De islam is ondergeschikt aan de Westerse normen en waarden en cultuur. Vanuit de islam beredeneert is het Westen superieur.

Said beschrijft aan de hand van het Oriëntalisme een soort superioriteit vanuit het Westen waarbij het Westen en de Westelijke cultuur verheven is boven het Oosten.

Aanpassen aan de cultuur waarin je je bevindt zonder een deel van jezelf te verliezen.

Bij dit frame is de islam ondergeschikt aan de Amerikaanse cultuur. De moslims passen zich aan, aan de Amerikaanse cultuur en schikken zich daarin.

De vergaving van Allah, Geloof maakt niet uit, Islam is ondergeschikt, Islam komt vanuit jezelf, Ongemakkelijk door het geloof, Relatie met Allah.

Mike: Unbelievable, why are they fasting? They are playing football!

Fouad: We follow our religion to what the Koran asks us to follow. But that doesn't mean that it overtakes the laws of this land."

De vrouwen zijn ondergeschikt aan de mannen in de Islam.

Koranverzen waarin staat dat de mannen een positie hebben boven haar [de vrouw], voeden de discussie over de verhouding tussen de man en de vrouw. is.

Vrouwen evenveel rechten en kansen geven als mannen wanneer dat niet aan de orde is.

In de Westerse cultuur wordt veel waarde gehecht aan gelijkheid tussen mannen en vrouwen wat de kloof tussen de culturen daardoor voedt.

De man bepaalt, De traditionele man in het gezin, De vrouw is de schuldige, Eigen geslacht, Functie van de vrouw, hoofd van het gezin.

De man bepaalt, De traditionele man in het gezin, De vrouw is de schuldige, Eigen geslacht, Functie van de vrouw, hoofd van het gezin.

Bilal: A muslimman can marry somebody from other religion (...). But a muslimwoman can't.

"The stigma", "Role as a mother", "What did she do?", "Garage culture".

De hoofddoek wordt in de media en de politiek veelvuldig benadrukt als een teken van onderdrukking van de vrouw, als zijnde niet bereid zijn om te integreren, als zijnde conservatief en gebrek aan loyaliteit aan de publieke en constitutionele orde.	Uitspraken van Mohammed over bijvoorbeeld de hoofddoek konden door eventuele foutieve mondelinge overgave in ieder perspectief gebruikt worden waardoor iedereen een andere interpretatie kent.	Een eenduidig beeld trachten te creëren over de hoofddoek om misvattingen de wereld uit te krijgen omtrent de hoofddoek.	De media, politiek en moslimgemeenschap.	De meningen over de hoofddoek zijn niet alleen in de Westerse wereld verdeeld, eveneens in de moslim-gemeenschap. Dit heeft veelvuldig te maken met de interpretatie van de Koran.	Symbool van onderdrukking, mooiste ervaring van het leven en de plicht van elke vrouw.	Angst reactie Westerse omgeving op hesjab, Bedroefd over hoofddoek, beperkingen hesjab, De moderne hesjab, Hoofddoek is plicht van de vrouw, Ophemelen van de hesjab, tegen hoofddoek.	Samira: The scariest part about me wearing a hesjab is that people may not understand. Samira: It's a big step. Ali: Wouw [...] congratulations. Mother: In the Arab culture it is always a plus when the families get together. (...) Even her family, they are not going to be happy. Jeff: Consumption of alcohol is not permitted in the religion of Islam there is a lot of things I'm doing for the religion.
Vrouw met hoofddoek							
De familie	In Arabische gezinnen is het normaal om zo lang mogelijk voor elkaar te zorgen en te leven als familie. Dit brengt echter positieve en negatieve aspecten met zich mee.	De keuzes die gemaakt worden als individu moeten gemaakt worden met het oog op de familie.	De moslim, de familie en de gemeenschap. De familie en de gemeenschap is na de islam het belangrijkste voor een moslim.	De familie en de gemeenschap is na de islam het belangrijkste voor een moslim.	voel, voor elkaar zorgen, gevoel ergens bij te horen. Naaste liefde.	Ouder-kind relatie, Belang van familieman, De druk/control van de ouders, De ouders bepalen, Belang van voortplanting, Belang van commune, Reputatie, Roddelen.	Mother: In the Arab culture it is always a plus when the families get together. (...) Even her family, they are not going to be happy. Jeff: Consumption of alcohol is not permitted in the religion of Islam there is a lot of things I'm doing for the religion.
De familie							
De perfecte moslim	Als moslim wordt gestreefd naar perfectie in het volgen van het geloof. Dit staat in sommige gevallen haaks op de progressieve Westerse cultuur.	Dit hangt samen met reputatie, het feit dat andere moslims elkaar beoordelen, en het geloof in Allah.	Leven volgens de plichten die door de islam worden voorgeschreven.	Een perfecte moslim wordt beloond door Allah.	De druk voelen van de gemeenschap en de familie. Het geloof in God.	Belang van islamitische plichten, Dansen is oneerbiedig, De perfecte moslim, De Shahada, Normen en tradities van het geloof, Sterke persoonlijkheid.	"Islam is a lifestyle", "Mind over matter thing", Easy to follow", "It is a way of life"

De moslim is dan wel moslim maar houdt zich niet of nauwelijks aan de voorgeschreven plichten vanuit de islam.	De moslim hecht minder waarde aan reputatie en aan de druk van familie en gemeenschap.	Out of the religieuze en culturele box denken.	De moslim zelf.	De rebel role gaat buiten de traditionele paden van de religie en cultuur en bewandelt de paden van het moderne westerse leven.	Er is meer in de wereld dan de islam. Opgejaagd en verstikt voelen.	De rebel role, Geloof in Allah, Ongemakkelijk door het geloof, Out of the box	"Give a sh*t", "Rebel role", "Pushing peoples buttocks", "Shocker"	Shadia: Do I choose to follow all of that? Not so much.. Nina: Do I care what everybody else thinks? Probably not, actually, I don't.
De reputatie van de moslims binnen de familie en de gemeenschap is erg belangrijk.	De druk van de familie en gemeenschap om een goede moslim te zijn, uit zich in het belang van een goede reputatie.	Een goed en moslimwaardig leven leiden, is belangrijk voor de reputatie.	De moslim zelf.	Reputatie als moslim zijnde, om je familie en gemeenschap niet te beschamen. De waarde van het familieleven en gemeenschapsleven hangt hiermee samen.	Angst slechte reputatie, Angst voor roddelen. Druk om goed te leven.	Andere moslims veroordelen, Reputatie, Roddelen.	"Worry about reputation", "Talk about you",	Nina: Reputation in Dearborn is almost everything. Nina: My parents spend their whole life building a reputation, building a name.
Verkeerde en onvolledige representaties van de moslims en de islam in de media kunnen resulteren in racisme en Islamofobie.	Beeldvorming ontstaat onder invloed van de concrete beelden en teksten uit de werkelijkheid om ons heen. 11 september vormt een belangrijke bron van beeldvorming van de islam en de moslims. In de beeldvorming van velen is de islam van een verre, exotische godsdienst veranderd in een dwangmatige opgedrongen levenswijze.	Een ander beeld neerzetten van datgene wat vaak onbedoeld verkeerd gerepresenteerd wordt in de media. Een ander geluid laten horen.	De media en de politiek. minderheden.	De media spelen een belangrijke rol in de beeldvorming over ethnische gemeenschappen door de media.	De beeldvorming van de moslims, Extremisten, Moslim maar geen terrorist, Rotte appels, Taliban, veroordelen, toegewijde moslim wordt radicale moslim, moslims zijn vredelievende mensen.	"We are going to morn for it", "The media", "Labeled", "Barbaric", "Terrorist", "Extremist", "killers".	Nawal: Extremist have painted an image of Islam, that I have to sit and clear. Friend: I think unfortunately what has happened, is the devoted Muslim has become synonyms with the radical.	
De rebel role								
Reputatie								
Terrorist								

Generaliserende Arabier

Een moslim heeft bepaalde denkbeelden en ideeën over wat een Arabier precies is. Het eigen volk wordt op die manier gegeneraliseerd.	Omdat de moslim onderdeel is van de moslimgemeenschap, weet een moslim alles over moslims en mag die daar uitspraken over doen, herhalen en benadrukken waardoor bepaalde stereotypen tot stand komen of bevestigd worden.	Generaliseren van het eigen volk.	De moslims.
Het Oosten framed het Oosten op een bepaalde manier	Eigen gevoel en idee bevestigen aan de hand van vooroordelen.	Arabier en de Moslim die door het Oosten wordt geschetst.	Arabisch dansen, Arabische Amerikanen praten niet over seks, Arabieren geven graag advies, Arabieren zijn geen hondennansen. Arabieren zijn gepassioneerd, Arabische gebruiken, Arabische tijd, Buikdanseressen, Seksualiteit.
Shadia: Typically Arabs are not dogpeople.	Arabisch dansen, Arabische Amerikanen praten niet over seks, Arabieren geven graag advies, Arabieren zijn geen hondennansen. Arabieren zijn gepassioneerd, Arabische gebruiken, Arabische tijd, Buikdanseressen, Seksualiteit.	Arabisch dansen, Arabische Amerikanen praten niet over seks, Arabieren geven graag advies, Arabieren zijn geen hondennansen. Arabieren zijn gepassioneerd, Arabische gebruiken, Arabische tijd, Buikdanseressen, Seksualiteit.	Arabisch dansen, Arabische Amerikanen praten niet over seks, Arabieren geven graag advies, Arabieren zijn geen hondennansen. Arabieren zijn gepassioneerd, Arabische gebruiken, Arabische tijd, Buikdanseressen, Seksualiteit.
Nader: Fordson football is a tradition, us being Arabs, we have a lot of heart.	Arabisch dansen, Arabische Amerikanen praten niet over seks, Arabieren geven graag advies, Arabieren zijn geen hondennansen. Arabieren zijn gepassioneerd, Arabische gebruiken, Arabische tijd, Buikdanseressen, Seksualiteit.	Arabisch dansen, Arabische Amerikanen praten niet over seks, Arabieren geven graag advies, Arabieren zijn geen hondennansen. Arabieren zijn gepassioneerd, Arabische gebruiken, Arabische tijd, Buikdanseressen, Seksualiteit.	Arabisch dansen, Arabische Amerikanen praten niet over seks, Arabieren geven graag advies, Arabieren zijn geen hondennansen. Arabieren zijn gepassioneerd, Arabische gebruiken, Arabische tijd, Buikdanseressen, Seksualiteit.
Nader: As man, we something don't think with our upper head."	Arabisch dansen, Arabische Amerikanen praten niet over seks, Arabieren geven graag advies, Arabieren zijn geen hondennansen. Arabieren zijn gepassioneerd, Arabische gebruiken, Arabische tijd, Buikdanseressen, Seksualiteit.	Arabisch dansen, Arabische Amerikanen praten niet over seks, Arabieren geven graag advies, Arabieren zijn geen hondennansen. Arabieren zijn gepassioneerd, Arabische gebruiken, Arabische tijd, Buikdanseressen, Seksualiteit.	Arabisch dansen, Arabische Amerikanen praten niet over seks, Arabieren geven graag advies, Arabieren zijn geen hondennansen. Arabieren zijn gepassioneerd, Arabische gebruiken, Arabische tijd, Buikdanseressen, Seksualiteit.

5.3 Resultaten

5.3.1 Inleiding

Uit het materiaal was het uiteindelijk mogelijk om dertien frames te onderscheiden. Dit betekent niet dat er geen alternatieve frames mogelijk zijn, maar dit zijn de frames die tijdens de analyse het duidelijkst naar voren zijn gekomen. Door de vele verschillende karakters in de serie *All American Muslim* was het mogelijk om zeer tegenstrijdige frames te formuleren over hoe de moslims worden geportretteerd. In tabel 1 zijn alle frames met de *reasoning devices* en *frame devices* beschreven. In de volgende paragrafen zal ik dieper ingaan op de verschillende frames die gecreëerd zijn aan de hand van de data.

5.3.2 Portretteren middels frames

De eerste deelvraag luidt als volgt: *Aan de hand van welke frames worden de moslims in de serie All American Muslim geportretteerd?* Deze vraag wordt beantwoord aan de hand van de eerder uitgevoerde frameanalyse.

Het “anders dan anderen” frame

Het eerste frame behelst een belangrijk aspect van het Oriëntalisme zoals het beschreven is door Edward Said. Het is het klassieke raamwerk waarmee de relatie tussen “The West and The Rest, de moslims”, geïdentificeerd kan worden. Iedereen is anders dan een ander, het gaat echter om de manier hoe daarmee omgegaan wordt. In de serie *All American Muslim* benadrukken de karakters veelvuldig het verschil tussen hen, het Oosten, en de ander, het Westen. De kloof tussen het Oosten en het Westen wordt gevoed door de zogenaamde andersheid van de ander. De moslim heeft het gevoel anders behandeld te worden in het Westen, wat voortdurend wordt benadrukt. Het benadrukken van de andersheid heeft te maken met de angst om de eigen identiteit te verliezen. Door de ‘Ander’ in stand te houden en het bestaan van de ‘Ander’ voortdurend te bevestigen, blijft de identiteit geconstrueerd worden in verhouding tot de bevooroordeelde ‘Ander’. In de serie wordt niet zozeer het Oosten als ‘Ander’ geportretteerd, maar een wederzijds gevoel van andersheid van het Westen en het Oosten. Daarnaast worden de verschillen binnen de moslimgemeenschap eveneens veelvuldig benadrukt. Dit hangt samen met de mate van toewijding aan het geloof.

De kernbegrippen waarin het anders dan anderen zijn terugkomt zijn onder andere ‘Anders behandeld’, ‘Achtergesteld voelen’, ‘Anders dan andere moslims’, en ‘Anders zijn’. De moslim voelt zich een mindere ten overstaande van de Westerling. Het zelfbeeld van het Westen hangt samen met het beeld dat bestaat van het Oosten, waarbij het Oosten wordt geframed als surrogaat van het Westen. In enkele uitspraken van de karakters in de serie wordt hier verder op ingespeeld. Het Westen zou verheven zijn boven het Oosten. Bijvoorbeeld deze uitspraak van een moslima uit de serie die relatief verwesterd is in vergelijking met andere moslims uit de serie, geeft aan dat zij als moslim zijnde niet veel van de Amerikaanse samenleving vraagt: *“I don’t require much..”* Met deze uitspraak gaat de moslima eigenlijk onder zitten, onder het dominante Westen. Middels het geconstrueerde

discours, het Oriëntalisme, worden verhoudingen en verschillen tussen het Westen en de moslims in stand gehouden.

De eigen omgeving, in dit geval Dearborn, is de plek voor de Arabische moslims waarin zij niet anders zijn dan anderen, daar zijn ze de gelijke onder de gelijken. Enerzijds zijn ze Amerikaans, in Amerika geboren en dus in een Westerse omgeving opgegroeid, maar anderzijds houden ze vast aan hun traditionele afkomst, Libanese normen en waarden en de plichten van de Islam. Door zich vast te houden aan enkele tradities, door de beeldvorming omtrent moslims en de mate van aanpassing, voelen moslims zich in Amerika Arabieren en in hun land van herkomst Amerikanen. Deze culturele tweestrijd leidt echter bij enkele karakters tot een identiteitscrisis. Het volgende tekstelement is daar een voorbeeld van: *“You don’t fit in there, you are here in your own country and you are not American enough.” “No, no.” “So where do you live, you are either too American or no American enough.” “When you go to Lebanon, you are too American, you come here, you are Lebanese so either way you don’t fit in.”*

Middels het “anders dan andere” frame komt eveneens naar voren dat de moslims in de serie herhaaldelijk benadrukken dat ze anders zijn dan andere moslims, de stereotype moslims. Ze scharen zich niet bij de stereotype moslims, maar ook niet bij de typische Amerikanen. Door wederzijdse inmenging van culturen, normen, waarden en religies, worden de moslims minder als de bevooroordeelde ander gezien waartegen een superieure identiteit wordt afgezet vanuit de Westerse wereld. Desondanks willen enkele karakters uit de serie juist gezien worden als zijnde anders, uit angst de eigen identiteit te verliezen.

De moslims in de serie worden geportretteerd als zijnde anders door de machtsconstructies tussen het Westen en het Oosten. Deze uit zich in minderwaardig voelen, onder gaan zitten en achtergesteld voelen door de moslims ten overstaande van het Westen. Daarnaast worden ze als anders geportretteerd omdat ze anders willen zijn binnen de Westerse cultuur om de eigen identiteit en de eigen normen en waarden te behouden. De erkenning van het anders zijn zorgt enerzijds voor een identiteitscrisis door het belang ergens bij te horen, maar anderzijds hebben beide werelden er belang bij doordat de identiteit daardoor beïnvloed wordt. Het Oosten en het Westen gebruiken elkaar voor de constructie van de eigen identiteit. De constructie van identiteit hangt samen met de ordening van macht en machteloosheid in elke samenleving. Elk tijdperk en elke samenleving herscheppen hun ‘anderen’ in de samenleving middels de bestaande instituten als gezin, kerk en gemeenschappen.

Het “angst voor het vreemde” frame

Het tweede type frame, het “angst voor het vreemde” frame, is zowel voor het Westen naar het Oosten als wel van het Oosten naar het Westen van toepassing. Bij dit frame komen een aantal zaken naar voren. De kernbegrippen die centraal staan laten dit goed zien: ‘Medestanders zoeken’, ‘Buiten de veilige haven’, ‘Angst reactie Westerse omgeving op hesjab’, ‘Angst uitdragen Islam’, ‘Angst voor de Islam’, ‘Angst voor Westerse invloeden’ en ‘Misopvattingen wegnemen’. Aan de hand van deze kernbegrippen zal ik dit frame beschrijven.

De moslims in de serie gaan uit angst om niet geaccepteerd te worden door het vreemde altijd op zoek naar mensen uit de eigen groep, de zogenaamde *ingroup*. De Arabische gemeenschap in Dearborn, is een bekende en veilige haven voor veel moslims. Buiten die gemeenschap ligt een onbekende Westerse wereld met veel mensen die de cultuur, religie, gewoontes en gebruiken wellicht niet begrijpen, al dan niet waarderen. Deze angst om niet geaccepteerd te worden uit zich bijvoorbeeld in het zoeken van medestanders buiten Dearborn, het zien van Dearborn als veilige haven en de angst voor reacties op de hesjab. *“The scariest part about me wearing a hesjab is that people may not understand. If I’ll go on vacations and I’ll go to spots where you usually not really are going to find a woman wearing hesjab and what are people going to think of me..”*

Daarnaast is er de angst voor beïnvloeding van het Westen op de traditionele en conservatieve religie en cultuur. Zoals eerder beschreven houden de moslims in de serie graag vast aan hun eigen culturele en religieuze normen en waarden. Vooral bij één gezin uit de serie heerst de angst voor Westerse invloeden bij bijvoorbeeld de opvoeding van hun kinderen. Zo zitten op de scholen bijvoorbeeld ook niet-moslims. De ouders zijn bang dat hun kinderen het gedrag en de manier van kleden van die Westerse kinderen gaan overnemen, wat ze niet zouden goedkeuren. *“(…) But we are not into the dancing and the mixing of the boys and girls and we automatically hope that they’d understand why we are making these decisions and honor what we’d ask them to do.”* Hieruit blijkt dat de vader een bevooroordeelde denkwijze heeft op het Westen wat haaks staat op het gelovige, traditionele en conservatieve leven wat hij en zijn vrouw willen leiden en willen overgeven aan de kinderen. Er heerst hierdoor een angst voor de invloed van die Westerse cultuur op de opvoeding van de kinderen. *“If our daughters would feel at their teenage years that they have a hard time with wearing the headscarf, that would be difficult for me.”*

Tot slot bestaat de angst van het Westen naar het Oosten, waar het Oosten weet van heeft. Vanuit het Westen gezien krijgt iets wat uitgesproken anders of buitenlands is, een status die om de een of andere reden eerder minder vertrouwd dan meer vertrouwd is. Deze angst staat verder beschreven in het terroristenframe.

De moslims in de serie worden geportretteerd als moslims die enerzijds openstaan voor Westerse invloeden maar wel angst hebben voor negatieve beïnvloeding door het Westen, wat samenhangt met vooroordelen over de Westerse cultuur. Mede hierdoor zijn de moslims geneigd altijd op zoek te gaan naar eigen *ingroup*. Daarnaast worden de moslims daar niet als vreemd of anders gezien, maar als onderdeel van de gemeenschap. Tot slot worden de moslims geportretteerd als de gewone moslims die zich moeten verdedigen. De angst van het Westen voor het Oosten wordt gevoeld door de Oosterling, waardoor de bal als het ware bij het Oosten ligt om zich continu te verantwoorden ten overstaande van het Westen.

Het “toegewijde moslim” frame

Dit frame beslaat de mate van toewijding in het geloof van de moslims uit de serie. Door de verschillende karakters in de serie is er eveneens een verschil in de mate waarin de Koran en de verplichtingen beschreven in de Sharia, opgevolgd worden. De ene moslim is niet of nauwelijks bezig

met de religie, waar de andere moslim de Islam ziet als een manier van leven. In de serie is dat laatste voornamelijk aanwezig en zijn de moslims vrij toegewijd aan de religie en trachten ze op zo'n manier te leven dat ze een goede moslim zijn. De kernbegrippen die bij dit type frame centraal staan zijn 'Full commitment', 'Moslim is superieur', 'Op de vingers tikken', 'Sterke persoonlijkheid', 'Waarde hechten aan moslimgemeenschap' en 'Interpretatie Koran'.

Waar de geloofsbelijdenis en het religieuze plichtsbef in het Westen nauwelijks nog aan de orde is, speelt religie voor moslims een belangrijke rol in het leven. Een toegewijde moslim volgt het pad dat door Allah is uitgestippeld en laat belangrijke beslissingen aan God over: "*Inshallah*" oftewel 'God's wil', uitspraken die veelvuldig in het vocabulaire van de moslims in de serie naar voren komen. Dit frame komt tot uiting in de manier hoe over de Islam gesproken wordt, hoe andere moslims en bekeerden veroordeeld worden op hun "moslimzijn" en hoe trots de moslim is op het moslim zijn en de moslimgemeenschap. In de serie wordt duidelijkheid gecreëerd over een voor het Westen vreemde en onbekende religie. Plichten, normen en waarden en ideeën over de religie worden in de serie besproken in zogenaamde "Bankdiscussiesetting". Zo wordt onder andere besproken hoe een goede moslim dient te leven en worden minder religieuze moslims veroordeeld. Nina is een moslima in de serie met een bepaalde levensstijl waarin het geloof een kleine rol speelt, zoals in veel Westerse landen steeds meer het geval is. Ze heeft de normen en waarden van de religie overgenomen maar is niet dagelijks bezig met het praktiseren van het geloof. Nawal is een andere moslima in de serie die daarentegen zeer toegewijd is aan het geloof. Tijdens de "bankdiscussiesetting" geeft Nina aan dat als je bekeert dat je het dan goed moet doen, waarop Nawal Nina het volgende verwijt: "*What Nina just said, if you are going to convert, you got to do it right, but what about the people that were born into it, they don't have to do it right?*" In de serie hechten de toegewijde moslims veel waarde aan het leven op de enige juiste manier volgens de Koran. De toegewijde moslim lijkt zich dan ook beter te voelen dan de moslims die niet hun leven in het teken stellen van de Islam.

Visueel komt dit frame tot uiting in traditioneel bidden, gescheiden bidden en de *Sjahada*. Jeff heeft zich, om te kunnen trouwen met Shadia, bekeert tot de Islam. In het bijzijn van betrouwbare getuigen heeft hij de *Sjahada* tweemaal bewust en oprecht uitgesproken. Die woorden alleen maken hem echter geen moslim, dat moet vanuit hemzelf komen, stellen de andere moslims. Omdat Jeff als bekeerling niet vast, wordt hij vervolgens veroordeeld door de andere moslims op zijn mate van toewijding.

Een aantal moslims uit de serie kunnen geportretteerd worden als toegewijde moslims, die het geloof en de manier van leven die daarmee samenhangt hoog in het vaandel hebben staan. Deze moslim is superieur ten overstaande van minder gelovigen en bekeerden en hecht waarde aan de normen en waarden en de plichten van de religie. Het richt zich daarbij echter voornamelijk op de eigen groep en niet zozeer op andere religies. Er wordt in de serie zo nu en dan een vergelijking gemaakt met de twee andere Abrahamitische godsdiensten, het Christendom en het Jodendom. Deze gelovigen worden echter verder niet veroordeeld in de serie.

Het “islam is superieur” frame

Vanuit het vorige frame vloeit dit frame voort, waarbij de islam als superieur wordt ervaren. De islam en de verplichtingen die daarmee samenhangen zijn superieur ten opzichte van de Westerse cultuur, normen en waarden. De moslims erkennen de eerdere Abrahamitische godsdiensten maar zien de Islam als een ultieme synthese van de twee religies, waardoor zij zich superieur voelen. Zeker bij de toegewijde moslims in de serie staat de Islam boven alles in het leven en is al het andere ondergeschikt. De levensstijl die zij zichzelf aanmeten, de keuze die gemaakt wordt en het geloof in God, staat boven het Westelijke leven. *“The most important thing in my life, after Islam, are my family and coaching football for Fordson highschool.”* De Islam is het belangrijkste in het leven van Fouad. Een jonge jongen die Fouad coach in het footballteam stelt eveneens de islam en de verplichting vasten boven de sport: *“I have rather fast and have God have pleasure with what I did instead of win a couple of games and never fasted or whatever.”* De jonge jongen is zeer vastbesloten in zijn relatie met Allah. De islam is niet alleen superieur ten opzichte van de sport maar eveneens jegens de andere spelers die niet-moslim zijn, opdat zij zich dienen aan te passen aan de verplichtingen van de islam. De islamitische normen, waarden en verplichten zijn superieur ten overstaande van de Westerse, waarbij het Westen als het ware wordt gedwongen zich aan te passen.

Kernbegrippen bij dit frame zijn ‘Geloof maakt beter mens’, ‘Islam is superieur’, ‘Moslim is superieur’, ‘Traditionele denkwijze’, ‘Trots op moslim zijn’, ‘Angst Westerse invloeden’. Het geloof staat voorop en het leven staat in het teken van het geloof. Samira, een vrouw met vruchtbaarheidsproblemen gaat naar de Imams om te vragen hoe ze ervoor kan zorgen dat ze wellicht een kind zou kunnen krijgen. Door op deze manier haar vruchtbaarheidsprobleem aan te pakken, stelt ze het geloof in Allah en de Imams boven de Westerse medische wetenschap. Samira begroet de Imams met de hand op haar borst, een visueel element van een handeling van de islamitische normen en waarden.

De moslim en de Islam wordt middels dit frame geportretteerd als zijnde superieur. Zowel superieur ten opzichte van de andere Abrahamitische religies, minder gelovige moslims als wel ten overstaande van de Westerse wereld. Dit uit zich in de beslissingen die worden gemaakt, hoe over zaken wordt gedacht en hoe er gehandeld wordt.

Het “islam is ondergeschikt” frame

Dit frame is een counterframe van het “Islam is superieur” frame. Bij dit frame komt naar voren dat de Islam ondergeschikt is aan de Westerse cultuur, ideeën en normen en waarden. Vanuit de Islam beredeneert, is het Westen superieur. De moslims in de Westerse cultuur passen zich aan en schikken zich in die Westerse levensstijl zonder de verplichtingen en de Islam uit het oog te verliezen. Het is echter minder dominant aanwezig in het leven en het staat niet boven de Westerse normen en waarden. Kernbegrippen die bij dit frame horen zijn onder andere: ‘Geloof maakt niet uit’, ‘De Islam is ondergeschikt’, ‘Islam komt uit jezelf’, ‘Ongemakkelijk door het geloof’, ‘Relatie met Allah’. De moslims in de serie kunnen wel een toegewijde moslim zijn maar toch de religie onder de Westerse normen en waarden stellen. Zo is het bijvoorbeeld in de Islam niet geoorloofd om als getrouwde man of vrouw

iemand van het andere geslacht een hand te geven. Iets wat in de Westerse cultuur een teken is van respect, is voor een moslim disrespectvol tegenover de echtgenoot. Zij dienen elkaar in dat geval te begroeten met de hand op het hart. Nawal maakt in de serie een uitzondering in de sportschool bij het geven van de hand aan de Westerse mannelijke trainer. Ondanks dat ze wel bij zichzelf denkt, *“Oh crap, i did something wrong..”*, past ze zich aan, aan de Westerse cultuur en stelt ze de normen en waarden van de Islam onder de Westerse normen en waarden.

De visuele aspecten van dit frame komen veelvuldig terug in de manier van kleden van Nina. Zij houdt zich niet aan de conservatieve en traditionele kledingseisen van de Islam en kleedt zich Westers en bloot. Maar ook het gemak waarmee Bilal en Shadia tatoeages zetten, de Westerse gebruiken die tegenstrijdig zijn aan de Islam zoals als vrouw een discotheek te openen en als ongetrouwde vrouw het ouderlijk huis te verlaten. De moslims trachten zich aan de conservatieve en traditionele normen en waarden van de religies te houden, waar dat in de Westerse wereld af en toe lastig kan zijn en kan leiden tot een interne strijd. Het geloof is dan wel van belang maar het land waarin zij leven eveneens en uit respect is het van belang op sommige momenten uitzonderingen te maken, zowel voor zichzelf als wel voor de Westerse medemens. Middels dit frame worden enkele moslims uit de serie dan ook geportretteerd als gelovigen die enerzijds belang hechten aan de religie maar anderzijds waarde hechten aan de Westerse cultuur, normen en waarden.

Het “vrouwen zijn ondergeschikt” frame

Bij dit frame gaat het om de man- vrouwverhouding binnen de Islam die in de serie veelvuldig naar voren komt. Tijdens de discussies op de bank wordt de man- vrouwverhouding een aantal keer besproken. Daaruit komt naar voren dat in de ogen van de karakters in de serie de vrouwen minder mogen, minder kunnen en minder serieus genomen worden dan de man. De kernbegrippen die centraal staan bij dit frame zijn achtereenvolgend: ‘De man bepaalt’, ‘De traditionele man in het gezin’, ‘De vrouw is de schuldige’, ‘Eigen geslacht’, ‘Garagecultuur’, ‘Vrouwen mogen minder’ en ‘Functie van de vrouw’.

Vanuit de Arabische cultuur en de religie heeft de vrouw een aantal traditionele functies zoals het baren van kinderen, de opvoeding en het huishouden. Buiten deze functies kunnen en mogen vrouwen traditioneel zowel religieus als cultureel minder. Iets wat door de Islamitische mannen gevoed en in stand gehouden wordt. *“A muslimman can marry somebody from another religion, from either Christianity or Jewishm.” “Right.” “But a muslimwoman can’t.”* Een norm die is opgelegd vanuit de religie. *“In this community, it would be an issue for some guys, their wife’s they go to the club and get hit on. They don’t care for that. They don’t want that.”* Een principe opgelegd vanuit de mannelijke cultuur. De man is de baas in het gezin en bepaalt wat de vrouw wel of niet doet. De verschillen worden dus opgelegd door de religie en de cultuur en uitgevoerd door de man.

De garagecultuur is eveneens een voorbeeld van de man- vrouwverhouding. De islamitische mannen houden ervan om zich af te zonderen en gaan daarom met alle mannen in de garage zitten. Het stamt af van oude Arabische gewoontes, waarbij de mannen voor het huis zaten en iedereen die langskwam begroetten. Middels de garagecultuur wordt enerzijds vastgehouden aan traditionele

gewoontes, weliswaar in een nieuw Westers jasje, en anderzijds de verschillen tussen de mannen en de vrouwen onderschreven, opdat de vrouwen binnen de traditionele functies aan het uitvoeren zijn.

Visueel komt dit frame voornamelijk tot uiting in beelden en handelingen waarin de man, als traditionele man aan het hoofd, alles bepaalt. De man straalt een gezag uit en de vrouw en kinderen zijn onderdanig en trots. Daarnaast komt het tot uiting in de traditionele functies van de vrouw, waarbij de vrouw voor de kinderen zorgt, eten klaarmaakt en het huis schoonmaakt.

De traditionele moslima wordt middels dit frame geportretteerd als zijnde onderdanig aan de man, een vrouw die minder mag en minder kan en een vrouw die de traditionele functies vervult binnen het gezinsleven. Ideeën en denkbeelden die voortkomen uit de religie en de Arabische cultuur en in stand gehouden worden door de man, die een dominante positie heeft binnen de man-vrouwverhouding.

Het “vrouw met hoofddoek” frame

Dit frame, dat voortkomt uit het eerdere beschreven frame over de rol van de vrouw, gaat over vrouwen met een hoofddoek. De hoofddoek is een belangrijk onderwerp binnen de serie en er wordt op verschillende manieren veel aandacht aan besteed. De Islam, familie en gemeenschap hebben bepaalde ideeën over een vrouw met een hoofddoek. Zo wordt het bijvoorbeeld gezien als een verplichting van een vrouw om een hoofddoek te dragen opdat *“As man we think something not with our upper head.”* De hoofddoek wordt gezien als een hele ervaring voor de moslimvrouw, zowel positief als negatief. Positief omdat het respect afdwingt van zowel de man, de familie als de gehele gemeenschap, het de man onder controle kan krijgen, en een mogelijkheid biedt om dichterbij God komen te staan. Negatief omdat het in de Westerse cultuur een bepaald beeld oproept van onderdrukte vrouw en een vrouw die zich niet wil aanpassen.

De kernbegrippen die centraal staan bij dit frame zijn: ‘Angst reactie Westerse omgeving op hesjab’, ‘Bedroeft over hoofddoek’, ‘Beperkingen hesjab’, ‘Moderne hesjab’, ‘Hoofddoek is plicht van de vrouw’ en ‘ophemelen van de hoofddoek’. In de serie wordt de hoofddoek herhaaldelijk opgehemeld. De vader van Samira, die voor haar vruchtbaarheidsprobleem dichterbij Allah wilde komen en om die reden besloten heeft een hoofddoek te dragen, meent dat een moslimvrouw pas compleet is met hoofddoek: *“Now, when I look at my daughter, I see a complete muslimwoman. She always looked beautiful but now she looks more beautiful to me.”* Binnen het gezin van Samira is het geoorloofd om je minder aan de plichten en normen en waarden van het geloof te houden. Echter wanneer op de juiste manier de Islam gevolgd wordt, leidt dat wel tot meer waardering. *“I present to you (...) a covered woman.” “(...) congratulations. It looks nice.”* Iedereen in de omgeving feliciteert de vrouw voor het maken van de stap om een hoofddoek te gaan dragen. De vrouwen in de serie die de hoofddoek dragen zijn er eveneens zeer tevreden over. *“How do you like it?” “I love it. (...) Praise be to God. Best thing I ever did.”* En: *“Wearing the hesjab is so much more than what you see. Because hesjab isn’t something you take lightly.”*

De hoofddoek is een hele ervaring voor de vrouw omdat het een afscheid is van de Westerse wereld waarbij de haren in de wind konden wapperen en de armen en benen ontbloot konden zijn.

Het is echter eveneens een mogelijkheid om de religie intenser te ervaren en de relatie met God en de echtgenoot te verbeteren. Het is een belangrijke beslissing omdat het in principe een keuze is voor de rest van het leven. Na 9/11 had Samira echter besloten de hoofddoek tijdelijk af te doen omdat ze verward en bang was de Islam uit te dragen. Het vruchtbaarheidsprobleem is voor haar het moment om de relatie met God weer te verbeteren. De visuele aspecten van dit frame zijn voornamelijk van Samira waarbij zij met verschillende emoties de hoofddoek voor het eerst omdoet. Dat staat voor de ervaring die elke moslima met een hoofddoek doorstaat. Er zijn ook moderne en verwesterde vrouwen in de serie die geen hoofddoek hebben. Zij dragen, zoals ze zelf zeggen, het geloof dan ook voornamelijk in hun hart.

De moslima's in de serie worden middels dit frame geportretteerd als zijnde traditioneel en conservatief maar eveneens Westers. Ze willen laten zien dat de gedachte achter de hoofddoek weliswaar traditioneel en conservatief is maar dat het op een Westerse manier gedragen kan worden. De vrouwen met hoofddoek worden daarnaast geportretteerd als machtig en zelfstandig, doordat zij zelf de keuze maken om de hoofddoek te dragen. Het dragen van de hoofddoek wordt in de serie als iets moois en goeds neergezet en de vrouwen die het dragen, worden op een voetstuk geplaatst. Shadia, de zus van Samira draagt geen hoofddoek en zegt over het dragen van een hoofddoek het volgende: *"If i do choose to wear the headscarf, hesjab, later, I will. You know, it is not a competition."* Vrouwen die geen hoofddoek dragen, kunnen zelfs het gevoel hebben minder gewaardeerd te worden.

Het "famielimens" frame

Bij dit frame gaat het over het belang van het hebben van een familieband. Bij de islam wordt veel aandacht besteed aan de familie en dan met name het gezin. De religie moedigt aan tot het liefhebben en respecteren van de andere gezinsleden en met name de ouders. Zij spelen een belangrijke rol in de opvoeding van de kinderen en het nemen van beslissingen. De moslim wordt opgedragen om goed te zijn voor de ouders, opdat de moslim op die manier gehoorzaam is aan Allah. In de serie komt duidelijk naar voren dat de ouders een belangrijke rol spelen in het leven van een moslim. Tijdens de opvoeding van de kinderen hebben de ouders de voor hen belangrijkste normen en waarden met betrekking tot de religie getracht over te brengen. Echter als de kinderen achttien zijn of ouder, houdt de opvoeding, anders dan in het Westen, nog niet op. De kinderen verlaten pas het ouderlijk huis als ze trouwen. *"I know a lot in the American culture the kids turn 18 and sent of to college. In our culture, we don't like our children to move out because they you will lose a sense of family."* In de serie hebben de kinderen veel respect voor hun ouders, ongeacht welke leeftijd. Of ze nu akkoord zijn met de beslissing of niet, steun zoeken bij de ouders of om een gunst vragen, het gebeurt altijd met respect. Het is dan ook verwerpelijk om enige vorm van irritatie te tonen tegenover de ouders wanneer zij het de kinderen moeilijk maken.

De kernbegrippen die centraal staan bij dit frame zijn: 'De ouder-kind relatie', 'Belang van familieleven', 'De druk/controle van de ouders', 'De ouders bepalen', 'Belang van voortplanting', 'Belang van commune', 'Reputatie en Roddelen'. Door de hoge positie van de ouders ten opzichte van

de kinderen, trachten zij zoveel mogelijk voor de kinderen te bepalen. Wanneer de kinderen eigen keuzes maken zonder overleg met de ouders kan dit leiden tot onderlinge botsingen. Het gevolg is dat de kinderen de ouders zo min mogelijk betrekken bij beslissingen opdat de angst bestaat dat de ouders er niet mee akkoord gaan. *“I haven’t told my parents yet.. (...) It is time for me to break the news to my parents.”* Nina krijgt bij het openen van haar club geen steun en goedkeuring van haar ouders. Toch besluit ze haar plannen door te zetten en de beslissing van haar ouders naast zich neer te leggen. De ouder-kind relatie hangt dan ook samen met de mate van toewijding aan de traditionele religieuze en culturele normen en waarden.

Het belang van voortplanting hangt eveneens samen met dit frame, opdat de familienaam voortgezet dient te worden. Cultureel gezien ligt het binnen de verwachting om veel kinderen te krijgen als moslimstel. *“(…) This year, next year, next year. When are you going to have another baby?”* Vanuit de familie bestaat een bepaalde druk om de familienaam voort te zetten, maar eveneens om de juiste beslissingen te maken als moslim. De keuzes die gemaakt worden als individu hebben uiteindelijk ook gevolgen voor de familie. Dat is iets om als individu rekening mee te houden. Als moslim handel je nooit alleen. Altijd in een familieverband of een moslimverband.

De moslim wordt middels dit frame geportretteerd als trouw en respectvol tegenover de ouders en de beslissingen van ouders. De ouders staan hoog in het vaandel en hebben een belangrijk aandeel in beslissingen van de individuele moslim. De aanwezigheid van de familie als moslim zijnde kan zowel als een warm bad, als wel zeer verstikkend aanvoelen. Het kind dient de rest van zijn of haar leven verantwoording afleggen aan de ouders op verscheidene gebieden. Dit frame hangt dan ook samen met het “reputatie” frame, opdat de keuzes van de individu eveneens invloed kunnen hebben op de reputatie en de naam van de familie.

Het “perfecte moslim” frame

Vanuit de familie en de gemeenschap bestaat er een bepaalde druk naar moslims om het geloof zo goed mogelijk te volgen. Dat streven naar perfectie staat in sommige gevallen haaks op de minder gelovige moslims en de progressieve Westerse cultuur. De moslims in de serie verhouden zich niet alleen tot het Westen, maar ook tot elkaar. Je bent wie je bent in relatie tot anderen en je verleent daar een bepaalde identiteit aan. De identiteit van de perfecte moslim wordt gevormd in verhouding met de minder gelovige moslims.

De kernbegrippen die centraal staan bij dit frame zijn: ‘Belang van Islamitische plichten’, ‘Dansen is oneerbiedig’, De perfecte moslim’ en ‘Normen en tradities van het geloof’. De normen en tradities van het geloof worden voornamelijk in de “bankdiscussiesetting” besproken. Hier geven de verschillende karakters uit de serie hun meningen en ideeën over bepaalde onderwerpen. Hier wedijveren de karakters dan ook voornamelijk om de plaats voor de meest perfecte moslim. Nina, als minder gelovige, zegt in een van die discussies het volgende over dat wedijveren: *“There isn’t something like a scoreboard, he, i’m more muslim than you, you are a crappy muslim. It doesn’t work like that.”*

Door verschillende interpretaties van de Islam is het mogelijk dat iedere moslim andere ideeën heeft over het geloof en de perfecte moslim. Zo doet Fouad bijvoorbeeld niet aan dansen omdat hij van mening is dat dat oneerbiedig is. *“I don’t think being (...) during the dancing during the music part is necessarily acceptable. We were just talking about modesty, I think that’s..”* *“.. a form of modesty.”* *“Yeah.”* *“Sure?”* *“If I was to go up there and shake and dance you know.. I think that’s..”* *“You wouldn’t feel comfortable with yourself for doing that.”* Door de verschillende interpretaties die mogelijk zijn uit de Koran, zijn er vanuit de moslims in de serie verscheidene ideeën over eerbaarheid. Zo ook over de hoofddoek waarbij Nina, die geen hoofddoek draagt, stelt dat in de Koran staat dat de vrouw zich bedekkend dient te kleden, dat er nergens staat dat het haar bedekt moet worden.

Het is niet zozeer dat de moslim middels dit frame geportretteerd wordt als zijnde een perfecte moslim maar meer als moslim die streeft naar perfectie en wedijvert met andere moslims om het geloof het beste te volgen. In de verhouding met andere moslims wordt de eigen identiteit vormgegeven. De identiteit van de perfecte moslim wint aan kracht door zich af zetten tegen de minder gelovige moslims, als zijnde mindere moslims. De perfecte moslim zet zich op die manier af tegen de verborgen identiteit in zichzelf en voelt zich superieur.

Het “rebel role” frame

Dit frame is een counterframe van het “perfecte moslim” frame. Het spelen van de “rebel role” staat haaks op de perfecte moslim en trekt zich niet of nauwelijks wat aan van verplichtingen en richtlijnen die voortkomen uit de Islam. Daarnaast speelt de druk van de ouders en de familie minder mee in het maken van keuzes. De moslim leidt zijn of haar eigen leven en volgt in plaats van het pad van God, het eigen pad. Vele moslims zouden enerzijds willen dat ze iets meer de rebel role zouden hebben en zich minder van de druk van buitenaf zouden aantrekken. Aan de andere kant voelt de rebel zich buitengesloten en minder gewaardeerd binnen de gemeenschap en de familie. In de Arabische cultuur speelt de gemeenschap en de familie een belangrijke rol, wat het voor de rebel lastig maakt het eigen plan te trekken. In de serie zijn vooral Nina en Shadia, twee vrouwen zonder hoofddoek, de zogenaamde rebellen. Shadia zit onder de tatoeages, is getrouwd geweest met een man en gescheiden, heeft een zoon en naast de Ramadan zijn er weinig verplichtingen waar zij zich als moslima aan houdt. Nina is een carrièrevrouw die schaars gekleed gaat, behalve enkele normen en waarden van de religie nauwelijks verplichtingen nakomt en zich zelfs ongemakkelijk voelt bij bepaalde aspecten van het geloof. Beide vrouwen krijgen van de gemeenschap en de familie commentaar op de “niet-moslim” manier waarop zij leven. Zo veroordeelde de Imam het feit dat Nina een club opende en sprak openlijk over haar in de moskee. *“Like in our religion you are not supposed to talk about people and like he is the Imam.”* Dit is het lot van de rebel binnen een moslimgemeenschap. Als iemand “out of the box” denkt en anders is dan de perfecte moslim, bestaat de kans dat de gemeenschap diegene veroordeelt.

De kernbegrippen die dan ook samenhangen met dit frame zijn: ‘De rebel role’, ‘Geloof in Allah’, ‘Ongemakkelijk door het geloof’, ‘Out of the box’. Een andere moslima in de serie, Suehaila, leeft haar leven in het teken van Allah en streeft ernaar een perfecte moslima te zijn, maar ervaart

daarin enkele obstakels. Suehaila ziet zichzelf als een goede moslima: ze draagt een hoofddoek, bidt elke dag en houdt zich verder aan de islamitische verplichtingen die bij het geloof horen. Ze is echter niet gelukkig omdat het geloof en de cultuur haar beperkt in het begaan van haar eigen pad. Suehaila bevindt zich tussen twee vuren, enerzijds de Westerse cultuur waarin zij haar kansen ziet als een werkende vrouw, anderzijds de Oosterse cultuur waarbij een alleenstaande vrouw bijvoorbeeld niet het ouderlijk huis mag verlaten, wat voor haar een belemmering vormt voor haar carrière. Aan het einde van de serie kiest Suehaila voor zichzelf en geeft aan dat de culturele en religieuze verwachtingen haar allemaal niks meer kunnen schelen: *“Quiet frankly, I don’t give a sh*t anymore.”* Een rebel zit vaak tussen de traditionele en conventionele culturele en religieuze Oosterse verwachtingen en de Westerse wereld in, wat zorgt voor een interne tegenstrijdigheid.

Middels dit frame wordt de moslim uit de serie geportretteerd als zijnde tegendraads, onafhankelijk en verwesterd. Vooral de vrouwen in de serie zijn progressief en voelen minder de druk die opgelegd wordt vanuit de familie, gemeenschap en de religie. Waar de moslim vanuit het Oosterse perspectief gezien wordt als rebel, is dat vanuit het Westen niet zo. Zij zijn juist degene die zich het meest aanpassen aan de Westerse cultuur, normen en waarden. In de Westerse cultuur speelt de druk van de familie, gemeenschap en religie een veel minder grote rol dan in bij de Oosterse cultuur. Dit frame hangt weer samen met de frames waarbij de moslims belang hechten aan het behoud van de eigen identiteit. De moslims die neigen naar een meer Westerse identiteit worden binnen de moslimgemeenschap veroordeeld.

Het “reputatie” frame

Dit type frame gaat over het belang wat moslims hechten aan reputatie. Bij de communicatie over moslims en de Islam speelt de reputatie een belangrijke rol. Het wel of niet worden van een perfecte moslim of een rebel hangt dan ook voor een groot deel samen met de reputatie. Binnen de familie en de gemeenschap heerst een druk op de moslim. De keuzes die gemaakt worden hangen samen met de reputatie van de familie en de gemeenschap. Dit resulteert voor de rebelerende moslim in interne conflicten, opdat niet alleen de eigen reputatie op het spel staat maar ook die van de familie. De kernbegrippen bij dit frame zijn onder andere: ‘Andere moslims veroordelen’, ‘Reputatie’ en ‘Roddelen’.

Door die roddelcultuur binnen de gemeenschap en familie ontstaat er bepaalde druk op de mate van toewijding aan de Islam. *“If you are not fasting, a lot of people in the city will not tell people, because it, again it is disrespectfull, you don’t want anybody to look down on you. You don’t want people to go talk about you.”* Deze quote geeft duidelijk weer dat de moslims andere moslims veroordelen op de mate waarin de verplichtingen van de Islam opgevolgd worden. Minder gelovige moslims worden met de nek aangekeken.

Naast het geroddel over de mate van toewijding zijn de culturele conventies, normen en waarden eveneens veelvuldig onderwerp van het geroddel. Wanneer een moslim tegen bepaalde culturele gedragsregels ingaat, zal die op veel weerstand stuiten in de vorm van geroddel, wat invloed heeft op de reputatie van de desbetreffende moslim. In de serie wil de carrièrevrouw Nina een club

openen waarop zij veel negatieve reacties krijgt vanuit haar familie en de gemeenschap. De conservatieve culturele conventie over het feit dat een vrouw geen club kan openen, botst met de carrièreplannen van Nina. In de gemeenschap leidt dit tot geroddel, waarbij zelfs de Imam een aantal woorden in de Moskee wijdt aan de situatie. Wanneer eenmaal binnen de gemeenschap een label aan je naam hangt, maakt het niet meer uit wat je doet. *“People talk, no matter what you do..”*.

De keuzes die als individu echter worden gemaakt hebben eveneens gevolgen voor de familie van de individu. *“If I’m going to make a decision, it’s going to go back, am I going to make sure that I’ll make a decision and it is going to be a good decision where my families reputation, my last name is not going to be tainted by that decision.”* Bij elke beslissing die wordt gemaakt, wordt nagedacht over de gevolgen voor de familienaam. Het gaat dus niet alleen om de reputatie van de individu maar eveneens om de reputatie van de familie, wat samenhangt met het “famielienens” frame.

De moslim wordt middels dit frame geportretteerd als iemand die veel waarde hecht aan een reputatie. Bij elke beslissing die een moslim maakt, wordt gekeken wat de gevolgen zijn voor de reputatie van de individu of familie. Of dit nu om een sportwedstrijd gaat of om de toewijding aan het geloof, reputatie is van belang. Dit hangt samen met de roddelcultuur die heerst in de gemeenschap en de familie. In de serie komt naar voren dat de moslims veelvuldig over elkaar roddelen en andere moslims veroordelen. Hierdoor ligt een bepaalde druk op de moslims om te leven volgens de verwachtingen van de gemeenschap en de familie om de perfecte moslim te zijn.

Het “terroristen” frame

Dit frame hangt samen met de beeldvorming omtrent moslims. De aanslagen van 11 september 2001 en die daarop volgden vormden het afgelopen decennium een belangrijke bron voor de beeldvorming van het Oosten en de Islam. Na de aanslagen van 11 september is voor de Westerse wereld de Islam veranderd van verre exotische religie naar een dwangmatig opgedrongen levenswijze, dat wordt geassocieerd met geweld, intolerantie en fundamentalisme. *“We already have been labeled as terrorists.”* De karakters in de serie hebben het gevoel dat ze dit beeld van de Islam recht moeten praten. *“Extremist have painted an image of the Islam, that I have to sit and clear.”* De moslims in de serie zijn op de hoogte van het beeld dat van de moslims en de Islam in de Westerse wereld bestaat en trachten dat beeld te veranderen. Dit legt een druk op de moslims om zichzelf continu te verdedigen, ondanks dat ze in Amerika geboren zijn. Enkele karakters klagen hier dan ook over, waar anderen het begrijpen. *“Stop complaining about why you have to explain yourself to non-muslims and do something about it.”* Middels het “terroristen” frame is waar te nemen hoe de moslims vanuit het Westerse perspectief geportretteerd worden. De serie laat vervolgens zien hoe de moslims met dit beeld omgaan.

De kernbegrippen bij dit frame zijn: Beeldvorming van de moslims, Extremisten, Moslim maar geen terrorist, Taliban, Vooroordelen, Toegewijde moslim wordt radicale moslim. Voornamelijk na 11 september bestaat het beeld dat alle moslims terroristen zijn. De karakters voelen zich als Amerikaanse moslims machteloos bij dit beeld. *“Those terrorists attacked us as Americans and hijacked our religion as muslims.”*, *“September 11th attacks, when they happened, I feel like if it was a*

Christian guy that flew the airplane, that individual would be attacked. His religion wouldn't be attacked, his individual would be attacked." De moslims voelen zich net als de andere Amerikanen aangevallen op 11 september maar stellen dat zij het nog erger hebben meegemaakt omdat daarnaast hun religie is aangevallen. *"9/11 affected all of us, not just as an American, but as a muslim."* Door het beeld dat met name na de aanslagen van moslims is ontstaan, voelen de moslims zich in Amerika ondergewaardeerd. *"It was the first time where I realized that people looked at me as less American. And for someone who was born and raised in this country, it was very difficult for me to accept that."*

De media spelen een belangrijke rol bij de beeldvorming over etnische minderheden. In de serie wordt binnen de gemeenschap een moslim door een andere moslim bij het basketbalveld vermoord. De karakters menen dat de media gretig inspringen op de negatieve informatie over de moslims. *"The media is having a field day with this. What is the Dearborn community look like?"* De media kunnen het idee dat bestaat over andere sociale groepen, culturen en religies beïnvloeden door beelden van de werkelijkheid in een bepaald daglicht te presenteren. Zo gingen in de media eveneens geruchten dat in Dearborn de *Sharia*, de Islamitische wetgeving, ingevoerd was. *"And that is completely false. And I hope the people don't take things like this feed into them and use that as more of a hatred towards us."* De manier waarop de moslims en de moslimgemeenschap gerepresenteerd worden in de media, heeft invloed op hoe de bevolkingsgroep behandeld wordt als burgers. Zo kunnen verkeerde en onvolledige representaties van moslims in de media resulteren in islamofobie en racisme. In de serie is te zien dat Nawal en Nader in een restaurant buiten Dearborn zeer lang moeten wachten voor ze een plaats toegewezen krijgen. Daarnaast vertellen de footballplayers dat wanneer ze tegen teams moeten buiten Dearborn ze veelvuldig uitgescholden worden: *"You f*cking Arabs, you terrorists."*

De moslims worden middels dit frame geportretteerd als moslims die moeten vechten tegen de vooroordelen en beeldvorming. Het zijn de slachtoffers van het beeld dat door de extremisten en fundamentalisten de wereld in wordt geholpen. De onvolledige of enigszins gekleurde informatie over de moslimgemeenschap en over de moslims die in de media weergegeven wordt, voedt deze vooroordelen en denkbeelden over de etnische minderheid. Hierdoor hebben de moslims het gevoel dat ze zich altijd moeten verdedigen en de ander moet overtuigen van de goedheid van de cultuur en de religie. *"I have to go round and I have to represent Islam in the actual true manner that it is."*

Het "generaliserende Arabier" frame

De karakters in de serie zijn allemaal van Libanese en dus Arabische afkomst. De moslims in de serie hebben om die reden bepaalde denkbeelden en ideeën over wat een Arabier precies is, omdat ze zelf eveneens een Arabier zijn. De karakters uit de serie horen als moslims bij de moslimgemeenschap over de hele wereld en als Arabieren bij het Arabische volk. Door bij de *ingroup* te horen, hebben de Arabieren het idee dat ze het recht hebben om over andere Arabieren te praten opdat zij hetzelfde zijn. Het "eigen" volk wordt op die manier vaak stereotyperend gegeneraliseerd. Door bepaalde stereotypen van Arabieren veelvuldig te herhalen en te benadrukken komen ze tot stand of worden de stereotype herbevestigd. Dit zijn anders dan de bekendere stereotypen omtrent moslims, over geweld

en fundamentalisme, vooroordelen over culturele en religieuze handelingen van de Arabieren. De kernbegrippen die centraal staan in dit frame zijn dan ook: 'Arabische gebruiken', 'Arabisch dansen', 'Arabieren geven graag advies', 'Arabieren zijn geen hondenmensen', 'Arabieren zijn gepassioneerd', 'Arabische tijd', 'Seksualiteit', 'Buikdanseressen'. De moslims in de serie plaatsen de Arabieren over de gehele wereld middels enkele uitspraken over de Arabische gemeenschap in hokjes. Door herhaaldelijk te benadrukken dat Arabieren te laat komen, ontstaat er een stereotype beeld van een Arabier die altijd te laat komt. Of door meermaals te stellen dat seks een belangrijk aspect is voor Arabieren, ontstaat eveneens een bepaald beeld over Arabische man. Enkele denkbeelden die benoemd worden door de moslims in de serie zijn afkomstig van religieuze normen en waarden. Zo zijn de Arabieren geen hondenmensen door religieuze verplichtingen als bidden waarbij de omgeving altijd rein en schoon dient te zijn. Naast het belang van reinheid tijdens het bidden, geven de karakters in de serie andere excuses waarom ze bijvoorbeeld geen hond als huisdier willen hebben.

Over het algemeen hangen de beelden van de moslims uit de serie over Arabieren samen met culturele normen en waarden. De buikdanseressen en Arabisch dansen zijn bijvoorbeeld ingebed in de Arabische cultuur. Dit komt eveneens terug in de beelden en handelingen over de Arabische gebruiken in de serie. Hierbij is echter wel een verschil waar te nemen tussen de Arabische cultuur en de Islam. Zo is dansen een geaccepteerd cultureel goed waar dat religieus minder geduld wordt. *"We have got to understand that there is a difference between the religion and what people do."*

De moslims in de serie worden middels dit frame geportretteerd als kuddedieren die trots zijn op het moslimschap en het land van herkomst. Ze willen graag bij het Arabische volk horen, de Arabische cultuur aanhangen en onderdeel zijn van de moslimgemeenschap. Door bij de *ingroup* te horen, kunnen de andere gegeneraliseerd worden, want als over de andere gegeneraliseerd wordt, gaat het eveneens automatisch over jezelf.

5.3.3 Overeenkomsten van frames en indicatoren

De tweede deelvraag luidt als volgt: *In hoeverre passen deze frames in de Oriëntalistische visie van het Westen op het Oosten?*

Bij de beantwoording van de eerste deelvraag is gekeken naar de frames die voortkwamen uit de coderingsstrategieën. Bij de tweede deelvraag worden deze frames afgezet tegen het Oriëntalisme van Edward Said. In de loop der jaren heeft de Westerling een bepaald beeld van de Oosterling geconstrueerd aan de hand van reisverhalen, boeken, tijdschriften en later de massamedia. In het methodehoofdstuk zijn vanuit het Oriëntalisme van Edward Said een aantal indicatoren opgesteld. Aan de hand van deze indicatoren kan bepaald worden in hoeverre de beelden die gepresenteerd worden in *All American Muslim* overeenkomen met de stereotypen en de bevooroordeelde manier van kijken van het Westen naar het Oosten. Om de tweede deelvraag te kunnen beantwoorden zullen deze stereotypende indicatoren afgezet worden tegen de frames. Deze indicatoren zijn:

- I. Het Oosten is tijdloos. De moslim is conservatief en heeft als streven om te leven als Mohammed heeft gedaan in zijn glorie-dagen. De moslim leeft een conservatief leven wat in de ogen van het Westen als achterhaald en verouderd gezien wordt. Het conservatieve aspect werkt eveneens door in de man- vrouwverdeling in de samenleving. Vrouwen hebben een traditionele rol binnen het gezinsleven.
- II. Het Oosten is het mindere Westen. Niet alleen op economisch en politiek gebied, maar eveneens op cultureel gebied. Dit komt tot uiting in de manier van spreken, denken en schrijven over het Oosten, een geconstrueerd discours, dat het Westen een zogenaamde 'Ander' verschaft waartegen de Westerse identiteit bepaald kan worden.
- III. De Oriënt is seksueel, mysterieus en exotisch. De waterpijpen en buikdanseressen zijn onderdeel van een mysterieuze en verleidelijke kant van de islam.
- IV. De moslim is streng gelovig. De angst van het Westen is deels gebaseerd op het feit dat moslims de Koran en hun religie als leidraad gebruiken voor hun leven, waar dat in het Westen al lange tijd niet meer gebruikelijk is.
- V. De Oosterling is als persoon zwak, onbetrouwbaar, lui, op seks belust, laks en gewelddadig.

I. Het Oosten is tijdloos

Het tijdloze van de Oriënt staat in contrast met het moderne Westen, dat vooruitgang boekt op economische, militaire en culturele fronten. Het stereotype wat hieruit voortvloeit is dat Oosterlingen primitief zijn en de samenleving barbaars. De moslim zou een conservatief leven leiden, wat in de ogen van het Westen nog het meest lijkt op een beschaving uit de Middeleeuwen. In de serie komt deze primitieve en traditionele manier van leven in een aantal punten naar voren. De traditionele manier van leven, wat in een westerse vorm is gegoten, komt enigszins terug in de garagecultuur. De mannen scheiden zich hierbij af van de vrouwen en gaan in de garage waterpijp roken en praten over zaken uit dagelijks leven. Het conservatieve aspect van de Islamitische samenleving komt echter voornamelijk terug in de positie van de vrouw in de serie. Zo blijkt uit de traditionele denkwijze van een aantal

mannen dat vrouwen minder kunnen, minder mogen en minder serieus genomen worden. Deze conversatie laat dit duidelijk zien: *Magmud: "You are going to let het open club?" Husband: "Why not?" Magmud: "You are an idiot, that why." Husband: "Why am I a idiot?" Magmud: "If my wife told me I want to open club.." Husband: "But you are different then me though." Magmud: "I would divorce her right away." Magmud: I think she'll close in three months. Nina: "Why don't I just decide what I want to do."* Hieruit komt naar voren dat de vrouw ondergeschikt is aan de man. Dit is een traditionele en conservatieve denkwijze, die voortkomt uit teksten van de Koran. *Maar de mannen hebben een positie boven haar [de vrouw] (Koran, II, 223).*

De positie van de vrouw hangt eveneens samen met het dragen van een hoofddoek door een vrouw. Het bedekken van het lichaam en de haren wordt vanuit Westers oogpunt gezien als een teken van onderdrukking van de vrouw, als niet bereid zijn om te integreren, gebrek aan loyaliteit aan de publieke en constitutionele orde en als zijnde conservatief. In het Westen wordt de hoofddoek gezien als een verschil in gelijkheid tussen de mannen en de vrouwen. Deze culturele en religieuze verschillen vergroot de kloof tussen het Oosten en het Westen. Ondanks dat niet iedere vrouw in de serie een hoofddoek draagt wordt er veel aandacht aan besteed. Waar de hoofddoek in de jaren '60 nog in de mode was, is de gewoonte van het dragen van de hoofddoek door de islamisering omgeslagen naar een uiting van religie. Het beeld van de hoofddoek is daarmee veranderd. Ondanks dat wordt door moslima's aan de hoofddoek vastgehouden. Door de angst voor het vreemde, voor de Westerse cultuur, grijpen de moslims terug naar oude conservatieve tradities. Anders dan in het Westen heeft 'conservatief' dan ook een positieve lading doordat het verwijst naar het glorieuze verleden. De ouderlijke dwang bij meisjes om een hoofddoek te dragen, komt voort uit angst voor verwesterlijking. Dit komt in de serie veelvuldig naar voren bij het streng Islamitische gezin van Fouad.

Het stereotype van het tijdloze Oosten komt in de serie dus voornamelijk naar voren in de positie van de vrouw in de man- vrouwverhouding. De traditionele en conservatieve denkwijze van de mannen in de serie benadrukken de ondergeschikte rol van de vrouw. Dit hangt samen met de angst voor het moderne Westen waardoor wordt vastgehouden aan bepaalde traditionele gedachtegangen, opdat de eigen Oosterse identiteit verloren zou kunnen gaan. Met name bij de Islamitische opvoeding komt dit terug in de serie, waarbij de ouders de kinderen de Islamitische normen en waarden opleggen uit angst voor verwesterlijking. Ondanks dat er wordt vastgehouden aan de traditionele normen en waarden, zijn de Oosterse karakters niet zozeer primitief en is de samenleving niet barbaars. Daarnaast wordt in de serie verder niet gerefereerd naar de glorieedagen van Mohammed.

II. Het Oosten is het mindere Westen

In de serie komt geregeld naar voren dat de moslims zich minder voelen dan de Westerse medemens. Niet alleen de Westerlingen kennen het geconstrueerde discours over het beeld dat bestaat van de moslims, maar eveneens de Oosterlingen. Dit blijkt uit de manier van spreken, denken en handelen over de eigen identiteit. Het stereotype dat voortkomt uit het Oriëntalisme dat het Oosten minder is dan het Westen, is naast economische en politiek, vooral gericht op cultureel gebied. De identiteit van het Westen wint aan kracht door zich af te zetten tegen het Oosten als zijnde het mindere Westen. In

de serie stellen enkele moslims zich minderwaardig op aan het Westen. Dit komt voornamelijk terug in het “Anders dan anderen” frame. Zo wordt in de serie veelvuldig het verschil tussen het Westen en het Oosten benadrukt waardoor de kloof tussen hen gevoed door de zogenaamde andersheid van de ‘Ander’. Opdat de identiteit van zowel het Oosten als het Westen tot stand komt in verhouding met de ‘Ander’ wordt het verschil tussen beide in stand gehouden. Uit de codes die aan de tekstelementen gehangen zijn, blijkt dat de karakters in de serie zich een mindere voelen tegenover het Westen. Ze cijferen zichzelf weg, stellen zich minderwaardig op en menen minder bedeed te worden dan de Westerse medemens. Middels het geconstrueerde discours worden de verhoudingen en de verschillen tussen het Westen en de moslims in stand gehouden, door zowel de moslims als het Westen. De verhouding tussen het Oosten en het Westen wordt, zo blijkt uit de serie, voornamelijk in stand gehouden uit angst om de eigen identiteit te verliezen. Het Oosten en het Westen gebruiken elkaar voor de constructie van de eigen identiteit, waar het Oosten zich ondergeschikt acht.

III. De Oriënt is seksueel, mysterieus en exotisch

Het laatste frame dat geconstrueerd is, waarmee de moslims uit de serie geportretteerd kunnen worden, is het “generaliserende Arabier” frame. Middels stereotypen wordt betekenis gegeven aan het gedrag van anderen. De moslims in de serie generaliseren Arabieren herhaaldelijk op basis van het gedrag van de individu. Zo ook dat de Oosterse mannen seksueel zijn en een overmatige drang naar seks hebben. Het is niet dominant aanwezig in de serie, maar wordt slechts een enkele keer genoemd. Dat de Oriënt mysterieus en exotisch is, komt terug in de Arabische gebruiken zoals buikdanseressen en de waterpijp. Het beeld dat heerst in het Westen van de exotische Oriënt is onder andere afkomstig uit verschillende kunstvormen. In veel Westerse films, series en kunst over het Oosten worden vrouwen afgebeeld als naakte of halfnaakte exotische wezen, die de sleutel zouden hebben tot de mystieke wereld. Dit komt in de serie niet naar voren. Het staat zelfs haaks op de conservatieve levensstijl van een aantal moslima’s in de serie. Nawal, een streng gelovige moslima, keurt de buikdanseressen op de bruiloft dan ook af: *“I’m not to fund about bellydancers. I don’t like the woman flaunting herself like that. Yeah I don’t like it. It’s like seeing a stripper. Personally.”*

IV. De moslim is streng gelovig

Waar het religieuze plichtsbef en de godsverering in het Westen nauwelijks nog aanwezig is, speelt de Islam voor de Oosterlingen nog een belangrijke rol in het leven. De Islam is voor de meeste karakters in de serie een “way of life”, waarbij het Westerse leven ondergeschikt is. Een aantal geconstrueerde frames komt overeen met deze indicator: het “toegewijde moslim” frame, het “Islam is superieur” frame en het “perfecte moslim” frame. Uit de serie komt naar voren dat enkele toegewijde moslims de Islam superieur achten boven de Westerse normen, waarden en cultuur. In de serie komt het superioriteitsgevoel voornamelijk naar voren ten overstaande van Jeff, die zich bekeert tot de Islam om met Shadia te kunnen trouwen. De Islam is een manier van leven wat op sommige punten haaks staat op de Westerse levensstijl. De angst de eigen traditionele normen en waarden te verliezen aan de Westerse cultuur hangt hier eveneens mee samen. Vanuit het Westerse perspectief

zijn de moslims in de serie streng gelovig opdat de meeste karakters het leven in het teken stellen van de Islam, waar het geloof in de Westerse wereld veelal ondergeschikt is. Het gevolg is dat de samenleving door moslims met een religieuze bril bekeken wordt, waarbij men uiting wil geven aan de religieuze identiteit. De moslim gaat zich middels de religie afzetten tegen het Westen om de eigen traditionele en religieuze identiteit te behouden.

Uit de serie komt naar voren dat een deel van de toewijding van de moslims aan de Islam afkomstig is van de druk van de familie en de gemeenschap om een perfecte moslim te zijn. Net als bij andere religies bestaat er een ideaal van een vroom en gelovig bestaan, wat niet voor iedereen is weggelegd. De goede moslim voelt zich superieur ten overstaande van de minder gelovige moslims. Dit komt overeen met het Westen dat zich verheven voelt boven het Oosten. Echter in de serie blijkt dat de strenge gelovige moslim zich verheven voelt boven de minder gelovige moslim. De identiteit wordt hierbij eveneens vormgegeven door het verschil in de 'Ander'.

Door de vele verschillende karakters in de serie die ieder op een andere manier het geloof praktiseren, waren er eveneens een aantal counterframes te formuleren. Deze frames stonden haaks op de frames die dit stereotype over moslims onderschrijven. Het gaat dan om de frames over de rebel role en dat de Islam ondergeschikt is. Uit de serie blijkt dat de moslims enerzijds streng gelovig kunnen zijn, en anderzijds een Westerse levensstijl hebben aangenomen. De meeste moslims in de serie leiden hun leven echter volgens de verplichten, normen en waarden die beschreven staan in de Koran. De frames waarbij de islam superieur is, waren daardoor dominant aanwezig in de serie. Het stereotype dat de moslims streng gelovig is, komt in de serie dan ook zeker naar voren.

V. De oosterling is zwak, onbetrouwbaar, lui, laks en gewelddadig

In de serie komt het stereotype over de zwakke moslim niet naar voren. Het tegenovergestelde wordt zelfs beweerd. De code "Sterke persoonlijkheid" gaat over het karakter dat een moslim moet beschikken om de Islam te kunnen volgen. Ondanks dat in de serie gezegd wordt dat de Islam makkelijk te volgen is, "*Easy to follow*", menen een aantal personages in de serie dat alleen een sterke persoonlijkheid zich kan houden aan verplichtingen als het vasten. "*Fasting, everybody thinks it is hard, but me personally, it is not really that bad. It is a mind over matter kind of thing.*" Dit hangt samen met het veroordelen van de minder gelovige moslims. Zij worden door de zeer gelovige moslims gedefinieerd als zijnde zwak, opdat zij zich niet aan de voorgeschreven verplichtingen kunnen houden terwijl het gemakkelijk te volgen zou zijn. De moslims in het algemeen worden in de serie echter niet geportretteerd als zijnde passief, zwak en hunkerend naar beschaving, wat vanuit het Oriëntalisme beschreven wordt.

Het stereotype over geweld is een vooroordeel dat veelvuldig terug komt in de media en de politiek. Door de vele aanslagen die gepleegd zijn uit naam van de Islam, wordt in de media een bepaald beeld van de religie gecreëerd. Middels de serie *All American Muslim* is het mogelijk om wellicht een ander en meer begrijpelijk beeld van de religie neer te zetten. Echter in de serie wordt tijdens de opnames een moord gepleegd. De karakters in de serie vrezen voor de manier hoe de media met deze informatie om zullen gaan. Zij menen dat de religie zeer vredelievend is en dat het beeld van

de Islam verpest wordt door een aantal *“rotten apples”*. Enerzijds wordt het beeld van geweld bij moslims in de serie bevestigd door de moord die is gepleegd, anderzijds trachten de karakters in de serie deze vooroordelen tegen te gaan. *“This has nothing to do with religion. It is a murder. It is something that happens like any other murder happened.”*

HOOFDSTUK 6. CONCLUSIE

6.1 Inleiding

De beelden die vandaag de dag van de moslims en de Islam door de media getoond worden, beïnvloeden de perceptie van de kijker over de snelst groeiende religie ter wereld en diens aanhangers. Door onder andere de *Jihad* in Syrië, zelfmoordacties van moslimstrijders in Pakistan en dichterbij huis, de zogenaamde *sharia* invoering in de Schilderswijk in Den Haag en de onthoofding van een Britse militair in Londen door een Islamitische terreurgroep, ontstaat er een beeld van een religie die zich steeds meer vereenzelvigd met de meest radicale fundamentalistische variant. Met name na 11 september 2001 is de Islam voor velen veranderd van een verre exotische godsdienst naar een dwangmatige opgedrongen levenswijze (Andoetoe, 2011). De manier waarop de moslims en de Islam gerepresenteerd worden in de media hebben invloed op de denkbeelden en ideeën die erover bestaan (Gray, 2000; Saeed, 2007). Door onwetendheid en angst worden deze denkbeelden over de religie verder gevoed (Shadid, 2009). De producers van de serie *All American Muslim* hadden zichzelf als doel gesteld om deze misopvattingen, de angst en onwetendheid van de Westerse wereld over de Islam en de moslims weg te nemen. Uit onderzoek is gebleken dat de media een belangrijke rol spelen in het beïnvloeden van de bestaande publieke meningen over etnische minderheden. Het publiek zoekt in de mediaboodschappen voornamelijk naar denkbeelden en feiten die hun bestaande attitudes en houdingen tegenover etnische minderheden bevestigden en legitimeerden (Hartmann & Husband, 1974). Zo zijn de ideeën van de kijkers over hoe men zich dient te gedragen, normen en waarden en de houding ten opzichte van minderheden voornamelijk afkomstig van de manier waarop de media ze representeren (Van Poecke, 1979). Hierdoor hebben de media indirect invloed op de manier waarop de islamitische bevolkingsgroep in een Westerse samenleving wordt behandeld als burger (Saeed, 2007). De serie *All American Muslim* trachtte het voorbeeld van series als *The Cosby Show* te volgen. Uit onderzoek is gebleken dat onder andere door de representatie van Afro-Amerikanen in de serie *The Cosby Show* de denkbeelden en vooroordelen van de kijker zijn veranderd (Gray, 2000). Middels *All American Muslim* kunnen de Oriëntalistische vooroordelen en stereotypen over de moslims wellicht eveneens tegengesproken of weerlegd worden.

In deze thesis is dan ook onderzoek gedaan naar de manier waarop de moslims in de serie *All American Muslim* gepresenteerd worden. Vervolgens is dit afgezet tegen het Oriëntalisme, de bevooroordeelde manier waarop het Westen naar het Oosten kijkt (Said, 1978). De hoofdvraag van deze masterthesis was dan ook als volgt geformuleerd: *Hoe worden moslims in de serie All American Muslim geportretteerd en hoe verhoudt dit zich tot het Oriëntalisme van Edward Said?* Deze vraag beantwoord ik aan de hand van de twee deelvragen die in hoofdstuk 5 Analyse en Resultaten zijn beantwoord. Nu zal in dit hoofdstuk antwoord gegeven worden op de vraag hoe de moslims in de serie zijn geportretteerd en hoe dat zich verhoudt tot het Oriëntalisme. Bij de beantwoording van de hoofdvraag wordt teruggekoppeld naar de eerder beschreven literatuur. Daarnaast vindt er een reflectie plaats op de wetenschappelijke en maatschappelijke consequenties en relevanties. Welk beeld over moslims en de Islam wordt door middel van de serie *All American Muslim* uiteindelijk aan

de kijker voorgeschoteld? In de paragrafen die daarop volgen staan de beperkingen van het onderzoek en eventuele aanbevelingen voor toekomstig onderzoek beschreven.

6.2 Beantwoording hoofdvraag

Middels de serie is er een raam geboden naar een wereld, die normaal gesproken gesloten blijft. Het gaf de mogelijkheid een kijkje te nemen in het leven van de “gewone” en “normale” moslim, die het bestaande beeld zou kunnen beïnvloeden. Het doel van het programma was het beeld dat bestaat van de moslims en de Islam te verhelderen en waar nodig bij te schaven. Middels het raamwerk Oriëntalisme is het beeld van de serie *All American Muslim* geanalyseerd. Het Oriëntalisme staat voor de denkbeelden en stereotypen van het Westen over het Oosten, die voortkwamen uit reisverhalen, geschriften en later de media. Het Westen heeft de laatste jaren voornamelijk door de media een bepaald beeld gegenereerd van de Oosterse bevolkingsgroep en de religie. De Oosterlingen worden in het Oriëntalisme gerepresenteerd vanuit de Westerse visie, wat door Said aangeduid wordt als één van de problemen van het Oriëntalisme: Wij, het Westen, representeren het Oosten. In de serie is dit anders. Ondanks dat de serie geproduceerd wordt in het Westen door Westerse producers zijn de karakters in de ‘reality’ televisie serie allemaal moslim. Oftewel het Oosten representeert zichzelf in deze serie. Hierdoor was het mogelijk om middels de analyse een duidelijk beeld te schetsen van de onzichtbare machtsstructuren die het Oriëntalisme voorschrijft. Daarnaast was het mogelijk, doordat de moslims zichzelf representeerden in de serie, te analyseren in hoeverre de bestaande stereotypen en vooroordelen vanuit het Oriëntalisme over moslims door henzelf bevestigd dan wel tegengesproken werden. Op basis van de analyse kan geconcludeerd worden dat de onzichtbare machtsstructuren tussen de Occident en de Oriënt nog veelvuldig aanwezig zijn in de serie en dat de bestaande stereotypen en vooroordelen bevestigd dan wel tegengesproken worden door de verschillende moslims die in de serie gerepresenteerd worden.

De moslims in de serie *All American Muslim* worden allereerst geportretteerd als zijnde anders dan het Westen. In het boek *Oriëntalisme, Western Conceptions of the Orient* (1978) beschrijft Edward Said ter ondersteuning van zijn gedachtegoed, de onzichtbare machtsstructuren. Zo is in het Oriëntalisme altijd sprake van een verborgen macht, die gekleurd is door dominantie en ongelijkheid, waarbij het Westen verheven is boven het Oosten (Said, 1978). Deze onzichtbare machtsstructuren zijn waar te nemen in het geconstrueerde discours van spreken, denken en schrijven over de eigen Oosterse identiteit van de moslims in de serie. Naast dat het Westen de machtsstructuren in stand houdt, geldt dat hetzelfde voor het Oosten. Je bent wie je bent in relatie tot anderen. De moslims in de serie verhouden zich tot de Westerse medemens in Amerika. De Oosterse identiteit komt tot uitdrukking in het contact met de Westerlingen en in verhouding tot de omgeving in Dearborn, tot situaties en tot wat er vandaag de dag gebeurt in de wereld. De constructie van identiteit is een articulatieproces dat opereert door verschil in de ‘Ander’. De moslims in de serie zijn anders dan de Westerlingen in Amerika, waarbij de Westerlingen fungeren als de ‘Ander’ voor de Oosterlingen, waartegen hun identiteit wordt geconstrueerd. De machtsstructuren zoals beschreven door Edward Said zijn dus in de serie *All*

American Muslim vandaag de dag nog steeds waar te nemen. Zoals het Westen de identiteit construeert aan de hand van het Oosten, gebeurt dat andersom eveneens. De erkenning van de twee concepten van het Oosten en het Westen zorgt enerzijds voor een blijvende spanning, maar anderzijds hebben beide werelden er belang bij (Driessen, 2004). De verhoudingen tussen het Oosten en het Westen, of ze zich nu in elkaars leefgebied bevinden, blijven in stand gehouden worden, omdat ze elkaar nodig hebben om de eigen identiteit vorm te geven, te complementeren en daardoor te bestaan (Driessen, 2004; Said, 1978). De Oosterse identiteit zet zich in de serie af tegen het Westen uit angst om de eigen traditionele en conservatieve normen en waarden in de Westerse wereld te verliezen.

Deze angst om de eigen identiteit te verliezen hangt samen met de wederzijdse angsten tussen het Oosten en het Westen. Het beeld van het Westen over het Oosten van de veronderstelde gewelddadige Islam, kan gezien worden als een projectie van angst vanuit de onzekerheid over de eigen leefomgeving (Poorthuis & Saleminck, 2011). Veel frames die geconstrueerd konden worden aan de hand van de frameanalyse hingen samen met het “anders dan anderen” frame en het “angst voor het vreemde” frame. Zo grijpen de moslims in de serie, uit angst om de eigen traditionele identiteit te verliezen, veelal terug naar conservatieve oplossingen, handelingen en gebruiken. Een aantal vrouwen in de serie draagt bijvoorbeeld een hoofddoek, een ervaring die zeer positief in de serie wordt afgebeeld. De moslima's in de serie die ervoor kiezen of gekozen hebben om een hesjab te dragen, worden dan ook meer gewaardeerd. Het wordt gezien als de religieuze verplichting van iedere vrouw. Deze conservatieve gedachte omtrent de hoofddoek stemt overeen met de Oriëntalistische visie van het tijdloze Oosten en dat de moslim streng gelovig is. De moslims in de serie hebben het geloof en de verplichtingen van de religie in een hoog vaandel staan en streven een levensstijl na die in het teken staat van de Islam. Er zijn in de serie echter ook vrouwen die ervoor gekozen hebben om geen hoofddoek te dragen. Niet alle moslims in de serie zijn even toegewijd aan de religie, wat samenhangt met de diversiteit en de verschillende opvattingen over de religie. Wanneer aan tien verschillende moslims gevraagd zou worden wat de Islam is, zouden er tien verschillende antwoorden gegeven worden. En dat komt eveneens naar voren in de serie. De Koran kan dan ook niet gezien worden als het Boek die één en dezelfde moslim voorschrijft, maar eerder als een paraplu waaronder tal van verschillende interpretaties schuil gaan (Luyendijk, 2012). Naast het feit dat er verschillende entiteiten en culturen zijn, maken vooral de verschillende interpretaties dat er niet gesproken kan worden van dé moslim. De serie tracht dan ook een breed scala aan moslims te representeren, opdat het leven in de samenleving kan worden bemoeilijkt voor diegene die niet, onvolledig of verkeerd gerepresenteerd worden in de media (Gray, 2000). De voorstellingen en representaties in de media spelen een belangrijke rol in het proces van beeldvorming en hoe mensen over de wereld denken (Hall, 1996). De serie tracht een volledig beeld te construeren van de moslims: enerzijds streng gelovig en conservatief en anderzijds verwesterd, progressief en minder toegewijd. Toch hechten ook de vrouwen die geen hoofddoek dragen veel waarde aan de Islam en baseren ze hun levensstijl en normen en waarden op de religie. Het is dan ook belangrijk om in het achterhoofd te houden dat de representaties in de media geen directe weerspiegeling zijn van de werkelijkheid maar een geconstrueerde werkelijkheid

vormen. De media hebben daardoor de macht om de werkelijkheid op een bepaalde manier vorm te geven. Door de verschillende moslims in de serie te representeren, wordt getracht een volledig beeld van de moslim weer te geven. Echter het beeld wat dominant in de serie naar voren komt is de gelovige moslim die een streng religieuze levensstijl ambieert, waarbij perfectie in het geloof nagestreefd wordt. Dit komt terug in de stereotypen 'Het Oosten is tijdloos' en 'De moslim is streng gelovig'. De minder gelovigen binnen de gemeenschap worden bestempeld als "rebel", wat door de roddelcultuur binnen de families en de gemeenschap onderstreept wordt. De onzichtbare machtsstructuren zijn niet alleen zichtbaar in de serie tussen de Occident en de Oriënt, maar eveneens tussen de streng gelovige moslim en de gematigde moslim. De streng gelovige moslim verhoudt zich niet alleen tot het Westen maar eveneens tot de gematigde moslims. Deze streng gelovigen voelen zich superieur tegenover hen, wat samenhangt met het streven naar perfectie. De streng religieuze moslim is trots op de conservatieve en traditionele denkwijze en voelt zich superieur tegenover de verwesterde en moderne gematigde moslims. De conservatieve hoofddoek wordt dan ook als iets moois en goeds ervaren binnen de gemeenschap. Anders dan dat het Oriëntalistische stereotype seksueel, mysterieus en exotisch, kleden de meeste vrouwen zich bedekkend en conservatief. De vrouw die zich niet bedekkend kleedt, wordt eerder als verwesterd bestempeld dan exotisch. Dit geeft overigens voor de streng gelovige moslims een bepaald materialistisch en seksueel beeld van de Westerse vrouw weer dat voortkomt uit het Occidentalisme. De moslims in de serie worden daarnaast geportretteerd als mensen met een sterke persoonlijkheid, opdat het volgen van de verplichtingen van de Islam vraagt om een sterk karakter. Dit strookt niet met het Oriëntalistische stereotype waarbij de Oosterling als persoon zwak, onbetrouwbaar, laks en lui zou zijn.

De manier waarop de moslims in de serie zijn geportretteerd, heeft invloed op het beeld dat bestaat van de aanhangers van de Islam. Uit eerder onderzoek blijkt dat de media een rol spelen in het beïnvloeden van de denkbeelden, ideeën en stereotypen omtrent de etnische minderheden in de samenleving (Hartmann & Husband, 1974; Troyna, 1981; Vergeer 2000). Dat geconstrueerde beeld van de moslims heeft uiteindelijk invloed op hoe zij behandeld worden als burgers in de maatschappij (Saeed, 2007). De moslims in de serie laten een verhelderend beeld zien van de religie die zich in de loop der jaren steeds meer vereenzelvigde met de meest radicale fundamentalistische variant. Met het beeld dat door deze serie is geportretteerd, verandert het beeld van de moslims echter van verre en exotische gelovigen, naar vrome gelovigen die bang zijn de eigen identiteit te verliezen, die zich trachten te schikken in de Westerse wereld, conservatief en traditioneel zijn, op enkele aspecten juist progressief en verwesterd zijn, een sterke persoonlijkheid hebben, superieur zijn, maar bovenal een "Andere" Amerikaan zijn in de Westerse wereld. Met dit geconstrueerde beeld dat in de serie gepresenteerd wordt, is het aan de kijker om te bepalen of het huidige beeld dat ze hebben van de moslims hetzelfde blijft, bijgeschaafd dient te worden of totaal zal veranderen.

6.3 Beperkingen onderzoek

Doordat ik als onderzoeker geïnteresseerd ben in het onderwerp van de thesis, werd het proces enerzijds vergemakkelijkt omdat het lezen, analyseren en schrijven op die manier vereenvoudigd werd. Anderzijds was het echter op sommige momenten lastig om objectief te blijven. Als kijker van de serie, interpreteer ik de frames die geconstrueerd worden in de serie vanuit het eigen denkkader, wat voortkomt uit de omgeving, eerdere ervaringen, instituties en de media. Echter middels de constante *comparative method* heb ik als onderzoeker getracht tegenwicht te bieden aan de subjectieve en onvermijdelijke betrokkenheid van de onderzoeker bij het onderwerp.

Tot slot heeft de onderzoeksmethode als risico dat het mogelijk is om wellicht te ver verwijderd te raken van de context waarin de tekstelementen geuit worden. De kwalitatieve frameanalyse is een specifieke vorm van de discoursanalyse, een overkoepelende term om onderzoek te doen hoe over een bepaald onderwerp, in dit geval moslims, gesproken wordt. Bij een discoursanalyse is het van belang om de context in het oog te houden, opdat die eveneens van belang is om de sociale praktijk te duiden die onze werkelijkheid construeert. Bij de 'open codering' heb ik echter gepoogd de context zoveel mogelijk bij de code te betrekking, in het selecteren dan wel in de benaming van de code.

6.4 Aanbevelingen vervolgonderzoek

Bij toekomstig onderzoek naar de beeldvorming van de Islam en de moslims is het interessant om meer onderzoek te doen naar een specifiek aspect van de Islam. In vervolgonderzoek zou dan gekeken kunnen worden naar de manier waarop bijvoorbeeld de man- vrouwverhouding binnen de Islam door de media gerepresenteerd wordt. Door je als onderzoeker te richten op een specifiek aspect, is het mogelijk om hier dieper op in te gaan. Daarbij zou het eveneens interessant zijn om de invloed van het beeld dat van moslims in de media geschetst wordt, op moslims te analyseren. Ondanks dat directe effecten van de invloed van media moeilijk waar te nemen zijn, blijkt uit eerdere onderzoeken dat er zeker een link is tussen gedrag en wat op de media getoond wordt.

Daarnaast zou bij verder onderzoek een vergelijking gemaakt kunnen worden tussen het beeld dat geconstrueerd wordt door een serie als *All American Muslim* en het beeld dat in het nieuws, in de kranten en televisie, gepresenteerd wordt. Uit onderzoek bleek dat de blootstelling aan het amusementsprogramma een hoger gevoel van dreiging veroorzaakte, dan bij nieuws- en informatieprogramma's. Om die reden zou geanalyseerd kunnen worden in hoeverre er verschil is tussen de beelden die gepresenteerd worden via de verschillende mediamogelijkheden en mediakanalen.

Tot slot zou het interessant zijn om te onderzoeken hoe andere media waarin moslims gerepresenteerd worden, zich verhouden tot het Oriëntalisme van Edward Said. Op dit moment spelen in de Nederlandse soap, *Goede Tijden, Slechte Tijden*, twee moslima's. In navolging van dit onderzoek zou gekeken kunnen worden in hoeverre de moslima's in de serie zich verhouden tot de Westerse 'Ander'. Er zou daarbij gekeken kunnen worden in hoeverre de moslima's als zijnde "Anders" wordt gepresenteerd en of de identiteit van de Oosterse vrouwen eveneens geconstrueerd wordt in de

andersheid van de Westerse 'Ander'. Daarbij zou onderzocht kunnen worden in hoeverre de vrouwen, om de eigen identiteit in de Westerse wereld te beschermen, teruggrijpen op traditionele en conservatieve oplossingen, handelingen en gedachtegangen.

LITERATUUR

- Ahmed, A.S. (1993). *De Islam en het Westen: verleden en toekomst van een wereldreligie*. [Vert. uit het Engels van Agave Kruijssen]. Baarn: Tirion/Teleac.
- Berg, H. van den (2004). Discoursanalyse. *Kwalon* 26, 9(2), 29 – 32.
- Bulck, J. van den (1996). *Kijkbuis kennis. De rol van televisie in de sociale en cognitieve constructie van de realiteit*. Amersfoort: Acco.
- Buruma, I. & Margalit, A. (2004). *Occidentalisme. The West in the Eyes of its enemies*. New York: The Penguin Press.
- Devroe, I. (2007). Gekleurd nieuws? *De voorstelling van etnische minderheden in het nieuws in Vlaanderen*. (Proefschrift). Universiteit van Gent.
- Dijk, J. van (2002). *Televisie in het tijdperk van digitale manipuleerbaarheid*. (Proefschrift). Universiteit van Amsterdam.
- Driessen, H. (2004). *In het huis van de Islam*. (3^e druk). Amsterdam/Nijmegen: Uitgeverij SUN.
- Durham, M.G. & Kellner, D.M. (2006). *Media and cultural studies*. Malden, Oxford, Victoria: Blackwell Publishers.
- Entman, R.M. (1993). Framing: towards clarification of a fractured paradigm. *Journal of communication*, 43(4), 51 – 80.
- Entman, R.M. (2007). Framing bias: Media in the distribution of power. *Journal of communication*, 57(1), 163 –173.
- Evers, J. (2007). *Kwalitatief interviewen: Kunst én kunde*. Den Haag: Boom/Lemma.
- Fiske J. (1987). *Television Culture*. London, New York: Routledge.
- Frissen, V. & Mul, L. de (2000). *Under Construction: persoonlijke en culturele identiteit in het multimediatijdperk*. Amsterdam: Infrodome.
- Gerbner, G. (1994). Reclaiming our cultural mythology . Television's global marketing strategy creates a damaging and alienated window on the world. *Context*, 38.
- Gerbner, G. & Gross, L. (1976). Living with television: The violence profile. *Journal of communication*, 26, 173 – 199.
- Ginneken, J. van (2002) *De schepping van de wereld in het nieuws*. Alphen aan de Rijn: Kluwer.
- Gorham, B.W. (1999). Stereotypes in the media: so what? *Howard Journal of Communications*, 10(4), 229 – 247. Doi: 10.1080/106461799246735.
- Gorp, B. van (2007). Het reconstrueren van frames via inductieve inhoudsanalyse: uitgangspunten en procedures. *Kwalon* 35, 12(2), 13 – 18.
- Gorp, B. van & Goot, M. van der (2009). Van Frankenstein tot de goede moeder: De inzet van frames in de strategische communicatie over duurzaamheid. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 37, 303 – 316.
- Gray, H. (2000). The Politics of Representation in Network Television. In H. Newcomb (Ed.), *Television. The critical view*. (6th edition) (pp. 282 – 305). New York: Oxford University Press.
- Hall, S. (1996). Introduction: Who needs 'identity'? In P. Du Gay & S. Hall (Eds.), *Questions of Cultural identity* (pp. 15 – 30). London: Sage.
- Hall, S. (1996). New Ethnicities. In D. Morley & K. Chen (Eds.), *Stuart Hall. Critical Dialogues in Cultural Studies* (pp. 442 – 452). London, New York: Routledge.
- Hall, S. (2006). New Ethnicities. In B. Ashcroft, G. Griffiths, & H. Tiffin (Eds.), *The Postcolonial Studies Reader*. (2nd edition) (pp. 223-228). London, New York: Routledge.
- Hartmann, P. & Husband, C. (1974). *Racism and the mass media. A study of the role of the Mass Media in the information of white beliefs and attitudes in Britain*. London: Davis-Poynter.

- Hill, A. (2005) *Reality TV: Audiences and Popular Factual Television*. New York: Routledge.
- Huisman, M., Joye, S. & Maesele, P. (2012). Wie is de Ander? De representatie van Japan in het Nederlandse televisieprogramma *Wie is de mol?* (2010). *Tijdschrift voor communicatiewetenschap* 40(3), 212 – 230.
- Huntington, S. P. (1993). The clash of civilizations? *Foreign Affairs*, 72(3), 22 – 49.
- IJsseling, S. (1994). Het wezen van de techniek bij Martin Heidegger. In R. Weiler & D. Holemans (Red.), *Gegrepen door Techniek* (pp. 21 – 41). Kapellen: Uitgeverij Pelckmans.
- Jansen, H. (2008). *Islam voor varkers, apen ezels en andere beesten*. Amsterdam: Uitgeverij van Praag.
- Jaspaert, E. (2009). Representatie van de Ander: Een kwalitatief onderzoek naar alterisering door niet-islamitische jongeren in het Mechelse ASO en BSO bij de beeldvorming over moslims. *Tijdschrift voor sociologie*, 3, 285 – 313.
- Klausen, J. (2009). *The Cartoons That Shook The World*. New Haven: Yale University Press.
- Kohn, J. & May, L. (1996). *Hannah Arendt: twenty years later*. USA: Massachusetts Institute of Technology.
- Lippmann, W. (1922). *Public Opinion*. New York: Hartcourt, Brace.
- Luyendijk, J. (2009). *Een tipje van de sluier*. Amsterdam: Uitgeverij Podium.
- Luyendijk, J. (2012). *Islam voor beginners*. Maartensdijk: B for Books.
- Malik, S. (2002) *Representating Black Britain. A history of Black and Asian images on television*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage.
- McLeod, J. (2000). *Beginning Postcolonialism*. Manchester: Manchester University Press.
- Neiger, M. (2011). Cultural Oxymora: The Israeli Idol Negotiates Meanings and Readings. *Television New Media* 13, 534 – 550. Doi: 10.1177/1527476411415698.
- Nijhoff, K.G. & Trompetter, J.M. (1994). *Hoofdoekjes en Soepjurken: Een onderzoek naar de beeldvorming over de Islam en moslims in Nederland*. Utrecht: Wetenschapswinkel Sociale Wetenschappen.
- Oakes, P.J., Haslam, S.A. & Turner, J.C. (1994). *Stereotyping and Social Reality*. Cambridge: Blackwell Publishers.
- Poecke, van L. (1979). Culturele indicatoren (III): Gerbner: het systeem is de boodschap. *Communicatie* 9(1), 6 – 12.
- Poorthuis, M.J.H.M. & Salemink, T.A.M. (2011). *Van harem tot Fitna: Beeldvorming van de islam in Nederland 1848 – 2010*. Nijmegen: Valkhof pers.
- Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling. (2003). *Medialogica: Over het krachtenveld tussen burgers, media en politiek*. Advies 26. Den Haag.
- Reijnders, E. (2010). *Basisboek interne communicatie*. Assen: Van Gorcum.
- Royen, J. van (1995). Modern Oriëntalisme en het Palestijnse vraagstuk. *Groniek*, 432 – 438.
- Saeed, A. (2007). Media, Racism and Islamophobia: The Representation of Islam and Muslims in the Media. *Sociology Compass* 1/2, 443 – 462.
- Said, E.W. (1978). *Orientalism: Western Representation of the Orient*. London: Routledge, Kegan Paul.
- Said, E. W. (2001). *Power, Politics and Culture: Edited and with an introduction by Gauri Viswanathan*. New York: Vintage Books.
- Shadid, W. (2009) Verwongen beeld in het Islamdebat. *Openbaar bestuur*, 19(3), 14-20.
- Shadid, W. & Koningsveld, P.S. van (2005). Muslim Dress in Europe: Debates on the headscarf. *Journal of Islamic Studies*, 16(1), 35 – 61.
- Shanahan, J. & Morgan, M. (1997) Cultivation Research: An appraisal and meta: analysis. In B.R. Burleson (Ed.), *Communication Yearbook 20* (pp. 1 – 45). Thousand Oaks: Sage.
- Smelik, A., Buikema, R. & Meijer, M. (1999). *Effectief beeldvormen. Theorie, analyse en praktijk van beeldvormingsprocessen*. Assen: Van Gorcum.
- Vergeer, M. (2000). *Een gekleurde blik op de wereld. Een studie naar de relatie tussen blootstelling aan media en opvattingen over etnische minderheden*. (Proefschrift). Amsterdam: Thela thesis.

- Vreese, C.H. de (2012). New Avenues for framing research. *American Behavioral Scientist*, 56(3), 365 – 375.
- Waardenburg, J.D.J. (1995). Beeldvorming, oriëntalistiek en wetenschap. *Groniek*, 369 – 378.
- Wester, F. (2006) *Inhoudsanalyse: theorie en praktijk*. Deventer: Kluwer.
- Wester, F. & Selm, M. van (2006). Inhoudsanalyse als systematisch- kwantificerende werkwijze. In F. Wester, K. Renckstorf & P. Scheepers (Eds.), *Onderzoekstypen in de communicatiewetenschap* (pp. 101 – 149). Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Wester, F. en Weijers, A. (2006). Narratieve analyse en transcriptie: Culturele thema's in de sitcom. In F. Wester (Red.), *Inhoudsanalyse: theorie en praktijk* (pp. 161-191). Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Wickham, P. (2007). *Understanding television texts*. London: British Film Institute.

Internet

- Achter de schermen van reality-tv. 'En dan fiets je er hier een lekkere vrijgezel in.' (2011, 17 okt) *Volkscrant*. Geraadpleegd op <http://www.volkscrant.nl/vk/nl/2694/Tech-Media/article/detail/2970876/2011/10/17/Achter-de-schermen-van-reality-tv-En-dan-fiets-je-er-hier-ee-lekkere-vrijgezel-in.dhtml>
- All American Muslim stoort in de VS. (2011, 11 dec). *Bladna*. Geraadpleegd op <http://www.bladna.nl/all-american-muslim-stoort-in-de-vs,02330.html>
- All American Muslim (2013). *Discovery Pressweb*. Geraadpleegd op <http://press.discovery.com/benelux/tlc/programs/all-american-muslims/>
- Andoetoe, J. (2011). Amerika en de wereld tien jaar na 9/11 – deel 2. *Liberaal media*. Geraadpleegd op <http://www.liberalemedia.nl/mens-en-maatschappij/1012-amerika-en-de-wereld-tien-jaar-na-911-deel-2>
- Commotie om moslimserie (2012, 11 mei). *Spits*. Geraadpleegd op <http://www.spitsnieuws.nl/archives/entertainment/2012/05/commotie-om-moslimserie>
- De extravagante uitspraken van de flamboyante Fortuyn (2012, 6 mei). *NRC.nl*. Geraadpleegd op <http://www.nrc.nl/nieuws/2012/05/06/de-extravagante-uitspraken-van-de-flamboyante-fortuyn/>
- Docters van Leeuwen, A.W.H. (2001). Burger en overheid in de informatiesamenleving: de noodzaak van institutionele innovatie. *Eenmalige adviescommissie ICT en Overheid*. Geraadpleegd op http://www.rmconventie.nl/Documenten/OZO/burger_en_overheid_in_de_informatiesamenleving.pdf
- Doden bij bestorming Amerikaanse ambassade Jemen (2012, 13 sep.). *Elsevier*. Geraadpleegd op <http://www.elsevier.nl/Buitenland/nieuws/2012/9/Doden-bij-bestorming-Amerikaanse-ambassade-Jemen-ELSEVIER349379W/>
- Doodstraf voor makers "Innocence of Muslims". (2012, 28 nov.). *The Standaard*. Geraadpleegd op http://www.standaard.be/artikel/detail.aspx?artikelid=DMF20121128_00384581
- Groen, J. & Nicolassen, L. (2004, 26 juni) Griezelen uit onbegrip. *Volkscrant*. Geraadpleegd op http://www.volkscrant.nl/vk/nl/2686/Binnenland/article/detail/718573/2004/06/26/Griezelenuitn-begrip.dhtml?utm_source=scherm1&utm_medium=button&utm_campaign=Cookiecheck
- Hoekman, J. (2011, 10 sep.). De boze moslim in een cultuurpatroon van het Westen. *Reformatorisch Dagblad*. Geraadpleegd op http://www.refdag.nl/nieuws/binnenland/de_boze_moslim_is_een_cultuurpatroon_van_het_westen_1_587823

- Islamdeskundigen steunen Wilders in zijn rechtszaak. (2010, 6 okt.). *Elsevier*. Geraadpleegd op <http://www.elsevier.nl/Politiek/nieuws/2010/10/Islamdeskundigen-steunen-Wilders-in-zijn-rechtszaak-ELSEVIER277819W/>
- Matt, B. & Nissenbaum, D. (2012, 12 sep.). "U.S. Missions Stormed in Libya Egypt". *The Wall Street Journal*. Geraadpleegd op <http://online.wsj.com/article/SB10000872396390444017504577645681057498266.html>
- Pleijter, A.R.J. (2006). *Typen en logica van kwalitatieve inhoudsanalyse in de communicatiewetenschap*. (Proefschrift). Geraadpleegd op <http://repository.ubn.ru.nl/bitstream/2066/56967/1/56967.pdf>
- TheAllAmericanMuslim. (2012, 5 jan). All American Muslim S01E01 How to Marry a Muslim. [Video file]. Geraadpleegd op <http://www.youtube.com/watch?v=gSAeACNSew>
- TheAllAmericanMuslim. (2012, 5 jan). All American Muslim S01E02 The Fast and The Furious. [Video file]. Geraadpleegd op <http://www.youtube.com/watch?v=QEuEq1bHJI>
- TheAllAmericanMuslim. (2012, 5 jan). All American Muslim S01E03 A Muslim Goed to Washington. [Video file]. Geraadpleegd op <http://www.youtube.com/watch?v=RgpCTAYVILY>
- TheAllAmericanMuslim. (2012, 5 jan). All American Muslim S01E04 Friday Night Bites. [Video file]. Geraadpleegd op <http://www.youtube.com/watch?v=9KEDSZuQ3wE>
- TheAllAmericanMuslim. (2012, 6 jan). All American Muslim S01E05 Muslims Moving On. [Video file]. Geraadpleegd op <http://www.youtube.com/watch?v=QRRyRkCL4qs>
- TheAllAmericanMuslim. (2012, 6 jan). All American Muslim S01E06 A Change At Redemption. [Video file]. Geraadpleegd op <http://www.youtube.com/watch?v=S9OQv-KZTG8>
- TheAllAmericanMuslim. (2012, 6 jan). All American Muslim S01E07 The Day The World Changed. [Video file]. Geraadpleegd op <http://www.youtube.com/watch?v=q4HuTMgu2U>
- TheAllAmericanMuslim. (2012, 6 jan). All American Muslim S01E08 Crunch Time. [Video file]. Geraadpleegd op <http://www.youtube.com/watch?v=dKd5yg6qfp8>
- Troost, N. (2010, 9 jan.). 'Geen spijt van cartoon, nooit!' *De volkskrant*. Geraadpleegd op <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/973782/2010/01/09/Geen-spijt-van-cartoon-nooit.dhtml>
- Vanderwaeren, E. (2005). *Wat heet gelijkheid van mannen en vrouwen in Islam?* (Proefschrift). Geraadpleegd op www.manavzw.be
- Visser, M. (2012, 26 april). Islam en cultuur niet de wortel van Arabisch seksisme. *Trouw*. Geraadpleegd op <http://www.trouw.nl/tr/nl/5091/Religie/article/detail/3246977/2012/04/26/Islam-en-cultuur-niet-de-wortel-van-Arabisch-seksisme.dhtml>
- VPRO Andere Tijden (2004). Rushdie-affaire in Nederland. *Geschiedenis 24*. Geraadpleegd op <http://www.geschiedenis24.nl/andere-tijden/afleveringen/2004-2005/Rushdie-affaire-in-Nederland.html>
- Welgraven, C. (2004, 11 sept). De wortels van het kwaad. *Trouw*. Geraadpleegd op <http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/archief/article/detail/1758352/2004/09/11/De-wortels-van-het-kwaad.dhtml>
- Wilders wil 'kopvoddentaks' beschermen (2009, 16 sept). *Trouw*. Geraadpleegd op <http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/article/detail/1166140/2009/09/16/Wilders-wil-kopvoddentaks.dhtml>
- Woltering, R. (2007). Duizend-en-één occidentalismen: beeldvorming over het Westen in Egypte. *Kennislink.nl*. geraadpleegd op <http://www.kennislink.nl/publicaties/duizend-en-één-occidentalismen-beeldvorming-over-het-Westen-in-egypte>